

Γενετικώς Τροποποιημένοι Οργανισμοί

Ευρωπαϊκή και Ελληνική Νομοθεσία

Δυνατότητα μονομερούς απαγόρευσης

Σπουδαστής: Ζενάκος Δημήτριος

Υπ. Καθηγητής: Βαρελίδης Πέτρος

Εισαγωγή

Τα τελευταία διακόσια χρόνια η οικονομική ανάπτυξη και το κυνήγι της παραγωγικότητας ώθησαν τον άνθρωπο να συμπεριφέρεται στον πλανήτη ως κατακτητής, θεωρώντας ότι οι πηγές πλούτου είναι ανεξάντλητες.

Αρχικώς αγνόησε το γεγονός ότι ο πλανήτης μας συμπεριφέρεται όπως ένας ζωντανός οργανισμός. Χρειάστηκε πολύς χρόνος για να πεισθεί ο άνθρωπος ότι η Γη διαθέτει ένα δικό της ρυθμιστικό σύστημα, που λειτούργησε εκατομμύρια χρόνια, το οποίο βασίζεται στην αλληλεπίδραση των ζωντανών οργανισμών με το περιβάλλον, διατηρώντας τη ζωή ρυθμίζοντας τη θερμοκρασία, τη χημική σύνθεση της ατμόσφαιρας, την αλμυρότητα των θαλασσών. Μόνο τις τελευταίες δεκαετίες ο άνθρωπος αντελήφθη ότι οι παραγωγικές του δυνάμεις είναι πεπερασμένες, άκουσε τα προειδοποιητικά μηνύματα των επιστημόνων και άρχισε να λαμβάνει μέτρα σε διεθνές επίπεδο.

Η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού του πλανήτη δημιουργεί νέες προκλήσεις για τη γεωργία προκειμένου να μπορέσει να ανταποκριθεί στην διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση. Η αύξηση αυτή της ζήτησης προέρχεται τόσο από την αύξηση του πληθυσμού όσο και από την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των αναπτυσσόμενων χωρών. Παράλληλα, η αυξημένη ζήτηση για ενεργειακές καλλιέργειες, δηλ. καλλιέργειες με σκοπό την παραγωγή βιοκαυσίμων δημιουργεί πρόσθετη πίεση αφού δρα ανταγωνιστικά στην καλλιέργεια για παραγωγή τροφίμων.

Μετά τον 2^ο παγκόσμιο πόλεμο η γεωργία περνάει στην εποχή της εκβιομηχάνισης με τη μορφή χρήσης γεωργικών μηχανημάτων, συστηματικής άρδευσης και εντατικοποίησης της χρήσης των χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων που έχουν ως αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό της γεωργικής απόδοσης.

Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την εντυπωσιακή αύξηση της παραγωγικότητας αλλά ταυτόχρονα και τη δημιουργία σημαντικών περιβαλλοντικών προβλημάτων όπως την υποβάθμιση των εδαφών από την υπερβολική χρήση λιπασμάτων αλλά και την εξάντληση των οργανικών ουσιών του εδάφους, την υποβάθμιση των υδάτων (υπόγειων και επιφανειακών) λόγω νιτρορύπανσης ή/και ευτροφισμού (λόγω της αλόγιστης χρήσης των λιπασμάτων), την απώλεια βιοποικιλότητας λόγω της εκχέρσωσης δασικών εκτάσεων για καλλιέργεια, της εισαγωγής ξένων ποικιλιών, την καλλιέργεια Γενετικά Τροποποιημένων Φυτών κλπ..

Η ΕΕ διαθέτει ένα μεγάλο φάσμα νομοθετικών εργαλείων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών. Σε ό,τι αφορά τη γεωργική πολιτική, το βασικό εργαλείο ρύθμισης είναι ασφαλώς η Κοινή Γεωργική Πολιτική. Παράλληλα, υπάρχουν και άλλα εργαλεία για την αντιμετώπιση επιμέρους πτυχών ή προβλημάτων όπως π.χ. η Οδηγία για τη Νιτρορύπανση, η νομοθεσία για την έγκριση της καλλιέργειας ΓΤΟ σε ευρωπαϊκό έδαφος κλπ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Κοινή Γεωργική Πολιτική	4
2. Βιοποικιλότητα	8
3. Οι Γενετικώς Τροποποιημένοι Οργανισμοί (Γ.Τ.Ο.)	13
3.1 Τι είναι οι ΓΤΟ.....	13
3.2 Ποιοι υποστηρίζουν τη χρήση των ΓΤΟ.....	15
3.3. Ποιο είναι το πρόβλημα με τους ΓΤΟ.....	16
4. Γενικό πλαίσιο αδειοδότησης στην ΕΕ	18
5. ΟΔΗΓΙΑ 2015/412 «για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/18/ΕΚ	25
5.1 Σκοπιμότητα της Οδηγίας 2015/412.....	25
5.2 Βασικές διατάξεις της Οδηγίας 2015/412.....	27
5.3 Η περίπτωση της Ελλάδας.....	31
5.4 Μεταφορά στο ελληνικό δίκαιο (ΚΥΑ 2775/128098/2017).....	45
6. Μεταφορά στο ελληνικό δίκαιο (ΚΥΑ 2775/128098/2017)	51
7. Σχολιασμός της κριτικής που ασκήθηκε κατά τη διάρκεια της διαπραγμάτευσης της νέας Οδηγίας 2015/412 και συμπεράσματα	53

Παραρτήματα

Παράρτημα I.....	63
Παράρτημα II.....	66
Παράρτημα III.....	67
Παράρτημα IV.....	68
Παράρτημα V.....	69
Παράρτημα VI.....	70
Παράρτημα VII.....	71
Παράρτημα VIII.....	72
Παράρτημα Χ.....	73

1. Κοινή Γεωργική Πολιτική

Η ανάπτυξη της εντατικής καλλιέργειας στη Γηραιά Ήπειρο ήταν αποτέλεσμα ιστορικών εξελίξεων. Η **Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ)**¹ σκοπό έχει να βοηθά τους Ευρωπαίους αγρότες (22 εκατομμύρια γεωργούς και γεωργικούς εργάτες) να καλύπτουν τις ανάγκες 500 εκατομμυρίων Ευρωπαίων. Κύριοι στόχοι της είναι η σταθερή, ασφαλής και σε προσιτές τιμές παροχή τροφίμων στους καταναλωτές, με παράλληλη διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για τους αγρότες.

Από τη θέσπισή της το 1962, η ΚΓΠ έχει υποστεί πολλές αλλαγές. Ενώ στην αρχή έδινε έμφαση στην ποσότητα μέσω μηχανισμών παρέμβασης στην αγορά όπως δασμούς εισαγωγών και ενισχύσεις εξαγωγών σε βασικά αγροτικά προϊόντα, στη συνέχεια έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στον προσανατολισμό προς την αγορά, την ποιότητα, την ασφάλεια των τροφίμων και την ανιχνευσιμότητα, την καλή μεταχείριση των ζώων και τη γενικότερη φροντίδα του περιβάλλοντος, καθώς και στη βιωσιμότητα.

Παράγοντας τρόφιμα, η ευρωπαϊκή γεωργία προμηθεύει τις πρώτες ύλες στον δυναμικό κλάδο γεωργικών προϊόντων διατροφής της ΕΕ – τον μεγαλύτερο κλάδο παροχής θέσεων απασχόλησης στην ΕΕ – και παραμένει η κινητήρια δύναμη της **ευρύτερης αγροτικής οικονομίας**. Η ανησυχία για την **κλιματική αλλαγή** και ζητήματα όπως η απώλεια βιοποικιλότητας, η λειψυδρία και η γονιμότητα του εδάφους σημαίνουν ότι η γεωργία παίζει ολοένα σημαντικότερο ρόλο στη **βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων**. Για τα θέματα αυτά η ΚΓΠ παρέχει στήριξη στους αγρότες, οι οποίοι δεν αμείβονται μέσω της αγοράς.

Κομβικό σημείο στην ΚΓΠ ήταν η μεταρρύθμιση του 1992. Η μεταρρύθμιση αυτή αποσκοπούσε στη μείωση του προστατευτισμού του αγροτικού τομέα και τον επαναπροσδιορισμό των στόχων του σε αντιστοιχία με τις ανάγκες της οικονομίας. Μέχρι το 1993 τα κράτη όλου του κόσμου μπορούσαν να επιδοτούν τη γεωργία τους χωρίς διεθνή έλεγχο, σχεδόν απεριόριστα. Με τη συμφωνία της GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου) το 1993, η παγκόσμια αγροτική πολιτική τέθηκε υπό έλεγχο και οι επιδοτήσεις κατατάχθηκαν σε τρεις κατηγορίες: στις επιδοτήσεις χωρίς περικοπές, στις επιδοτήσεις χωρίς περικοπές μέχρις όμως ορισμένων ορίων και στις επιδοτήσεις που σταδιακώς έπρεπε να ελεγχθούν. Οι κανόνες που θεσπίστηκαν το 1993 από την GATT πέρασαν στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) επιδιώκει σήμερα όχι τη μείωση των επιδοτήσεων αλλά την αλλαγή στον τρόπο καταβολής τους και στο «πρασίνισμά» τους.

Πέραν της στήριξης των γεωργικών εισοδημάτων, θα πρέπει ανταποδοτικά να προσφέρουν στην ποιότητα των τροφίμων, στη διατήρηση του περιβάλλοντος, στην καλή μεταχείριση

¹ https://ec.europa.eu/agriculture/cap-in-your-country_el

των ζώων, στην προστασία του τοπίου και την πολιτιστική κληρονομιά και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Οι ευρωπαίοι αγρότες δεν αμείβονται πλέον για την πλεονάζουσα παραγωγή τους αλλά για να εισπράττουν άμεσες ενισχύσεις είναι υποχρεωμένοι να συμμορφώνονται με κανόνες που αφορούν σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, ασφάλειας των τροφίμων, δημόσιας υγείας, φυτοπροστασίας, υγείας και καλής διαβίωσης των ζώων. Ότι δηλαδή ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των πολιτών: ασφάλεια των τροφίμων, ποιοτική παραγωγή και υγιές περιβάλλον, αποτελούν το νέο τρίπτυχο του διατροφικού ζητήματος και της δημόσιας υγείας. Ασφάλεια των τροφίμων δεν σημαίνει ομοιομορφία των τροφίμων. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο προωθούνται ενεργά τα παραδοσιακά τρόφιμα και τα τοπικά προϊόντα. Η πολυμορφία και η ποιότητα των τροφίμων είναι το ζητούμενο.

Οι υποχρεώσεις των παραγωγών, οι οποίες προέρχονται από ένα σύνολο κοινοτικών Οδηγιών και Κανονισμών, ίσχυαν και στο παρελθόν. Όμως πλέον η μη συμμόρφωση του αγρότη με τις υποχρεώσεις αυτές έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των άμεσων ενισχύσεων που εισπράττει. Οι υποχρεώσεις τέθηκαν σταδιακά σε εφαρμογή από το 2005 έως το 2007, ενώ σημαντικές περαιτέρω προσαρμογές έχουν γίνει με τη νέα ΚΑΠ.

Ο παραγωγός που εισπράττει άμεσες ενισχύσεις είναι επίσης υποχρεωμένος να διατηρεί την εκμετάλλευσή του σε καλή κατάσταση, να ακολουθεί δηλαδή κανόνες που αφορούν Καλές Γεωργικές και Περιβαλλοντικές Συνθήκες, οι οποίες αποσκοπούν κυρίως στην προστασία του εδάφους και των οικοσυστημάτων. Οι κανόνες αυτοί αποτελούν ελάχιστες υποχρεώσεις του παραγωγού, διαφέρουν δε από χώρα σε χώρα αναλόγως των ιδιαίτερων κλιματολογικών και εδαφολογικών χαρακτηριστικών. Παράλληλα οι παραγωγοί, πέραν των καλών Συνθηκών, οφείλουν να τηρούν τους Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής που αφορούν τις πρόσθετες ενισχύσεις.

Το σύνολο των υποχρεώσεων που αναφέρονται παραπάνω ονομάζεται πολλαπλή συμμόρφωση (Κανονισμός (ΕΚ) 1782/2003, έγινε με την ΚΥΑ 324032/2004 των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, ΠΕΧΩΔΕ, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) και η υποχρέωση του αγρότη να σέβεται τους κανόνες της ισχύει στη χώρα μας από την 1^η Ιανουαρίου 2005. Ελλιπής τήρηση από τον γεωργό μιας ή περισσότερων υποχρεώσεων της πολλαπλής συμμόρφωσης, συνεπάγεται περικοπές των ενισχύσεων.

Η πολλαπλή συμμόρφωση περιλαμβάνει δύο κατηγορίες υποχρεώσεων: αυτές που αφορούν στο περιβάλλον και αυτές που αφορούν στη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων.

Για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ο παραγωγός είναι υποχρεωμένος, μεταξύ άλλων:

- Να προστατεύει το έδαφος από τη διάβρωση,

- Να προστατεύει τις αναβαθμίδες και τις ξερολιθιές που αποτελούν άλλωστε κομμάτι του πολιτισμού ενός τόπου, τα αναχώματα και τα φυσικά πρανή για να υποβοηθείται η γονιμότητα των εδαφών,
- Να προστατεύει και να διατηρεί τους βοσκοτόπους,
- Να διατηρεί και να βελτιώνει την εδαφική δομή των ακαλλιέργητων εκτάσεων.

Ειδικότερα για τις περιοχές που βρίσκονται εντός του ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου "Natura 2000" οι υποχρεώσεις των αγροτών είναι αυξημένες. Ο έλεγχος της πολλαπλής συμμόρφωσης γίνεται βάσει συγκεκριμένων κανόνων που προβλέπονται από την κοινοτική νομοθεσία και ο τελικός στόχος είναι διττός: η αποτροπή εγκατάλειψης της γεωργικής γης και η αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης του αγροτικού χώρου.

Η τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, το 2013, εισήγαγε το σύστημα των «άμεσων οικολογικών ενισχύσεων» που συνδέονται με την προμήθεια δημοσίων αγαθών περιβαλλοντικού προσανατολισμού τα οποία συνδυάζουν βιώσιμη παραγωγή τροφίμων, βιώσιμη διαχείριση της αγροτικής γης και φιλοπεριβαλλοντικές μεθόδους. Ταυτόχρονα, η νέα ΚΓΠ παρέχει στα κράτη μέλη την ευελιξία να προσαρμόσουν ορισμένα εργαλεία προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις ειδικές ανά χώρα καταστάσεις, κυρίως μέσω του συστήματος των άμεσων ενισχύσεων και των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης.

Ο προϋπολογισμός της ΚΓΠ που έχει καθοριστεί για την περίοδο 2014-2020 προβλέπει συνολικά 408,31 δισ. € σε κονδύλια της ΕΕ, με 308,73 δισ. € να προορίζονται για Άμεσες Ενισχύσεις και μέτρα για την αγορά (ο λεγόμενος Πρώτος Πυλώνας) και 99,58 δισ. EUR για την Αγροτική Ανάπτυξη (ο λεγόμενος Δεύτερος Πυλώνας)².

Μια βασική αλλαγή στη νέα ΚΓΠ είναι η εφαρμογή νέων κανόνων Οικολογικού Προσανατολισμού για τις Άμεσες Ενισχύσεις, προκειμένου να τονιστούν τα οφέλη που οι γεωργοί παρέχουν στην κοινωνία ως σύνολο σε θέματα όπως η κλιματική αλλαγή, η απώλεια της βιοποικιλότητας και η ποιότητα του εδάφους. Βάσει του συστήματος αυτού, το 30 % του κονδυλίου για τις Άμεσες Ενισχύσεις, που καταβάλλονται ανά εκτάριο, συνδέεται με τρεις φιλικές προς το περιβάλλον γεωργικές πρακτικές: διαφοροποίηση των καλλιεργειών, διατήρηση μόνιμων βοσκοτόπων και διατήρηση του 5 % των περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος ή μέτρα που θεωρούνται ότι έχουν τουλάχιστον ισοδύναμο περιβαλλοντικό όφελος. Από το 2015 η Ελλάδα εφαρμόζει το Καθεστώς Βασικής Ενίσχυσης (ΚΒΕ) και προβαίνει σε διαίρεση μεταξύ 3 περιοχών: βοσκότοποι, αρόσιμη γη και μόνιμες καλλιέργειες. Οι μικροί αγρότες επωφελούνται από ένα κατ' αποκοπή απλοποιημένο σύστημα στήριξης (το καθεστώς κατόχου μικρής γεωργικής εκμετάλλευσης), με ανώτατο όριο 1.250 € στήριξη ανά γεωργό: το καθεστώς αυτό μειώνει το διοικητικό φόρτο για τους μικρούς αγρότες, μειώνει τους ελέγχους πολλαπλής συμμόρφωσης και τους απαλλάσσει από τους κανόνες οικολογικού προσανατολισμού.

² https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-in-your-country/pdf/el_el.pdf

Η Ελλάδα αποφάσισε να διαθέσει το 7,42% το 2015 και το 8% το 2019 του κονδυλίου για τις Άμεσες Ενισχύσεις στην προαιρετική συνδεδεμένη στήριξη (στοχεύοντας κυρίως σε αιγοπρόβατα, βόειο κρέας και φρούτα και λαχανικά). Με στόχο την επίτευξη μιας δικαιότερης κατανομής της στήριξης, τα ποσά των Άμεσων Ενισχύσεων για τους μεγαλύτερους δικαιούχους δεν θα υπερβαίνουν τις 150 000 EUR. Άλλες αλλαγές που εισάγονται στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της ΚΓΠ του 2013 περιλαμβάνουν αυστηρότερους κανόνες για τους ενεργούς γεωργούς που είναι επιλέξιμοι για Άμεσες Ενισχύσεις και μια νέα συμπληρωματική ενίσχυση 25 % για τους νέους αγρότες για τα πρώτα 5 έτη, εκτός από τις ήδη υπάρχουσες επιχορηγήσεις εγκατάστασης.

Με συνολική συνεισφορά άνω των 4,7 δισ. € για τη λήψη μέτρων προς όφελος των αγροτικών της περιοχών, το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 για την Ελλάδα εστιάζει στις ακόλουθες προτεραιότητες:

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του γεωργικού τομέα μέσω της παροχής στήριξης για: νέους γεωργούς (23.900 ελληνικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις θα επωφεληθούν από ενισχύσεις για έναρξη λειτουργίας), αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμό (6.300 γεωργικές εκμεταλλεύσεις), ανάπτυξη βραχείων αλυσίδων εφοδιασμού (8.300 γεωργικές εκμεταλλεύσεις) και επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία (600 επιχειρήσεις γεωργικών τροφίμων).
- Αποκατάσταση και διατήρηση οικοσυστημάτων: 10,3% των ελληνικών γεωργικών εκτάσεων αποτελεί αντικείμενο συμβάσεων για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, 12,1% για τη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων και 10,7% για τη βελτίωση της διαχείρισης του εδάφους και/ή την πρόληψη της διάβρωσης του εδάφους.
- Προώθηση της καινοτομίας και της μεταφοράς γνώσης στους τομείς της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, των καινοτόμων τεχνολογιών και της έρευνας σε όλες τις δραστηριότητες του ΠΠΑ (δημιουργία 86.640 θέσεων κατάρτισης και στήριξη σε 530 σχέδια συνεργασίας).
- Ενίσχυση της αποδοτικότητας των πόρων: περίπου 51.000 εκτάρια θα στραφούν σε πιο αποδοτικά συστήματα άρδευσης.
- Κοινωνική ένταξη και τοπική ανάπτυξη: βελτιωμένες υπηρεσίες και υποδομές ΤΠΕ και δημιουργία 2000 νέων θέσεων εργασίας μέσω του LEADER/CLLD.

Το μεγαλύτερο μέρος της στήριξης του ΕΓΤΑΑ προορίζεται για επενδύσεις σε υλικά στοιχεία ενεργητικού, περιοχές που αντιμετωπίζουν φυσικούς ή άλλους ειδικούς περιορισμούς, βιολογική γεωργία και γεωργοπεριβαλλοντικά και κλιματικά μέτρα.

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης για την περίοδο 2007-2013 επένδυσε 3,9 δισ. € στον τομέα της γεωργίας και σε αγροτικές περιοχές στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, η εισφορά δημόσιων πόρων στον τομέα της γεωργίας, στις περιβαλλοντικές δράσεις και στην τοπική ανάπτυξη βοήθησε την Ελλάδα να:

- ενισχύσει την εγκατάσταση περισσότερων από 19.000 νέων γεωργών παρέχοντας περίπου 330 εκ. € σε επιχορηγήσεις εγκατάστασης
- στηρίζει περισσότερες από 80.000 εκμεταλλεύσεις σε Μειονεκτικές Περιοχές
- ενισχύσει το περιβάλλον και την ύπαιθρο με γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα και δράσεις για την προστασία της γης, των δασών και την καλή διαβίωση των ζώων, αξίας περίπου 1 δισ. €
- προωθήσει την ανταγωνιστικότητα των αγροτικών περιοχών με τον εκσυγχρονισμό των ελληνικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων με στήριξη περίπου 250 δισ. €
- βελτιώσει τη γεωργική απόδοση επενδύοντας περισσότερα από 350 εκ. € σε γεωργικές υποδομές
- ενδυναμώσει την τοπική δράση επιτρέποντας σε Ομάδες Τοπικής Δράσης να επιλέξουν και να στηρίξουν περισσότερες από 2.100 δράσεις σε όλες τις επιλέξιμες περιοχές που καλύπτουν 2,3 εκατ. κατοίκους.

2. Βιοποικιλότητα³

Η βιολογική ποικιλότητα ή βιοποικιλότητα αναφέρεται σε όλη την ποικιλία των μορφών της ζωής. Έτσι, ο όρος «βιοποικιλότητα» ουσιαστικά αγκαλιάζει όλη τη ζωή πάνω στη Γη. Η αναγνώριση της αξίας της βιοποικιλότητας, παράλληλα με την επιστημονικώς τεκμηριωμένη διαπίστωση απώλειας και απειλούμενης απώλειάς της παγκοσμίως, οδήγησαν στην αποδοχή της ανάγκης συντονισμένης δράσης για την προστασία της σε διεθνές επίπεδο.

Σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα ως:

«βιολογική ποικιλότητα» νοείται η ποικιλία των ζώντων οργανισμών κάθε προέλευσης περιλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, χερσαίων, θαλασσίων και άλλων υδατικών οικοσυστημάτων και οικολογικών συμπλεγμάτων, των οποίων αποτελούν μέρος. Περιλαμβάνει την ποικιλότητα εντός των ειδών, μεταξύ ειδών και μεταξύ οικοσυστημάτων.

Η διάσκεψη κορυφής του Ρίο, το 1992, στην οποία υπεγράφη η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα, ήταν η πρώτη αναγνώριση, σε διεθνές πολιτικό επίπεδο, αυτής της ανάγκης και ήταν εκεί όπου ουσιαστικά καθιερώθηκε ο όρος «βιοποικιλότητα». Ο σκοπός της διεθνούς Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 αυτής, είναι «η διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας, η αειφορική χρήση των συνιστωσών της και ο δίκαιος και ισότιμος καταμερισμός των πλεονεκτημάτων που θα προκύψουν από τη χρήση των γενετικών πόρων ...». Η Σύμβαση υπενθυμίζει σε αυτούς που λαμβάνουν τις αποφάσεις ότι οι φυσικοί πόροι δεν είναι ανεξάντλητοι και διατυπώνει την αρχή της νέας φιλοσοφίας του 21^{ου} αιώνα, αυτήν της Αειφόρου Ανάπτυξης. Θέτει την αρχή μιας δίκαιης και ισόρροπης

³ Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα, ΥΠΕΚΑ, Ιαν. 2014

κατανομής των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από την εκμετάλλευση των γενετικών πόρων για εμπορικούς, κυρίως, σκοπούς. Παράλληλα απλώνεται και στον τομέα της ραγδαίως αναπτυσσόμενης βιοτεχνολογίας της βιοασφάλειας και των επιπτώσεών τους.

Η Ελλάδα αποτελεί συμβαλλόμενο μέρος σε αυτή τη διεθνή Σύμβαση, την οποία και κύρωσε, το 1994, με νόμο (ν. 2204/ΦΕΚ Α 59). Το άρθρο 6 της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα καλεί κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος, σύμφωνα με τις ειδικές περιστάσεις και τις δυνατότητές του:

- να αναπτύσσει εθνικές στρατηγικές, σχέδια ή προγράμματα για τη διατήρηση και αειφορική χρήση της βιολογικής ποικιλότητας ή να προσαρμόζει για τον σκοπό αυτό υπάρχουσες στρατηγικές, σχέδια ή προγράμματα, τα οποία πρέπει να αντικατοπτρίζουν, μεταξύ άλλων, τα μέτρα που προβλέπονται στη Σύμβαση, και
- να ενσωματώνει, όσο αυτό είναι δυνατό και ενδεδειγμένο, τη διατήρηση και αειφορική χρήση της βιολογικής ποικιλότητας στα σχετικά τομεακά και διατομεακά σχέδια, προγράμματα και πολιτικές.

Λίγα χρόνια μετά την Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα, τον Ιανουάριο 2000, υπογράφηκε στο Μόντρεαλ το Πρωτόκολλο της Καρθαγένης⁴ για τη Βιοασφάλεια. Το Πρωτόκολλο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στις διασυνοριακές κινήσεις των έμβιων τροποποιημένων οργανισμών που προκύπτουν με τη σύγχρονη βιοτεχνολογία και ενδέχεται να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην διατήρηση και αειφόρο χρήση της βιολογικής ποικιλότητας. Παράλληλα το Πρωτόκολλο επιβεβαιώνει την προσέγγιση της αρχής της προφύλαξης.

Δύο είναι σήμερα οι σημαντικότερες απειλές για τη βιοποικιλότητα, που σχετίζονται ευθέως με την συμπεριφορά του ίδιου του ανθρώπου:

- η εξάπλωση των Γενετικώς Τροποποιημένων Οργανισμών (Γ.Τ.Ο.) και
- η κλιματική αλλαγή.

Επιπλέον, το 2001, οι επικεφαλής κρατών και κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) έθεσαν ως στόχο «να αναχαιτίσουν την απώλεια της βιοποικιλότητας (στην ΕΕ) έως το 2010», ενώ, το 2002, οι ηγέτες 130 κρατών δεσμεύτηκαν να «μειώσουν δραστικά το ρυθμό απώλειας της βιοποικιλότητας (σε παγκόσμιο επίπεδο) έως το 2010». Δεδομένου ότι οι στόχοι που τέθηκαν για το 2010 δεν έχουν επιτευχθεί και η απώλεια βιοποικιλότητας βαίνει αυξανόμενη, η δέκατη διάσκεψη των μερών (CoP10) της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τη βιολογική ποικιλότητα (CBD), η οποία πραγματοποιήθηκε στη Ναγκόγια της Ιαπωνίας το 2010, κατέληξε, μεταξύ άλλων, στην έγκριση παγκόσμιου στρατηγικού σχεδίου για τη βιοποικιλότητα 2011-2020. Στην απόφαση περιλαμβάνεται το όραμα του Στρατηγικού Σχεδίου για τη βιοποικιλότητα:

«ζώντας σε αρμονία με τη φύση, σε ένα κόσμο όπου η βιοποικιλότητα αξιολογείται, διατηρείται, αποκαθίσταται και χρησιμοποιείται σωστά, διατηρώντας τις λειτουργίες των

⁴ Η κύρωση του Πρωτοκόλλου της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια (στη Σύμβαση για την Βιολογική Ποικιλότητα) κυρώθηκε με το Ν. 3233/2004 (ΦΕΚ 51Α'/18.02.2004).

οικοσυστημάτων, διατηρώντας ένα υγιή πλανήτη και παρέχοντας οφέλη ουσιώδη και απαραίτητα για όλους τους ανθρώπους».

Η αποστολή του στρατηγικού σχεδίου, είναι:

«η ανάληψη αποτελεσματικών και επειγουσών ενεργειών για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας, και, μέχρι το 2020, να εξασφαλιστούν η προσαρμοστικότητα των οικοσυστημάτων και η συνέχιση της παροχής των ουσιωδών και απαραίτητων λειτουργιών τους, διασφαλίζοντας την ποικιλία της ζωής στον πλανήτη, συμβάλλοντας στην ανθρώπινη ευμάρεια και στην εξάλειψη της φτώχειας». Το Στρατηγικό Σχέδιο περιλαμβάνει 5 στρατηγικούς σκοπούς, οι οποίοι εξειδικεύονται σε 20 επιμέρους στόχους (headline targets), οι οποίοι συμφωνήθηκαν να αναφέρονται ως Στόχοι της Aichi (Aichi Targets) από την περιοχή της Ιαπωνίας όπου βρίσκεται η πόλη της Ναγκόγια. Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵ υιοθέτησε το Μάρτιο 2010 τα σχετικά συμπεράσματα των Υπουργών Περιβάλλοντος της ΕΕ⁶, σύμφωνα με τα οποία ανανεώθηκε και διευρύνθηκε ο ευρωπαϊκός στόχος για τη βιοποικιλότητα ως ακολούθως:

Μακροπρόθεσμο όραμα: μέχρι το 2050, η βιοποικιλότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι οικοσυστημικές υπηρεσίες που παρέχει, δηλαδή το φυσικό της κεφάλαιο, θα πρέπει να προστατευθούν, αποτιμηθούν και αποκατασταθούν, λόγω της εγγενούς αξίας της βιοποικιλότητας αλλά και της ουσιώδους συμβολής τους στην ανθρώπινη ευημερία και οικονομική ευμάρεια, έτσι ώστε να αποτραπούν καταστροφικές αλλαγές που οφείλονται στην απώλεια βιοποικιλότητας.

Πρωταρχικός στόχος: η ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην ΕΕ μέχρι το 2020 και η αποκατάστασή τους, στο βαθμό του εφικτού, με παράλληλη ενίσχυση της συμβολής της ΕΕ στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως. Με βάση το νέο αυτό στόχο για το 2020 και στο πλαίσιο του ευρύτερου οράματος για το 2050, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε τη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με τίτλο: «Η ασφάλεια της ζωής μας, το φυσικό μας κεφάλαιο: στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020».⁷

Η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020 ορίζει το πλαίσιο δράσης για την επόμενη δεκαετία και περιλαμβάνει έξι αλληλοϋποστηριζόμενους και αλληλένδετους ειδικούς στόχους, οι οποίοι εξυπηρετούν τον πρωταρχικό στόχο για το 2020. Όλοι μαζί θα συμβάλουν στην ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης οικοσυστημικών υπηρεσιών, ενώ ο καθένας χωριστά επιδιώκει να καλύψει ένα συγκεκριμένο ζήτημα: προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των σχετικών οικοσυστημικών υπηρεσιών (ειδικοί στόχοι 1 και 2), ενίσχυση της θετικής συμβολής της

⁵ Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 25-26ης Μαρτίου 2010. EUCO7/10. Βρυξέλλες, 26.3.2010

⁶ «Βιοποικιλότητα: Μετά το 2010 - Όραμα και στόχοι σε επίπεδο ΕΕ και παγκόσμιο επίπεδο και διεθνές καθεστώς πρόσβασης και συμμετοχής στα οφέλη (ABS)» Συμπεράσματα του Συμβουλίου. 7536/2010. Βρυξέλλες, 16.3.2010.

⁷ COM (2011) 244 τελικό: ανακοίνωση της επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Η ασφάλεια της ζωής μας το φυσικό μας κεφάλαιο: στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020. Βρυξέλλες 3.5.2011.

γεωργίας και της δασοκομίας και μείωση των βασικών πιέσεων που δέχεται η βιοποικιλότητα της ΕΕ (ειδικοί στόχοι 3, 4 και 5) και αύξηση της συμβολής της ΕΕ στην παγκόσμια βιοποικιλότητα (ειδικός στόχος 6). Κάθε ειδικός στόχος αναλύεται σε μια δέσμη δράσεων, οι οποίες ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες προκλήσεις που καλύπτει ο στόχος.

Τον Ιούνιο 2011, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκρινε συμπεράσματα με τα οποία υιοθετείται η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020⁸. Η στρατηγική αυτή αποτελεί το κύριο μέσο της ΕΕ προκειμένου να επιτευχθεί ο νέος στόχος της ΕΕ για την προ-στασία της βιοποικιλότητας με ορίζοντα το 2020.

Με βάση τη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα υιοθετήθηκε το 2014 και η αντίστοιχη Εθνική Στρατηγική με χρονικό ορίζοντα δεκαπενταετίας (έως το 2029).

Η Ελλάδα, αν και χώρα μικρή σε έκταση, παρουσιάζει αξιοσημείωτη βιοποικιλότητα, ενώ εξαιρετικά μεγάλο αριθμό μακρομυκήτων, μεγάλη ποικιλία οικοσυστημάτων και τοπίων, καθώς και μεγάλο βαθμό ενδημισμού τόσο φυτών όσο και ζώων. Σε ό,τι αφορά στο ποσοστό ενδημικών ειδών χλωρίδας, έρχεται πρώτη στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο. Η γεωγραφική της θέση και το γεωλογικό ιστορικό της την καθιστούν σημαντική τράπεζα γονιδίων. Το ανάγλυφο του εδάφους της χώρας, σε συνδυασμό με τη μακρόχρονη άσκηση ήπιων ανθρώπινων δραστηριοτήτων (γεωργία, κτηνοτροφία), έχουν δημιουργήσει μια εντυπωσιακή ετερογένεια τοπίων.

Η χλωρίδα της Ελλάδας αποτελείται, σήμερα, από 5.752 είδη και 1.893 υποείδη αγγειοσπέρμων φυτών, τα οποία αντιπροσωπεύουν 6.600 taxa και ανήκουν σε 1.072 γένη και 185 οικογένειες. Η Ελλάδα είναι, επίσης, ένα από τα σημαντικότερα κέντρα ενδημισμού της Ευρώπης και της Μεσογείου, με 1.278 ενδημικά είδη (22.2% του συνολικού αριθμού ειδών) και 452 ενδημικά υποείδη, τα οποία αντιπροσωπεύουν 1.461 taxa (22.1% του συνολικού αριθμού taxa).

Όσον αφορά στην πανίδα της, έχουν μέχρι σήμερα καταγραφεί 23.130 είδη ζώων της ξηράς και των γλυκών νερών, από τα οποία 3.956 είναι ενδημικά στη χώρα, καθώς και άλλα 3.500 θαλάσσια είδη. Πολλά ενδημικά είδη έχουν πολύ περιορισμένη εξάπλωση (π.χ. σε μια μόνο νησίδα ή μια πηγή) και συνεπώς είναι πολύ ευαίσθητα σε διαταραχές. Εξαιτίας του υψηλού ενδημισμού της και επειδή είναι από τα τελευταία καταφύγια πολλών απειλούμενων και σπάνιων στην υπόλοιπη Ευρώπη ειδών, η Ελλάδα αποτελεί σημαντική περιοχή για την ευρωπαϊκή και τη μεσογειακή πανίδα και χλωρίδα. Από τα ιθαγενή είδη της Ελλάδας, κοινοτικού ενδιαφέροντος είναι 60 είδη θηλαστικών, 48 είδη ερπετών, 12 είδη αμφιβίων, 62 είδη ψαριών, 49 είδη ασπονδύλων, 63 είδη φυτών, καθώς και 85 τύποι οικοτόπων. Η μεγάλη ποικιλότητα των ειδών της χώρας συνδέεται με την ποικιλότητα των τύπων οικοσυστημάτων της, από τα ημερημικά του φοινικοδάσους στο Βάι της Κρήτης έως τα ψυχρόβια δάση της σημύδας και της ερυθρελάτης στη Ροδόπη. Η Ελλάδα εμφανίζει,

⁸ Council of the European Union, 3103rd Council meeting, Environment, Luxembourg 21 June 2011, Ref 11827/11

επίσης, μεγάλη ποικιλότητα τοπίων, για τους ίδιους λόγους για τους οποίους εμφανίζει μεγάλη γενετική ποικιλότητα, ποικιλότητα ειδών και οικοσυστημάτων, αλλά και ως συνέπεια της μακρόχρονης παρουσίας του ανθρώπου και των πολιτισμών του στην περιοχή. Στη χώρα απαντούν ποικίλα τοπία, από τα ημερημικά της ανατολικής Κρήτης, τα ορο-μεσογειακά (ανωδασικά) του Ολύμπου, του Σμόλικα, της Τύμφης, του Βόρα και άλλων οροσειρών της βόρειας Ελλάδας, έως τα βόρεια (κέντρο- ή βορειο-Ευρωπαϊκά) της Ροδόπης.

Οι γενετικοί πόροι⁹ στην Ελλάδα είναι ανάλογοι του πλούσιου φυσικού της περιβάλλοντος και της μακράς γεωργικής της ιστορίας. Λόγω της μεγάλης ποικιλομορφίας των εδαφικών και κλιματικών της συνθηκών, η Ελλάδα, παρόλο το μικρό της μέγεθος, θεωρείται μία από τις πλουσιότερες χώρες της Ευρώπης σε φυσική βλάστηση καθώς και σε «άγρια» είδη, συγγενή των καλλιεργούμενων φυτών.

Παρόλα αυτά, η έλευση της σύγχρονης γεωργίας στην Ελλάδα (δεκαετίες '60 και '70) επέφερε απαξίωση στο καλλιεργούμενο γενετικό της υλικό, το οποίο εκτοπίστηκε από σύγχρονες ποικιλίες που παρήχθησαν από εγχώρια Ινστιτούτα Βελτίωσης (ΕΘΙΑΓΕ) ή εισήχθησαν από το εξωτερικό, με αποτέλεσμα τη γενετική διάβρωση των φυτογενετικών πόρων της χώρας και, ειδικότερα, των τοπικών ποικιλιών. Στη 2η Εθνική Έκθεση της Ελλάδας προς τον Οργανισμό Τροφίμων και Γεωργίας, η οποία συντάχθηκε στο πλαίσιο της Διεθνούς Συνθήκης για τους φυτογενετικούς πόρους, για τη διατροφή και τη γεωργία, με θέμα την κατάσταση των φυτογενετικών πόρων στην χώρα, αναφέρεται ότι η γενετική διάβρωση είναι ιδιαίτερα έντονη και ταχεία στα καλλιεργούμενα σιτηρά, με τις τοπικές ποικιλίες να φθάνουν σήμερα μόλις το 1% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης. Μία ανάλογη τάση, αλλά με 20ετή καθυστέρηση σε σύγκριση με αυτή των σιτηρών, αρχίζει να διαφαίνεται πλέον και για τις καλλιέργειες των λαχανικών. Παρόμοια εξέλιξη παρατηρείται στην καλλιέργεια πολλών οπωροφόρων δένδρων και της αμπέλου.

Ωστόσο, από το 1995, χρόνο σύνταξης της 1ης Εθνικής Έκθεσης, έχει σημειωθεί μεγάλη πρόοδος στις καταχωρήσεις γενετικού υλικού. Ο αριθμός των καταχωρήσεων (υπό διατήρηση τόσο σε χώρους της Τράπεζας Γενετικού Υλικού όσο και σε άλλα ινστιτούτα του ΕΘΙΑΓΕ), αυξήθηκε από 7.220 που ήταν το 1995 (οι οποίες ανήκαν σε 69 γένη και 169 είδη καλλιεργούμενων φυτών και συγγενών ειδών) σε 10.650 το 2005, μέσα από μία σειρά αποστολών συλλογής σε ολόκληρη τη χώρα.

Η βιοποικιλότητα στη γεωργία, στη δασοκαλλιέργεια και στην αλιεία υποστηρίζει όχι μόνο την παραγωγή τροφής, καυσίμων και υφασμάτων αλλά και ένα πλήθος λοιπών οικολογικών υπηρεσιών. Υπάρχει ευρεία συναίνεση μεταξύ των επιστημόνων ότι η διατήρηση της βιοποικιλότητας σε διαχειριζόμενα οικοσυστήματα:

⁹ Ως «γενετικός πόρος» (genetic resource) νοείται γενετικό υλικό υφιστάμενης ή εν δυνάμει υφιστάμενης αξίας ενώ ως «γενετικό υλικό» (genetic material) νοείται κάθε είδους φυτικό, ζωϊκό, μικροβιακό ή άλλης προέλευσης υλικό που περιέχει λειτουργικές μονάδες κληρονομικότητας. Ως «γενετικός πόρος» (genetic resource) νοείται γενετικό υλικό υφιστάμενης ή εν δυνάμει υφιστάμενης αξίας

- Εξασφαλίζει την αγροτική παραγωγικότητα, π.χ. μέσω της διατήρησης και της βιώσιμης χρήσης φυτών, ζώων και ψαριών.
- Παρέχει οικοσυστημικές υπηρεσίες όπως επικονίαση, αποθήκευση άνθρακα, ανακύκλωση θρεπτικών συστατικών και καθαρισμό νερού.
- Συμβάλλει στην παραγωγικότητα, προσαρμογή και συντήρηση των λειτουργιών των φυσικών και αγροτικών οικοσυστημάτων.
- Παρέχει προσαρμοστικότητα στα οικοσυστήματα απέναντι σε περιβαλλοντικές πιέσεις όπως η κλιματική αλλαγή.

Στο χώρο της βιοποικιλότητας υπάρχει ο φόβος ότι η ανεξέλεκτη εξάπλωση των Γ.Τ.Ο. μπορεί να αποτελέσει σημαντική απειλή για τη βιοποικιλότητα και οι βλάβες σε πολλές περιπτώσεις είναι μη αναστρέψιμες.

Όταν ένα είδος χάνεται, εξαφανίζεται δια παντός, δηλαδή η βλάβη που επέρχεται είναι μη αναστρέψιμη. Η μαζική εξαφάνιση ειδών θα φτωχύνει τη Φύση, καθώς οι επιπτώσεις από την απώλεια μοναδικών μορφών ζωής είναι αβέβαιες και άγνωστες. Για το λόγο αυτό η εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης στο χώρο της βιολογικής ποικιλομορφίας έχει μεγάλη βαρύτητα, υπό την έννοια ότι εξασφαλίζει τη συνετή διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο περιβάλλον. Η προφύλαξη, όπως είναι γνωστό, είναι η απάντηση στις περιπτώσεις όπου υπάρχει επιστημονική αβεβαιότητα σχετικά με τους κινδύνους που συνεπάγεται η τεχνολογική επανάσταση. Εφαρμόζεται δηλαδή σε περιπτώσεις όπου αγνοούμε την ύπαρξη των κινδύνων, δεν διαθέτουμε επιστημονική απόδειξη αλλά την υποθέτουμε. Αντίθετα, η αρχή της πρόληψης αφορά στην υποχρέωση λήψης μέτρων ώστε να αποφευχθούν βλάβες ή κίνδυνοι βλαβών οι οποίοι είναι γνωστοί και επιστημονικά επιβεβαιωμένοι, και είναι ρητώς διατυπωμένη στο άρθρο 24 του Συντάγματος¹⁰ και στο άρθρο 174 της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ως θεμελιώδης αρχή της προστασίας του περιβάλλοντος.

3. Οι Γενετικώς Τροποποιημένοι Οργανισμοί (Γ.Τ.Ο.)¹¹

3.1. Τι είναι οι ΓΤΟ

Το ζήτημα των Γ.Τ.Ο. ξεκίνησε από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, με τα πειράματα και τη χρήση βιοτεχνολογικών μεθόδων βασισμένων στη γενετική μηχανική. Ο πρώτος γενετικά τροποποιημένος ποντικός δημιουργήθηκε το 1974 και το πρώτο φυτό παρήχθη το 1983.

¹⁰ Το άρθρο 24 του Συντάγματος αναφέρει: *“Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας”.*

¹¹ Γενετικώς Τροποποιημένοι Οργανισμοί – Φυσική Επιλογή και ανθρώπινη παρέμβαση, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2009, Σταύρος Καλογιάννης

Η γενετική τροποποίηση δεν είναι τυχαίο φαινόμενο και το αποτέλεσμα της είναι προβλέψιμο. Η παρέμβαση συνίσταται είτε σε προσθήκη είτε σε αφαίρεση γονιδίων. Πρόκειται για ελεγχόμενη ανθρώπινη παρέμβαση στο DNA των οργανισμών που θέλουμε να τροποποιήσουμε. Σε αυτό ακριβώς το σημείο διαφέρει από τη μετάλλαξη, συνεπώς εσφαλμένα χρησιμοποιείται ορισμένες φορές ο όρος «μεταλλαγμένα». Η μετάλλαξη είναι ηπιότερη διαδικασία από την γενετική τροποποίηση. Και οι δύο επιφέρουν αλλαγές στο DNA αλλά στην τροποποίηση παρεμβάλλεται οπωσδήποτε ο άνθρωπος και υπάρχει μεταφορά DNA από ένα είδος σε ένα άλλο, ακόμα και από το ένα βασίλειο στο άλλο.

Τα τρόφιμα και οι ζωοτροφές προέρχονται γενικώς από τα φυτά που καλλιεργεί ο άνθρωπος και τα ζώα που εκτρέφει εδώ και πολλές χιλιάδες χρόνια. Με την πάροδο του χρόνου, τα εν λόγω φυτά και ζώα με τα πιο επιθυμητά χαρακτηριστικά επελέγησαν για την αναπαραγωγή των επόμενων γενεών τροφίμων και ζωοτροφών. Αυτό συνέβη, για παράδειγμα, στην περίπτωση των φυτών με μεγαλύτερη αντοχή σε περιβαλλοντικές πιέσεις, όπως ασθένειες, ή με αυξημένη απόδοση.

Αυτά τα επιθυμητά χαρακτηριστικά εμφανίστηκαν μέσω φυσικών τροποποιήσεων της γενετικής σύστασης των εν λόγω φυτών και ζώων. Στο πρόσφατο παρελθόν, κατέστη δυνατή η τροποποίηση της γενετικής σύστασης των ζωντανών κυττάρων και οργανισμών με τη χρήση τεχνικών της σύγχρονης βιοτεχνολογίας που ονομάζεται γονιδιακή τεχνολογία. Το γενετικό υλικό τροποποιείται με τεχνητό τρόπο ώστε να αποκτήσει νέες ιδιότητες (π.χ. ανθεκτικότητα του φυτού σε ασθένειες, έντομα ή ξηρασία, ανοχή του φυτού σε κάποιο ζιζανιοκτόνο, βελτίωση της ποιότητας ή της θρεπτικής αξίας των τροφίμων, αύξηση της παραγωγικότητας των καλλιεργειών).

Οι εν λόγω οργανισμοί καλούνται «γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί» (ΓΤΟ). Τρόφιμα και ζωοτροφές που περιέχουν ή αποτελούνται από τέτοιους ΓΤΟ, ή παράγονται από ΓΤΟ, καλούνται «γενετικώς τροποποιημένα (ΓΤ) τρόφιμα ή ζωοτροφές».

Από τεχνικής απόψεως επομένως, Γ.Τ.Ο. είναι οι οργανισμοί των οποίων το γενετικό υλικό δεν έχει τροποποιηθεί με φυσικό ανασυνδυασμό ή πολλαπλασιασμό, αλλά με την εισαγωγή τροποποιημένου γονιδίου ή γονιδίου που προέρχεται από άλλη ποικιλία ή είδος.

Οι Γ.Τ.Ο. (και η τροφή που παράγεται από αυτούς) αναπτύσσονται γιατί υποτίθεται ότι παρουσιάζουν ορισμένα πλεονεκτήματα για τον παραγωγό ή τον καταναλωτή. Αυτό μπορεί πρακτικά να σημαίνει προϊόντα σε χαμηλότερη τιμή, μεγαλύτερη διατηρησιμότητα και/ή θρεπτική αξία. Αρχικά οι εταιρίες που ανέπτυξαν Γ.Τ. σπόρους επικεντρώθηκαν σε καινοτομίες που εκτιμούσαν ότι θα τα έκαναν αποδεκτά από τους αγρότες και τη βιομηχανία τροφίμων με κύριο στόχο τη βελτιωμένη προστασία της σοδειάς. Η προστασία αυτή επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της αύξησης της αντίστασης και της ανθεκτικότητας σε συγκεκριμένες ασθένειες των φυτών που προκαλούνται από έντομα ή ιούς ή μέσω αυξημένης αντοχής σε ζιζανιοκτόνα, μειώνοντας το κόστος παραγωγής στην γεωργία.

Η ανθεκτικότητα στα έντομα επιτυγχάνεται μέσω της εισαγωγής του γονιδίου που προέρχεται από το βακτήριο *Bacillus thuringiensis* (Bt) για την παραγωγή προστατευτικής

τοξίνης¹² εξασφαλίζοντας ανθεκτικότητα στα λεπιδόπτερα έντομα. Η τοξίνη αυτή χρησιμοποιείται από τους αγρότες σαν εντομοκτόνο και θεωρείται ασφαλής για κατανάλωση από τον άνθρωπο. Η γενετική αυτή τροποποίηση οδηγεί σε μικρότερη ανάγκη για χρήση εντομοκτόνων.

Η ανθεκτικότητα σε ιούς επιτυγχάνεται μέσω της εισαγωγής γονιδίων των συγκεκριμένων ιών που προξενούν τις αντίστοιχες ασθένειες. Η γενετική αυτή τροποποίηση οδηγεί σε σοδειές που είναι πιο ανθεκτικές στις συγκεκριμένες ασθένειες και επομένως έμμεσα εξασφαλίζουν μεγαλύτερη σταθερότητα στην παραγόμενη ποσότητα.

Η ανθεκτικότητα στα ζιζανιοκτόνα επιτυγχάνεται μέσω της προσθήκης γονιδίου από βακτήριο που αυξάνει την αντοχή σε κάποια ζιζανιοκτόνα.

3.2 Ποιοι υποστηρίζουν τη χρήση των ΓΤΟ

Κολοσσιαίες βιομηχανίες στον αναπτυσσόμενο κόσμο, κυρίως στις Η.Π.Α. και στην Ευρώπη, οι οποίες ειδικεύονται στη βιοτεχνολογία, έχουν από δεκαετίες τροποποιήσει γενετικώς ορισμένα προϊόντα όπως το βαμβάκι, τα ζαχαρότευτλα, την τομάτα, κυρίως δε το καλαμπόκι και τη σόγια.

Σήμερα, 28 χώρες καλλιεργούν ΓΤΟ, 20 αναπτυσσόμενες και 8 ανεπτυγμένες σε έκταση 450 εκ. στρεμμάτων. Από το 1996 που εγκρίθηκε η καλλιέργεια ΓΤΟ για πρώτη φορά, έχουν φυτευθεί 4,94 δις εκτάρια. Η μεγάλη πλειοψηφία των ΓΤΟ καλλιεργούνται σε 12 χώρες με «πρωταθλήτρια» τις ΗΠΑ με περισσότερο από 175 εκ. στρέμματα. Ακολουθεί η Βραζιλία με 110 εκ. στρέμματα, η Αργεντινή με 61 εκ., η Ινδία με 29 εκ., ο Καναδάς με 27 εκ., η Κίνα με 20 εκ., η Παραγουάη με 10 εκ., το Πακιστάν με 7 εκ., η Νοτ. Αφρική με 7 εκ., η Ουρουγουάη με 4 εκ., η Βολιβία με 1 εκ., και οι Φιλιππίνες με επίσης 1 εκ. στρέμματα. Μικρότερες ποσότητες καλλιεργούν η Αυστραλία, το Μπαγλαντές, η Τσεχία, το Μεξικό, η Μιανμάρ, η Πορτογαλία, η Ισπανία, το Σουδάν, η Ονδούρα, η Κούβα, η Χιλή, η Μπουρκίνα Φάσο, η Κολομβία, η Ρουμανία και η Σλοβακία.¹³

Η διαμάχη μεταξύ των υποστηρικτών των Γ.Τ.Ο. και όσων αντιτίθενται στη διάδοσή τους τείνει να εξελιχθεί σε πόλεμο μεταξύ των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών που προωθούν τους Γ.Τ.Ο. και υποστηρίζονται κυρίως από τις Η.Π.Α, την Κίνα, την Βραζιλία, την Αργεντινή αφ' ενός και ένα μεγάλο λαϊκό κίνημα αφ' ετέρου. Το κίνημα αυτό εκφράζεται από αγροτικούς συλλόγους, φιλο-περιβαλλοντικές οργανώσεις, ευαισθητοποιημένους πολίτες και σε πολιτικό επίπεδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

¹² Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το τροποποιημένο καλαμπόκι Bt το οποίο δεν χρειάζεται προσθήκη εντομοκτόνου για να αναπτυχθεί. Το καλαμπόκι Bt καλλιεργείται για εμπορικούς σκοπούς εδώ και μία δεκαετία σε έκταση περίπου 60.000 εκταρίων στην Ισπανία. Το προϊόν της καλλιέργειας χρησιμοποιείται κυρίως για ζωοτροφές και ένα μικρό τμήμα στη βιομηχανία αμύλου.

¹³ www.isaaa.org

Οι Η.Π.Α. προβάλλουν το επιχείρημα ότι οι Γ.Τ.Ο. είναι η λύση για να απαλλαγούν οι πληθυσμοί του τρίτου κόσμου, ιδίως της Αφρικής, από την πείνα η οποία, σε συνδυασμό με το AIDS, τους αφανίζει καθημερινά. Την άποψη αυτή φαίνεται ότι συμμαρτίζεται και το Βατικανό, δεδομένου ότι σε διάσκεψη που διοργάνωσε στο Γρηγοριανό Πανεπιστήμιο, το 2005, η πρεσβεία των ΗΠΑ στο Βατικανό, με θέμα «*Να ταΐσουμε ένα πεινασμένο κόσμο: το ηθικό δίλημμα της βιοτεχνολογίας*», το Βατικανό ανακοίνωσε ότι τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα είναι ένα χρήσιμο εργαλείο κατά της πείνας στον τρίτο κόσμο δηλώνοντας ταυτόχρονα ότι δεν πρέπει να καταδικαστούν συνολικά από ηθικής πλευράς τα πειράματα της βιοτεχνολογίας.

Το ισχυρότερο επιχείρημα των υποστηρικτών των Γ.Τ.Ο. είναι ότι χωρίς την εφαρμογή και την αξιοποίηση της βιοτεχνολογίας, ο κόσμος θα πεινάσει, καθώς τα παραγόμενα γεωργικά προϊόντα δεν θα επαρκούν για να θρέψουν όλους τους κατοίκους του πλανήτη. Η αύξηση της απόδοσης των καλλιεργειών φαίνεται ότι αποτελεί τη μόνη λύση και η προσφυγή στους Γ.Τ.Ο θα μπορούσε να συνεισφέρει σ' αυτήν την απαίτηση, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους.

Ο αντίλογος είναι ότι υπάρχει επάρκεια τροφής, αλλά η κατανομή της εξαρτάται καθαρά από οικονομικούς και πολιτικούς παράγοντες. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, σε εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό των καλλιεργούμενων εδαφών των χωρών της Αφρικής θα μπορούσαν να καλλιεργηθούν ΓΤΟ. Επίσης οι πολυπληθέστερες χώρες του κόσμου, η Κίνα και η Ινδία, από εισαγωγείς τροφίμων έχουν γίνει εξαγωγείς σιτηρών τα τελευταία χρόνια, χάρη στην "πράσινη" επανάστασή τους. Παράλληλα συμβάλλουν στο πρόγραμμα του ΟΗΕ για την αποστολή τροφίμων σε πληγέντες, από φυσικές καταστροφές, λαούς.

3.3. Ποιο είναι το πρόβλημα με τους ΓΤΟ

Δεδομένης της επιστημονικής αβεβαιότητας για τις επιπτώσεις των ΓΤΟ τόσο στην υγεία του ανθρώπου όσο και στο περιβάλλον, η καλλιέργεια και εμπορία των προϊόντων αυτών επιτρέπεται μόνο σε ορισμένες χώρες παγκοσμίως.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό για τα Τρόφιμα και τη Γεωργία (FAO) των Ηνωμένων Εθνών τα τρία βασικά σημεία επιστημονικής διαμάχης (και ανησυχίας) σχετικά με τους Γ.Τ.Ο. και τις επιπτώσεις τους στην ανθρώπινη υγεία είναι η πρόκληση αλλεργιών, η μεταφορά γονιδίων και η διασταύρωση με συμβατικά είδη («outcrossing»). Αναλυτικότερα, πάντα σύμφωνα με τον FAO:

- Πρόκληση αλλεργιών: Γενικά αποθαρρύνεται η μεταφορά γονιδίων από αλλεργιογόνους οργανισμούς. Τα «παραδοσιακά» τρόφιμα γενικά δεν δοκιμάζονται για πρόκληση αλλεργιών. Αντίθετα, για τα ΓΤ τρόφιμα έχουν δημιουργηθεί Πρωτόκολλα για σχετική αξιολόγηση της πιθανότητας πρόκλησης αλλεργίας. Μέχρι τώρα, δεν υπάρχουν ενδείξεις πρόκλησης αλλεργιών από ΓΤ τρόφιμα που κυκλοφορούν ήδη στην αγορά.

- **Μεταφορά γονιδίων:** Η μεταφορά γονιδίων από ΓΤ τρόφιμα σε ανθρώπινα κύτταρα ή σε βακτήρια του γαστροοισοφαγικού συστήματος θα προκαλούσε ανησυχία σε περίπτωση που το μεταφερόμενο γενετικό υλικό είχε αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία. Αυτό π.χ., θα μπορούσε να συμβεί αν μεταφερόταν γονίδια ανθεκτικά σε αντιβιοτικά. Αν και η πιθανότητα μεταφοράς είναι μικρή, η ομάδα ειδικών του FAO συστήνει την αποφυγή δημιουργίας ΓΤΟ που περιέχουν γονίδια ανθεκτικά σε αντιβιοτικά.
- **Διασταύρωση με συμβατικά είδη:** Η μεταφορά γονιδίων από ΓΤ φυτά σε συμβατικές καλλιέργειες ή άλλα είδη της «άγριας» φύσης, όπως επίσης και η ανάμιξη των σοδειών που προέρχονται από συμβατικούς σπόρους με αυτές που προέρχονται από ΓΤ σπόρους μπορεί να έχει έμμεση επίπτωση στην ασφάλεια των τροφίμων. Ο κίνδυνος είναι υπαρκτός, όπως κατέδειξε το γεγονός ότι στις ΗΠΑ βρέθηκαν ίχνη Γ.Τ. καλαμποκιού σε τρόφιμα που προοριζόταν για χρήση αποκλειστικά σε ζωοτροφές.

Σε ό,τι αφορά τις ανησυχίες από ενδεχόμενες επιπτώσεις στο περιβάλλον, πάντα σύμφωνα με τον FAO, αυτές πηγάζουν από το γεγονός ότι η απελευθέρωση των ΓΤΟ στο περιβάλλον είναι μία μη αναστρέψιμη διαδικασία. Οι οργανισμοί αυτοί δεν διαθέτουν φυσικό βιότοπο. Επομένως, η εισαγωγή τους στο περιβάλλον μπορεί να οδηγήσει στον εκτοπισμό φυσικών «άγριων» ειδών δεδομένης της δυσκολίας απομάκρυνσής τους μετά τη συγκομιδή, των επιδράσεων που έχουν σε μη στοχευμένους οργανισμούς (π.χ. σε έντομα που δεν είναι βλαβερά για τα φυτά). Τα ανωτέρω μπορεί να οδηγήσουν σε μείωση της αγροτικής βιοποικιλότητας¹⁴ και αυξημένη χρήση χημικών στη γεωργία. Επιπλέον, η χρήση ΓΤ φυτών με ανθεκτικότητα σε ζιζάνια, μπορεί να οδηγήσει στην ταχύτερη δημιουργία ανθεκτικότερων (και άρα πιο επιβλαβών) ζιζανίων ή τη μεταφορά του γονιδίου σε μη στοχευμένα είδη. Ακόμη ΓΤΟ μπορεί να επιμολύνουν συμβατικές και βιολογικές καλλιέργειες.

Τέλος, τα οικονομικά επιχειρήματα υπέρ των ΓΤΟ φαίνεται να χάνουν έδαφος τον τελευταίο καιρό αφού οι ΓΤ καλλιέργειες, παρότι αρχικά χρειαζόντουσαν λιγότερα παρασιτοκτόνα και ζιζανιοκτόνα, σήμερα φαίνεται να αυξάνεται η ανάγκη χρήσης τους πλησιάζοντας αυτήν των συμβατικών καλλιεργειών.

Επισημαίνεται δε ότι οι ΓΤΟ απευθύνονται στην εντατική γεωργία, τη γεωργία που βασίζει το κέρδος στις μεγάλες καλλιεργήσιμες εκτάσεις και στην αυξημένη παραγωγή. Αντίθετα, χώρες όπως η Ελλάδα που, λόγω των μικρών εκτάσεων και των κατακερματισμένων ιδιοκτησιών, εκ των πραγμάτων βασίζονται στη διαφοροποίηση του αγροτικού τους προϊόντος με έμφαση στην ποιότητα και όχι στην ποσότητα δεν μπορούν να αντλήσουν ουσιώδη πλεονεκτήματα από τη χρήση τους.

¹⁴ Η αγροτική βιοποικιλότητα με την πολυπλοκότητα και ποικιλομορφία των φυτικών και ζωικών ειδών που περιλαμβάνει αποτελεί τον πλέον καθοριστικό παράγοντα για την εξασφάλιση ικανοποιητικής ποσοτικά και ποιοτικά τροφής παγκοσμίως. Τα χαρακτηριστικά αυτών των ειδών έχουν αναπτυχθεί από τις επαναλαμβανόμενες διαδικασίες επιλογής που γίνονται από τους γεωργούς και τους κτηνοτρόφους (σε αντίθεση με τις διαδικασίες φυσικής επιλογής που ακολουθούνται στην άγρια φύση) σε όλο τον κόσμο και τις ανταλλαγές ανάμεσα στις διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές και πολιτισμούς.

Προς επίρρωση των ανωτέρω επιφυλάξεων, η έκθεση του Οργανισμού για τα Τρόφιμα και τη Γεωργία (FAO) των Ηνωμένων Εθνών, τον Μάιο 2008, σχετικά με τους ΓΤΟ αποφαίνεται ότι, αν και οι καλλιέργειες ΓΤΟ δίνουν τη δυνατότητα σταθερότερης παραγωγής, αδυνατούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση φαινομένων που οφείλονται και στην κλιματική αλλαγή, όπως η ξηρασία, η οποία αποτελεί τη βασική αιτία εκτεταμένων καταστροφών στην αγροτική παραγωγή. Παράλληλα, σημειώνεται ότι τα ΓΤΟ φυτά δεν αυξάνουν την παραγωγική ικανότητα των φυτών, όπως συχνά υπονοείται από τους υπέρμαχους των ΓΤΟ, έτσι ώστε να συνεισφέρουν ουσιαστικά στην αντιμετώπιση του επισιτιστικού προβλήματος που αντιμετωπίζει ο φτωχός νότος. Αντίθετα, σημειώνεται ότι η λύση του προβλήματος έγκειται στην αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων.

Σημαντικότερο όμως είναι το γεγονός ότι τα τροποποιημένα προϊόντα θα οδηγήσουν σε μεγαλύτερη εξάρτηση των παραγωγών από τις εταιρείες που τα παράγουν και σε αύξηση του κόστους παραγωγής. Όταν ένας αγρότης αγοράζει τροποποιημένους σπόρους στην πραγματικότητα τους ενοικιάζει για μια χρονιά. Την επόμενη περίοδο δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τους καινούργιους σπόρους που έχει παράγει, όπως συμβαίνει στην παραδοσιακή γεωργία, αλλά πρέπει να αγοράσει άλλους καθώς και τα αντίστοιχα φυτοφάρμακα. Παράλληλα ο παραγωγός θα πρέπει να υπολογίσει ότι το κόστος των ΓΤ σπόρων θα είναι αρκετά μεγαλύτερο του κόστους του συμβατικού σπόρου.

4. Γενικό πλαίσιο αδειοδότησης στην ΕΕ

Στην Ε.Ε το ζήτημα τέθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Οι πρώτες κοινοτικές Οδηγίες για τους Γ.Τ.Ο. εκδόθηκαν το 1990, με σκοπό να ελεγχθούν και να περιοριστούν οι αρνητικές επιπτώσεις από Γ.Τ.Ο. αφήνοντας ταυτόχρονα περιθώρια για ερευνητική δράση στο νέο επιστημονικό τομέα της βιοτεχνολογίας ή και για χρήση στην αγορά εάν τα προϊόντα αποδεικνυόταν χρήσιμα και αβλαβή: η Οδηγία 1990/219¹⁵ η οποία τροποποιήθηκε με την 1998/81 σχετικά με την περιορισμένη χρήση Γ.Τ. μικροοργανισμών και η Οδηγία 1990/220, η οποία τροποποιήθηκε με την 2001/18, σχετικά με την εκτίμηση των επιπτώσεων και την προληπτική προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας στις περιπτώσεις σκόπιμης απελευθέρωσης των Γ.Τ.Ο. στο περιβάλλον, είτε για δοκιμές σε αγρούς ή για εμπορία.

Σήμερα, το κανονιστικό σύστημα της Ε.Ε για τη ρύθμιση της εμπορίας και της παραγωγής γενετικώς τροποποιημένων ειδών διατροφής και ζωοτροφών, βασίζεται στη χορήγηση μεμονωμένων αδειών για την διάθεση Γ.Τ.Ο. στην αγορά της Ε.Ε, μετά από επιστημονική αξιολόγηση του κινδύνου για κάθε περίπτωση χωριστά, με βάση μελέτη ανάλυσης κινδύνου (“risk assessment”) και θεωρείται το αυστηρότερο παγκοσμίως.

Η διαδικασία χορήγησης αδειών της Ε.Ε αποσκοπεί στο να εξασφαλίσει ότι στην ευρωπαϊκή αγορά μπορούν να διατίθενται μόνο οι Γ.Τ.Ο που είναι ασφαλείς για την ανθρώπινη και

¹⁵ Ρυθμίζει αποκλειστικά τη χρήση Γ.Τ.Ο. για εργαστηριακούς και ερευνητικούς σκοπούς.

ζωική κατανάλωση και για την απελευθέρωση στο περιβάλλον και ταυτόχρονα να είναι σε συμμόρφωση με τις ρυθμίσεις και τους κανόνες που προβλέπονται στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

Η οδηγία (ΕΚ) αριθ. 2001/18 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, η οποία έχει ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 38639/2017/2005 (Β' 1334), και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1829/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου θέτουν το ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την έγκριση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ), το οποίο εφαρμόζεται πλήρως στους ΓΤΟ που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για σκοπούς καλλιέργειας σε ολόκληρη την Ένωση ως σπόροι σποράς ή άλλο φυτικό πολλαπλασιαστικό υλικό. Η έγκριση ΓΤΟ σε επίπεδο ΕΕ γίνεται κατά περίπτωση ύστερα από αίτηση που υποβάλλει η εταιρεία. Και στις δύο περιπτώσεις, τα κράτη μέλη διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, διενεργώντας αρχική εκτίμηση της επικινδυνότητας των ΓΤΟ προς καλλιέργεια. Η αδειοδότηση δίνεται κατόπιν της σχετικής εισήγησης της EFSA που εξετάζει το φάκελο (που κυρίως αναφέρεται στην εκτίμηση της επικινδυνότητας στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία). Η αξιολόγηση του κινδύνου βαρύνει τον κοινοποιούντα, κατασκευαστή ή εισαγωγέα, ο οποίος καταθέτει σχετικό φάκελο στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους.

Εάν η Αρμόδια Αρχή διατυπώσει θετική γνώμη, τότε ειδοποιούνται, μέσω της Ευρ. Επιτροπής, τα άλλα κράτη-μέλη. Εάν δεν υπάρχουν αντιρρήσεις από την Ευρ. Επιτροπή, ή τα κράτη-μέλη, τότε η Αρμόδια Αρχή εγκρίνει το προϊόν, το οποίο στη συνέχεια κυκλοφορεί ελεύθερα σε όλη την Ε.Ε. Εάν υπάρχουν αιτιολογημένες αντιρρήσεις (πάντα υπάρχουν), τότε η απόφαση λαμβάνεται σε κοινοτικό επίπεδο. Η Ευρ. Επιτροπή ζητά τη γνώμη επιστημονικών επιτροπών και της Επιτροπής που προβλέπεται στο άρθρο 30 της Συνθήκης της Ε.Ε (Απόφαση 468/1999). Η τελική απόφαση λαμβάνεται από το Συμβούλιο ή από την Ευρ. Επιτροπή (σε περίπτωση αδυναμίας λήψης απόφασης από το Συμβούλιο).

Στο ανωτέρω νομοθετικό πλαίσιο οι ΓΤΟ για καλλιέργεια υποβάλλονται σε εξατομικευμένη αξιολόγηση κινδύνου προτού εγκριθούν προς διάθεση στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το παράρτημα II της οδηγίας (ΕΚ) αριθ. 2001/18, λαμβάνοντας υπόψη τις άμεσες και έμμεσες, τις ταχυφανείες και οψιφανείες επιπτώσεις, καθώς και τις σωρευτικές μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Η αξιολόγηση παρέχει επιστημονικές συμβουλές για ενημέρωση των φορέων λήψης αποφάσεων και ακολουθείται από απόφαση σχετικά με τη διαχείριση κινδύνου. Ο στόχος της διαδικασίας έγκρισης είναι ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης ζωής και υγείας, της υγείας και της ευζωίας των ζώων, του περιβάλλοντος και των συμφερόντων των καταναλωτών καθώς και η αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Η αρχή της προφύλαξης θα πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη τόσο στο πλαίσιο της οδηγίας (ΕΚ) αριθ. 2001/18 όσο και κατά τη μετέπειτα εφαρμογή της.

Πέραν της έγκρισης προς διάθεση στην αγορά, οι γενετικά τροποποιημένες ποικιλίες πρέπει να πληρούν και τις απαιτήσεις της νομοθεσίας της Ένωσης σχετικά με την εμπορία σπόρων σποράς και φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού, όπως καθορίζονται ειδικότερα στις οδηγίες του Συμβουλίου 66/401/ΕΟΚ, 66/402/ΕΟΚ, 68/193/ΕΟΚ, 98/56/ΕΚ, 1999/105/ΕΚ,

2002/53/ΕΚ, 2002/54/ΕΚ, 2002/55/ΕΚ, 2002/56/ΕΚ, 2002/57/ΕΚ και 2008/90/ΕΚ. Από αυτές, οι οδηγίες 2002/53/ΕΚ και 2002/55/ΕΚ επιτρέπουν στα κράτη μέλη να απαγορεύουν, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, τη χρήση μιας ποικιλίας στο σύνολο ή σε τμήματα της επικράτειάς τους ή να καθορίζουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την καλλιέργεια μιας ποικιλίας.

Στην αξιολόγηση του κινδύνου που συνδέεται με τους Γ.Τ.Ο. καθοριστικό ρόλο έχει η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων (ΕΑΑΤ), η οποία ιδρύθηκε το 2002. Η ΕΑΑΤ είναι αρμόδια για την παροχή συμβουλών στα θεσμικά όργανα της Ε.Ε και ειδικότερα στην Ευρ. Επιτροπή, σχετικά με όλα τα επιστημονικά θέματα που αφορούν την παραγωγή, την μεταποίηση και την εμπορία των τροφίμων και των ζωοτροφών. Σαφείς κανόνες σήμανσης επιτρέπουν στους καταναλωτές να επιλέγουν εάν πρέπει να αγοράζουν τέτοια προϊόντα. Οι κανόνες στοχεύουν επίσης στο να εξασφαλίσουν ότι κάθε Γ.Τ.Ο. μπορεί να ανιχνευθεί σε κάθε στάδιο της χρήσης του.

Αναλυτικότερα, το βασικό νομοθετικό πλαίσιο για την εμπορία και καλλιέργεια Γ.Τ.Ο. εφαρμόζεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο από τον Απρίλιο του 2004 και αποτελείται από τα ακόλουθα βασικά νομοθετικά εργαλεία:

➤ Οδηγία 2001/18¹⁶ «για τη σκόπιμη ελευθέρωση Γ.Τ.Ο. στο περιβάλλον και την κατάργηση της Οδηγίας 1990/220/ΕΟΚ», που ρυθμίζει τη διαδικασία εγκρίσεων των Γ.Τ.Ο. Η Οδηγία καλύπτει τόσο την απελευθέρωση Γ.Τ.Ο. για πειραματικούς λόγους όσο και για εμπορικούς (π.χ. καλλιέργεια, εισαγωγή και επεξεργασία ή μετασχηματισμός των Γ.Τ.Ο. σε βιομηχανικά προϊόντα). Αναφέρεται στους κανόνες σκόπιμης απελευθέρωσης Γ.Τ.Ο, θέτει σε εφαρμογή τη "βήμα προς βήμα" διαδικασία έγκρισης, εφόσον όμως έχει πραγματοποιηθεί η κατά περίπτωση αξιολόγηση των κινδύνων για την υγεία του ανθρώπου και η κατάλληλη περιβαλλοντική αξιολόγηση. Πιο συγκεκριμένα η Οδηγία 2001/18, η οποία αναφέρεται ρητά στην αρχή της προφύλαξης, περιέχει τις ακόλουθες βασικές πρόνοιες:

- Υποχρεωτικό σύστημα παρακολούθησης σχετικά με τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της αλληλεπίδρασης Γ.Τ.Ο. με άλλους Γ.Τ.Ο. και το περιβάλλον
- Υποχρεωτική επισήμανση και ανιχνευσιμότητα
- Υποχρεωτική γνωμοδότηση από τις Κοινοτικές Επιστημονικές Επιτροπές
- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της διαφάνειας της διαδικασίας έγκρισης της σκόπιμης ελευθέρωσης και κυκλοφορίας Γ.Τ.Ο. στην αγορά

¹⁶ Για την εφαρμογή του Β' μέρους της Οδηγίας 2001/18 εκδόθηκαν οι Αποφάσεις 2002/813/ΕΚ και 2003/701/ΕΚ σχετικά με το έντυπο ειδοποίησης και τα αποτελέσματα αντίστοιχα, σε περίπτωση ηθελημένης απελευθέρωσης Γ.Τ.Ο. για άλλους λόγους εκτός της τοποθέτησης. Για την εφαρμογή του Γ' μέρους της Οδηγίας 2001/18 εκδόθηκαν οι Αποφάσεις 2002/811/ΕΚ (για την επεξήγηση του Παραρτήματος VII), 2002/812/ΕΚ (μορφή συνοπτικών πληροφοριών) και 2004/204/ΕΚ (λεπτομέρειες για τη λειτουργία των μητρώων για τους Γ.Τ.Ο.). Επίσης εκδόθηκε η Απόφαση 2002/623/ΕΚ (αφορά τα μέρη Β' και Γ' της Οδηγίας 2001/18) σχετικά με την επεξήγηση και συμπλήρωση του Παραρτήματος II.

- Κοινή μέθοδο αξιολόγησης της επικινδυνότητας της ελευθέρωσης στο περιβάλλον
- Μηχανισμό για τροποποίηση, αναστολή ή παύση ελευθέρωσης των Γ.Τ.Ο, όταν προκύπτουν νέες πληροφορίες.

Η αξιολόγηση του κινδύνου βαρύνει τον κοινοποιούντα, κατασκευαστή ή εισαγωγέα, ο οποίος καταθέτει σχετικό φάκελο στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους.

Εάν η Αρμόδια Αρχή διατυπώσει θετική γνώμη, τότε ειδοποιούνται, μέσω της Ευρ. Επιτροπής, τα άλλα κράτη-μέλη. Εάν δεν υπάρχουν αντιρρήσεις από την Ευρ. Επιτροπή, ή τα κράτη-μέλη, τότε η Αρμόδια Αρχή εγκρίνει το προϊόν, το οποίο στη συνέχεια κυκλοφορεί ελεύθερα σε όλη την Ε.Ε. Εάν υπάρχουν αιτιολογημένες αντιρρήσεις, τότε η απόφαση λαμβάνεται σε κοινοτικό επίπεδο. Η Ευρ. Επιτροπή ζητά τη γνώμη επιστημονικών επιτροπών και της Επιτροπής που προβλέπεται στο άρθρο 30 της Συνθήκης της Ε.Ε (Απόφαση 468/1999). Η τελική απόφαση λαμβάνεται από το Συμβούλιο ή από την Ευρ. Επιτροπή.

- Κανονισμός 1829/2003 για τα Γ.Τ. τρόφιμα και τις ζωοτροφές. Ο Κανονισμός αυτός εισάγει μια κεντρική, ενιαία και «διαφανή» διαδικασία έγκρισης, η οποία δίνει τη δυνατότητα με την υποβολή μιας μόνο αίτησης για την έγκριση χρήσης ενός Γ.Τ. υλικού να μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε διάφορα τρόφιμα και ζωοτροφές, χωρίς να χρειάζεται δεύτερη έγκριση. Προβλέπει ενιαία διαδικασία έγκρισης των Γ.Τ. τροφίμων και των Γ.Τ. ζωοτροφών, είτε χρησιμοποιούνται ως τροφές ή ζωοτροφές, είτε αποτελούν συστατικά τροφών ή ζωοτροφών. Κριτήριο εφαρμογής του Κανονισμού είναι εάν το υλικό που προέρχεται από το Γ.Τ. αρχικό υλικό είναι παρόν στο τρόφιμο, ή στην ζωοτροφή. Προϊόντα όπως κρέας, γάλα, αυγά, τα οποία λαμβάνονται από ζώα που τρέφονται με Γ.Τ. ζωοτροφές, ή τα οποία υποβάλλονται σε αγωγή με Γ.Τ. φάρμακα δεν υπόκεινται στις απαιτήσεις έγκρισης και επισήμανσης του Κανονισμού. Η αίτηση έγκρισης κατατίθεται στην αρμόδια Αρχή κράτους-μέλους. Ο αιτών φέρει το βάρος της απόδειξης ότι τα προϊόντα είναι ασφαλή. Η αξιολόγηση του επιστημονικού κινδύνου πραγματοποιείται από την ΕΑΑΤ και με βάση τη γνώμη της Αρχής, η Επιτροπή καταρτίζει σχέδιο πρότασης για τη χορήγηση ή την άρνηση έγκρισης άδειας. Η Απόφαση εκδίδεται από την Ευρ. Επιτροπή, μεσολαβούν δε γνωμοδοτήσεις από τις εθνικές Αρχές των κρατών-μελών, καθώς και από την Κανονιστική Επιτροπή που συστάθηκε βάσει της Απόφασης 1999/468. Τα προϊόντα που εξασφαλίζουν την άδεια, η οποία ισχύει για δέκα (10) χρόνια, καταχωρούνται σε ένα δημόσιο μητρώο γενετικώς τροποποιημένων τροφίμων και ζωοτροφών. Η συγκεκριμένη άδεια έγκρισης επιδέχεται ανανέωση για περίοδο δέκα (10) επιπλέον ετών, κατόπιν αιτήσεως που υποβάλλει στην ΕΑΑΤ ο κάτοχος της έγκρισης.
- Κανονισμός 1946/2003 για τη διασυνοριακή μεταφορά Γ.Τ.Ο, ο οποίος ρυθμίζει την ακούσια διασυνοριακή μεταφορά των Γ.Τ.Ο. και τις εξαγωγές των Γ.Τ.Ο. σε τρίτες

χώρες και ενσωματώνει τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια.

- Κανονισμός 1830/2003¹⁷ σχετικά με την ιχνηλασιμότητα και την επισήμανση των Γ.Τ.Ο. και την ιχνηλασιμότητα τροφίμων και ζωοτροφών που παράγονται από Γ.Τ.Ο. και την τροποποίηση της Οδηγίας 2001/18. Ο Κανονισμός επιδιώκει να εξασφαλίσει το δικαίωμα των καταναλωτών για ελεύθερη επιλογή προϊόντων γενετικώς τροποποιημένων ή μη. Ως ιχνηλασιμότητα ορίζεται η δυνατότητα προσδιορισμού του Γ.Τ.Ο. και προϊόντων που παράγονται από Γ.Τ.Ο, σε όλα τα στάδια διάθεσής τους στην αγορά, μέσω των αλυσίδων παραγωγής και διανομής. Η ιχνηλασιμότητα έχει στόχο να διευκολύνει αφενός την απόσυρση προϊόντων και αφετέρου την εφαρμογή μέτρων διαχείρισης των κινδύνων. Κάθε προσυσκευασμένο τρόφιμο που περιέχει Γ.Τ.Ο, ή που περιέχει συστατικό προερχόμενο από Γ.Τ.Ο. (π.χ. μπισκότα που περιέχουν σογιέλαιο από Γ.Τ. σόγια), πρέπει να φέρει ειδική σήμανση στην ετικέτα του, με ευθύνη των φορέων διακίνησης. Η ετικέτα πρέπει να αναγράφει «προϊόν από Γ.Τ. σόγια ή άλλο οργανισμό», ή «αυτό το προϊόν περιέχει Γ.Τ.Ο». Για τα μη προσυσκευασμένα προϊόντα που προσφέρονται στον τελικό καταναλωτή, οι προαναφερόμενες ενδείξεις αναγράφονται πάνω στο εκθετήριο του προϊόντος, ή κοντά σε αυτό. Η υποχρέωση σήμανσης καλύπτει όλα τα στάδια της τροφικής αλυσίδας από την παραγωγή του σπόρου, τη συγκομιδή, τη μεταποίηση και τη συσκευασία, εφόσον λόγω τυχαίων ή τεχνολογικά αναπόφευκτων παραμέτρων το περιεχόμενο Γ.Τ. υλικό υπερβαίνει το 0,9%. Εξαιρούνται της υποχρέωσης σήμανσης κρέας, γάλα και λοιπά ζωικά προϊόντα που προέρχονται από ζώα που τρέφονται με Γ.Τ. ζωοτροφές.
- Κανονισμός 1829/2003 για τα Γ.Τ. τρόφιμα και τις ζωοτροφές. Ο Κανονισμός αυτός εισάγει μια κεντρική, ενιαία και «διαφανή» διαδικασία έγκρισης, η οποία δίνει τη δυνατότητα με την υποβολή μιας μόνο αίτησης για την έγκριση χρήσης ενός Γ.Τ. υλικού να μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε διάφορα τρόφιμα και ζωοτροφές, χωρίς να χρειάζεται δεύτερη έγκριση. Προβλέπει ενιαία διαδικασία έγκρισης των Γ.Τ. τροφίμων και των Γ.Τ. ζωοτροφών, είτε χρησιμοποιούνται ως τροφές ή ζωοτροφές, είτε αποτελούν συστατικά τροφών ή ζωοτροφών. Κριτήριο εφαρμογής του Κανονισμού είναι εάν το υλικό που προέρχεται από το Γ.Τ. αρχικό υλικό είναι παρόν στο τρόφιμο, ή στην ζωοτροφή. Προϊόντα όπως κρέας, γάλα, αυγά, τα οποία λαμβάνονται από ζώα που τρέφονται με Γ.Τ. ζωοτροφές, ή τα οποία υποβάλλονται σε αγωγή με Γ.Τ. φάρμακα δεν υπόκεινται στις απαιτήσεις έγκρισης και επισήμανσης του Κανονισμού. Η αίτηση έγκρισης κατατίθεται στην αρμόδια Αρχή κράτους-μέλους. Ο αιτών φέρει το βάρος της απόδειξης ότι τα προϊόντα είναι ασφαλή. Η αξιολόγηση του επιστημονικού κινδύνου πραγματοποιείται από την ΕΑΑΤ και με βάση τη γνώμη της Αρχής, η Επιτροπή καταρτίζει σχέδιο πρότασης για

¹⁷ Για την εφαρμογή του Κανονισμού 1830/2003 εκδόθηκαν αφενός ο Κανονισμός 65/2004 σχετικά με την καθιέρωση συστήματος σχηματισμού και απόδοσης αποκλειστικών αναγνωριστικών κωδικών στους Γ.Τ.Ο. και αφετέρου η Σύσταση 2004/787 σχετικά με τεχνικές οδηγίες για τη δειγματοληψία και την ανίχνευση Γ.Τ.Ο. στα προϊόντα, στο πλαίσιο του Κανονισμού 1830/2003.

τη χορήγηση ή την άρνηση έγκρισης άδειας. Η Απόφαση εκδίδεται από την Ευρ. Επιτροπή, μεσολαβούν δε γνωμοδοτήσεις από τις εθνικές Αρχές των κρατών-μελών, καθώς και από την Κανονιστική Επιτροπή που συστάθηκε βάσει της Απόφασης 1999/468. Τα προϊόντα που εξασφαλίζουν την άδεια, η οποία ισχύει για δέκα (10) χρόνια, καταχωρούνται σε ένα δημόσιο μητρώο γενετικώς τροποποιημένων τροφίμων και ζωοτροφών. Η συγκεκριμένη άδεια έγκρισης επιδέχεται ανανέωση για περίοδο δέκα (10) επιπλέον ετών, κατόπιν αιτήσεως που υποβάλλει στην ΕΑΑΤ ο κάτοχος της έγκρισης.

- Κανονισμός 1946/2003 για τη διασυνοριακή μεταφορά Γ.Τ.Ο, ο οποίος ρυθμίζει την ακούσια διασυνοριακή μεταφορά των Γ.Τ.Ο. και τις εξαγωγές των Γ.Τ.Ο. σε τρίτες χώρες και ενσωματώνει τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια.
- Κανονισμός 1830/2003¹⁸ σχετικά με την ιχνηλασιμότητα και την επισήμανση των Γ.Τ.Ο. και την ιχνηλασιμότητα τροφίμων και ζωοτροφών που παράγονται από Γ.Τ.Ο. και την τροποποίηση της Οδηγίας 2001/18. Ο Κανονισμός επιδιώκει να εξασφαλίσει το δικαίωμα των καταναλωτών για ελεύθερη επιλογή προϊόντων γενετικώς τροποποιημένων ή μη. Ως ιχνηλασιμότητα ορίζεται η δυνατότητα προσδιορισμού του Γ.Τ.Ο. και προϊόντων που παράγονται από Γ.Τ.Ο, σε όλα τα στάδια διάθεσής τους στην αγορά, μέσω των αλυσίδων παραγωγής και διανομής. Η ιχνηλασιμότητα έχει στόχο να διευκολύνει αφενός την απόσυρση προϊόντων και αφετέρου την εφαρμογή μέτρων διαχείρισης των κινδύνων. Κάθε προσυσκευασμένο τρόφιμο που περιέχει Γ.Τ.Ο, ή που περιέχει συστατικό προερχόμενο από Γ.Τ.Ο. (π.χ. μπισκότα που περιέχουν σογιέλαιο από Γ.Τ. σόγια), πρέπει να φέρει ειδική σήμανση στην ετικέτα του, με ευθύνη των φορέων διακίνησης. Η ετικέτα πρέπει να αναγράφει «προϊόν από Γ.Τ. σόγια ή άλλο οργανισμό», ή «αυτό το προϊόν περιέχει Γ.Τ.Ο». Για τα μη προσυσκευασμένα προϊόντα που προσφέρονται στον τελικό καταναλωτή, οι προαναφερόμενες ενδείξεις αναγράφονται πάνω στο εκθετήριο του προϊόντος, ή κοντά σε αυτό. Η υποχρέωση σήμανσης καλύπτει όλα τα στάδια της τροφικής αλυσίδας από την παραγωγή του σπόρου, τη συγκομιδή, τη μεταποίηση και τη συσκευασία, εφόσον λόγω τυχαίων ή τεχνολογικά αναπόφευκτων παραμέτρων το περιεχόμενο Γ.Τ. υλικό υπερβαίνει το 0,9%. Εξαιρούνται της υποχρέωσης σήμανσης κρέας, γάλα και λοιπά ζωικά προϊόντα που προέρχονται από ζώα που τρέφονται με Γ.Τ. ζωοτροφές.

Πρακτικά, τα βήματα που ακολουθούνται κατά την αδειοδότηση της καλλιέργειας των ΓΤΟ είναι τα ακόλουθα:

1. Η έγκριση της καλλιέργειας ΓΤΟ στην ΕΕ γίνεται χωριστά για κάθε ΓΤΟ βάσει του Κανονισμού (ΕΚ) 1829/2003 για τα ΓΤ τρόφιμα και ζωοτροφές ή της Οδηγίας 2001/18 για τη σκόπιμη απελευθέρωση ΓΤΟ στο περιβάλλον.

¹⁸ Για την εφαρμογή του Κανονισμού 1830/2003 εκδόθηκαν αφενός ο Κανονισμός 65/2004 σχετικά με την καθιέρωση συστήματος σχηματισμού και απόδοσης αποκλειστικών αναγνωριστικών κωδικών Γ.Τ.Ο. και αφετέρου η Σύσταση 2004/787 σχετικά με τεχνικές οδηγίες για τη δειγματοληψία και την ανίχνευση Γ.Τ.Ο. στα προϊόντα, στο πλαίσιο του Κανονισμού 1830/2003.

2. Η εταιρία υποβάλει στην αρμόδια αρχή κάποιου ΚΜ φάκελο εκτίμησης της επικινδυνότητας στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία. Το ΚΜ διενεργεί την αρχική εκτίμηση της επικινδυνότητας του ΓΤΟ και, κατόπιν της σχετικής εισήγησης της EFSA που επίσης εξετάζει το φάκελο, διατυπώνει (θετική) γνώμη.
3. Τότε ειδοποιούνται, μέσω της Ε. Επιτροπής, τα άλλα ΚΜ.
4. Εάν δεν υπάρχουν αντιρρήσεις από την Ε. Επιτροπή, ή τα άλλα ΚΜ, τότε το ΚΜ εγκρίνει το προϊόν - κυκλοφορεί ελεύθερα σε όλη την ΕΕ. Εάν υπάρχουν αιτιολογημένες αντιρρήσεις (πάντα υπάρχουν), τότε η απόφαση λαμβάνεται σε κοινοτικό επίπεδο.
5. Οι αποφάσεις έγκρισης των ΓΤΟ, λαμβάνονται από κανονιστική επιτροπή, μετά από εισήγηση της Ευρ. Επιτροπής (ύστερα από τη μονίμως θετική γνωμοδότηση της EFSA). Προκειμένου να καταλήξει σε απόφαση η κανονιστική επιτροπή θα πρέπει να επιτευχθεί ειδική πλειοψηφία (δεν επιτυγχάνεται ποτέ). Αλλιώς το θέμα προωθείται στο Συμβούλιο (με τη μορφή σχεδίου Απόφασης του Συμβουλίου, που προτείνεται από την Ε. Επιτροπή), το οποίο έχει περιθώριο 3 μηνών να καταλήξει σε απόφαση, πάλι με ειδική πλειοψηφία (α. > **55% των ΚΜ**, δηλ. τουλάχιστον 16 από τα 28 ΚΜ και β. > **65% του πληθυσμού** δηλ. 328,6 εκ.). Εάν εντός των 3 μηνών το Συμβούλιο ψηφίσει αρνητικά στην πρόταση, η Ευρ. Επιτροπή οφείλει να την επανεξετάσει, ενώ εάν κατά την εκπνοή του τριμήνου το Συμβούλιο δεν καταλήξει σε απόφαση, η πράξη εφαρμογής εγκρίνεται υποχρεωτικά από την Ε. Επιτροπή.
6. Σήμερα, ο υφιστάμενος συσχετισμός δυνάμεων μεταξύ των ΚΜ που υποστηρίζουν και αυτών που αντιτίθενται στους ΓΤΟ, εμποδίζει τη λήψη απόφασης αντίθετης από την εισήγηση της Ευρ. Επιτροπής και επομένως η αδειοδότηση σε πανευρωπαϊκό επίπεδο εξαρτάται πλήρως από την Ευρ. Επιτροπή και τη γνωμοδότηση της EFSA.

Σήμερα, στην ΕΕ μόνο το γενετικά τροποποιημένο καλαμπόκι **MON 810 καλλιεργείται για εμπορικούς σκοπούς**. Η γενετική τροποποίηση του εν λόγω προϊόντος αποσκοπεί στην προστασία της καλλιέργειας από ένα επιβλαβές έντομο —την πυραλίδα του αραβοσίτου. Εγκρίθηκε το 1998.

Ο MON 810 καλλιεργείται σε 5 κράτη μέλη με συνολική κάλυψη (το 2013) σχεδόν 150.000 εκταρίων (συμπεριλαμβανομένων 137.000 εκταρίων στην Ισπανία). Η εν λόγω κάλυψη είναι μικρότερη από το 1,5% της συνολικής έκτασης καλλιεργούμενου αραβοσίτου στην ΕΕ. Οι ΓΤΟ καλλιεργήθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο σε 175 εκατομμύρια εκτάρια το 2013 (κυρίως σόγια, καλαμπόκι, ελαιοκράμβη και βαμβάκι). Σημειωτέον ότι το 2010 ένα **ΓΤ άμυλο πατάτας**, γνωστό ως πατάτα «Amflora», εγκρίθηκε για καλλιέργεια και βιομηχανική μεταποίηση στην ΕΕ. Δεν είναι πλέον εγκεκριμένο στην ΕΕ.

Υπάρχουν 8 εκκρεμείς αιτήσεις για καλλιέργεια ΓΤΟ στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της ανανέωσης της έγκρισης του MON 810. Για 4 από αυτές διατυπώθηκε θετική γνώμη της EFSA. Για τους υπόλοιπους 4 εκκρεμεί η γνώμη της EFSA.

5. ΟΔΗΓΙΑ 2015/412 «για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/18/ΕΚ όσον αφορά τη δυνατότητα που παρέχεται στα κράτη μέλη να περιορίζουν ή να απαγορεύουν την καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) στην επικράτειά τους»

5.1 Σκοπιμότητα της Οδηγίας 2015/412

Η πείρα από την έως τώρα εφαρμογή του ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου κατέδειξε ότι η καλλιέργεια ΓΤΟ αντιμετωπίζεται αποτελεσματικότερα σε επίπεδο χώρας. Λόγω της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ζητήματα διάθεσης στην αγορά και εισαγωγών ΓΤΟ ρυθμίζονται νομοθετικά σε επίπεδο Ένωσης. Η καλλιέργεια ωστόσο απαιτεί περισσότερη ευελιξία σε ορισμένες περιπτώσεις, καθόσον αποτελεί ζήτημα με έντονη εθνική, περιφερειακή και τοπική διάσταση επειδή συνδέεται με τη χρήση του εδάφους, τις τοπικές γεωργικές δομές και την προστασία ή διατήρηση βιότοπων, οικοσυστημάτων και τοπίων. Σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), παρέχεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη να εγκρίνουν νομικά δεσμευτικές πράξεις για τον περιορισμό ή την απαγόρευση της καλλιέργειας ΓΤΟ στην επικράτειά τους, εφόσον αυτοί οι ΓΤΟ έχουν εγκριθεί νομίμως για διάθεση στην αγορά της Ένωσης. Ωστόσο, η κοινή διαδικασία έγκρισης, ιδίως η διαδικασία αξιολόγησης που διενεργείται πρωτίστως από την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων («η Αρχή»), δεν θα πρέπει να θιγεί από αυτή την ευελιξία.

Κατά το παρελθόν, για να περιορίσουν ή να απαγορεύσουν την καλλιέργεια ΓΤΟ, ορισμένα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, προσέφυγαν στις ρήτρες διασφάλισης και στα μέτρα έκτακτης ανάγκης του άρθρου 23 της οδηγίας 2001/18/ΕΚ, του άρθρου 18 της οδηγίας 2002/53/ΕΚ και του άρθρου 34 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, βασιζόμενα, ανάλογα με την περίπτωση, σε νέες ή πρόσθετες πληροφορίες που κατέστησαν διαθέσιμες μετά την ημερομηνία της συγκατάθεσης και που επηρεάζουν την αξιολόγηση περιβαλλοντικών κινδύνων, ή στην επαναξιολόγηση υφιστάμενων πληροφοριών. Άλλα κράτη μέλη προσέφυγαν στη διαδικασία κοινοποίησης του άρθρου 114 παράγραφοι 5 και 6 ΣΛΕΕ, που απαιτούν παρουσίαση νέων επιστημονικών στοιχείων για την προστασία του περιβάλλοντος ή του χώρου εργασίας. Επιπλέον, η διαδικασία λήψης αποφάσεων αποδείχθηκε ιδιαίτερα δυσχερής για την καλλιέργεια ΓΤΟ, καθώς εκφράστηκαν ανησυχίες σε εθνικό επίπεδο που δεν αφορούν μόνο θέματα συνδεδεμένα με την ασφάλεια των ΓΤΟ για την υγεία ή το περιβάλλον.

Συγκεκριμένα, με βάση τη ρήτρα διασφάλισης (άρθρο 23, Οδηγία 2001/18) «όταν το ΚΜ, βάσει **νέων ή πρόσθετων πληροφοριών**, οι οποίες κατέστησαν διαθέσιμες μετά την ημερομηνία συγκατάθεσης και οι οποίες επηρεάζουν την αξιολόγηση περιβαλλοντικού κινδύνου, ή βάσει επαναξιολόγησης υφιστάμενων πληροφοριών συνεπεία νέων ή πρόσθετων επιστημονικών στοιχείων, έχει τεκμηριωμένους λόγους να θεωρεί ότι ένας ΓΤΟ

... συνιστά κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον, το ΚΜ αυτό μπορεί να περιορίζει ή να απαγορεύει προσωρινά τη χρήση ή/και την πώληση του συγκεκριμένου ΓΤΟ ... στην επικράτειά του».

«Το ΚΜ ενημερώνει την Επιτροπή και τα άλλα ΚΜ ... και αιτιολογεί την απόφασή του, παρέχοντας την αναθεώρηση της αξιολόγησης του περιβαλλοντικού κινδύνου, αναφέροντας κατά πόσον και με ποιο τρόπο θα πρέπει να τροποποιηθούν οι όροι της συγκατάθεσης ή να παύσει να ισχύει η συγκατάθεση, και, ανάλογα με την περίπτωση, τα νέα ή πρόσθετα στοιχεία στα οποία βασίζεται η απόφασή του.»

Σχετική απόφαση σε ευρωπαϊκό επίπεδο λαμβάνεται εντός 60 ημερών με τη διαδικασία του άρθρου 30 παρ.2 της Οδηγίας 2001/18 (ζητείται η γνώμη της EFSA).

Μέχρι το 2015, 8 κράτη μέλη είχαν απαγορεύσει μονομερώς την καλλιέργεια ΓΤΟ. Αυστρία, Βουλγαρία, Ελλάδα, Γερμανία, Ουγγαρία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Πολωνία είχαν εγκρίνει μέτρα διασφάλισης και απαγορεύουν την καλλιέργεια του ΓΤ αραβόσιτου MON810 στην επικράτειά τους. Η **Γαλλία** είχε επίσης απαγορεύσει την καλλιέργεια έως τον Αύγουστο του 2013, όταν η απαγόρευση ακυρώθηκε από το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας. Επιπλέον, η Αυστρία, η Ελλάδα, η Ουγγαρία, το Λουξεμβούργο και η Πολωνία έχουν κοινοποιήσει στην Επιτροπή την απαγόρευση της καλλιέργειας της πατάτας Amflora.

Όλες οι ρήτρες διασφάλισης που έχουν υποβληθεί στην EFSA έχουν χαρακτηριστεί αβάσιμες από επιστημονική άποψη, όπως άλλωστε είναι αναπόφευκτο αφού η αξιολόγησή τους γίνεται από την ίδια την EFSA και τυχόν αποδοχή τους θα έθετε υπό αμφισβήτηση την θετική εισήγησή της.

Μέχρι το 2015, η αδειοδότηση ΓΤΟ προς καλλιέργεια εξαρτάτο αποκλειστικά από την Ευρ. Επιτροπή και την EFSA. Δεν υπήρχε νόμιμος τρόπος ένα για κάποιο κράτος μέλος να απαγορεύσει την καλλιέργεια ΓΤΟ. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι η καλλιέργεια των ΓΤΟ εγκρίνονταν παρά την αντίθεση της μεγάλης πλειοψηφίας. Για το λόγο αυτό η Ελλάδα στα Συμβούλια Υπουργών, συστηματικά έθετε ζήτημα δημοκρατικής νομιμοποίησης των αποφάσεων σε θέματα ΓΤΟ και επεσήμαινε ότι η έλλειψή της υπονομεύει την αξιοπιστία των Ευρωπαϊκών θεσμών.

Με βάση τα ανωτέρω, σύμφωνα και με την αρχή της επικουρικότητας, απαιτείται περισσότερη ευελιξία στα κράτη μέλη να αποφασίζουν κατά πόσον επιθυμούν ή όχι να διατηρούν καλλιέργειες ΓΤΟ στην επικράτειά τους, χωρίς να επηρεάζεται η αξιολόγηση κινδύνων που προβλέπεται στο ενωσιακό σύστημα εγκρίσεων ΓΤΟ, είτε κατά τη διάρκεια είτε μετά τη διαδικασία έγκρισης και ανεξάρτητα από τα μέτρα που δικαιούνται ή υποχρεούνται να λαμβάνουν τα κράτη μέλη που καλλιεργούν ΓΤΟ κατ' εφαρμογή της οδηγίας 2001/18/ΕΚ για να προλαμβάνουν την ακούσια παρουσία των ΓΤΟ σε άλλα προϊόντα. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η ελευθερία επιλογής καταναλωτών, γεωργών/παραγωγών και επιχειρηματιών.

Τον Ιούνιο του 2009, κατόπιν έγγραφου αιτήματος 13 χωρών, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, ζητήσαμε να δοθεί στα ΚΜ η δυνατότητα να απαγορεύουν μονομερώς την

καλλιέργεια ΓΤΟ που έχουν αδειοδοτηθεί σε επίπεδο ΕΕ. Ανταποκρινόμενη στο αίτημα αυτό, η Επιτροπή πρότεινε το 2010 την τροποποίηση της σχετικής Οδηγίας 2001/18, έτσι ώστε να δίνεται η δυνατότητα αυτή στα κράτη μέλη. Η αρχική πρόταση της Ευρ. Επιτροπής ήταν εξαιρετικά αόριστη με αποτέλεσμα να μην παρέχει στα κράτη μέλη καμιά ουσιαστική νομική ασφάλεια ως προς την εγκυρότητα των αιτιάσεων που μπορούν να επικαλεστούν για την απαγόρευση (δεν ανέφερε τους πιθανούς λόγους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν), ενώ περιείχε ρητές αναφορές στον ΠΟΕ, γεγονός που έδινε έρεισμα προσφυγής από τις εταιρίες κατευθείαν στον ΠΟΕ ενάντια σε τυχόν απαγόρευση. Επιπρόσθετα, δεν υπήρχαν συγκεκριμένες προβλέψεις για τη διαδικασία με την οποία θα μπορούσε να βγει η μονομερής απόφαση απαγόρευσης.

Μετά από μακροχρόνιες διαπραγματεύσεις που ολοκληρώθηκαν στο Συμβούλιο επί Ελληνικής Προεδρίας τον Μάρτιο του 2014 και σε επίπεδο ΕΕ επί Ιταλικής Προεδρίας στο τέλος του 2014, υιοθετήθηκε η Οδηγία 2015/412.

5.2 Βασικές διατάξεις της Οδηγίας 2015/412

Η Οδηγία δίνει τη δυνατότητα στα ΚΜ να απαγορεύουν μονομερώς την καλλιέργεια ΓΤΟ στο σύνολο ή μέρος της επικράτειάς τους. Τα απαγορευτικά αυτά μέτρα στηρίζονται σε λόγους άλλους από την επικινδυνότητα όπως αυτή εξετάζεται κατά τη διαδικασία της εξατομικευμένης ανάλυσης κινδύνου μιας γενετικής τροποποίησης προκειμένου να λάβει έγκριση ελευθέρωσης στο περιβάλλον για καλλιέργεια βάσει της ενωσιακής νομοθεσίας.

Ενόψει της ανάγκης πρόληψης πιθανής διασυνοριακής μόλυνσης από γειτονικό κράτος μέλος στο οποίο επιτρέπεται η καλλιέργεια προβλέπεται η υποχρεωτική συνεργασία με τα γειτονικά κράτη για τη θέσπιση κατάλληλων μέτρων στις μεθοριακές περιοχές.

Λόγω της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ζητήματα διάθεσης στην αγορά και εισαγωγών ΓΤΟ ρυθμίζονται νομοθετικά σε επίπεδο Ένωσης. Η πείρα όμως από την έως τώρα εφαρμογή του ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου κατέδειξε ότι η καλλιέργεια ΓΤΟ αντιμετωπίζεται αποτελεσματικότερα σε επίπεδο χώρας.

Για το σκοπό αυτό, η οδηγία (ΕΕ) 2015/412 (που τροποποιεί την οδηγία 2001/18/ΕΚ) δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αδειοδότησης της καλλιέργειας ενός ΓΤΟ που λαμβάνει χώρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, να ζητήσουν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (η αίτηση απευθύνεται προς την Ευρ. Επιτροπή και όχι απευθείας προς την εταιρία αφού πολλά κράτη μέλη δεν επιθυμούσαν να έχουν άμεση συνδιαλλαγή με τις εταιρίες παραγωγής ΓΤΟ), οποιαδήποτε στιγμή έως κάποια συγκεκριμένη χρονική προθεσμία (που ορίζεται σε 45 ημέρες μετά την από την ημερομηνία της κυκλοφορίας της έκθεσης αξιολόγησης βάσει του άρθρου 14 παράγραφος 2 της οδηγίας 2001/18/ΕΚ ή από την παραλαβή της γνώμης της Ευρωπαϊκής Αρχής Ασφαλείας Τροφίμων βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 6 και του άρθρου 18 παράγραφος 6 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1829/2003) την αναπροσαρμογή του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής της γραπτής συγκατάθεσης ή έγκρισης (υποβάλλοντας αίτημα αναπροσαρμογής του γεωγραφικού πεδίου της

κοινοποίησης/αίτησής που υποβλήθηκε σύμφωνα με το μέρος Γ της οδηγίας 2001/18/ΕΚ ή σύμφωνα με τα άρθρα 5 και 17 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1829/2003), ώστε να αποκλεισθεί η καλλιέργεια στο εν λόγω κράτος μέλος.

Το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της γνωστοποίησης/αίτησης αναπροσαρμόζεται εκτός εάν ο κοινοποιών/αιτών επιβεβαιώσει το γεωγραφικό πεδίο της αίτησης/κοινοποίησής του εντός ταχθείσης προθεσμίας 30 ημερών αφότου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή του ανακοίνωσε το αίτημα.

Σε περίπτωση που ο κοινοποιών/αιτών δεν απαντήσει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θεωρείται ότι έχει συναινέσει σιωπηρά στην αναπροσαρμογή του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής της κοινοποίησης/αίτησης.

Επομένως, σύμφωνα με την παράγραφο 2 εφόσον εντός 30 ημερών από την υποβολή του αιτήματος αυτού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο κοινοποιών/αιτών αναπροσαρμόσει το γεωγραφικό πεδίο της αρχικής κοινοποίησης/αίτησής του ή δεν απαντήσει, η καλλιέργεια του εν λόγω ΓΤΟ απαγορεύεται αυτόματα στο σύνολο της επικράτειας (opt out, φάση 1).

Στην περίπτωση αυτή, ουσιαστικά ο αιτών θεωρείται ότι έχει τροποποιήσει την αίτησή του και για το λόγο αυτό δεν περιλαμβάνεται η χώρα στο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της αίτησης και, κατά συνέπεια, της άδειας που ενδεχομένως θα λάβει. Επομένως, η απαγόρευση είναι απολύτως διασφαλισμένη νομικά αφού είναι τυπικά εθελοντική από την πλευρά της εταιρίας. Δεν μπορεί επομένως να γίνει προσφυγή εναντίον της χώρας από κάποιον τρίτο ή την Ευρ. Επιτροπή.

Σημειώνεται ότι η επιβεβαίωση αυτή δεν θίγει τις εξουσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που προβλέπονται στο άρθρο 19 της οδηγίας 2001/18/ΕΚ ή τα άρθρα 7 και 19 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, ανάλογα με την περίπτωση, να πραγματοποιήσει αυτή την αναπροσαρμογή όπου ενδείκνυται, υπό το πρίσμα της αξιολόγησης περιβαλλοντικών κινδύνων που έχει καταρτίσει η Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλείας Τροφίμων.

Επιπρόσθετα, παρέχεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη για την εισαγωγή περιορισμών/απαγορεύσεων ακόμα σε περίπτωση που δεν έχει υποβληθεί αίτημα αναπροσαρμογής του γεωγραφικού πεδίου, ή εάν ο κοινοποιών/αιτών έχει επιβεβαιώσει το γεωγραφικό πεδίο της αρχικής κοινοποίησης/αίτησής του (opt out, φάση 2). Στην περίπτωση αυτή, η Αρμόδια Αρχή εισηγείται αιτιολογημένα μέτρα που περιορίζουν ή απαγορεύουν την καλλιέργεια στο σύνολο της επικράτειάς του εν λόγω ΓΤΟ, από τη στιγμή που αυτό εγκρίνεται κατ' εφαρμογή του μέρους Γ της οδηγίας 2001/18/ΕΚ ή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, για λόγους διαφορετικούς και συμπληρωματικούς εκείνων που αξιολογούνται βάσει της εναρμονισμένης δέσμης ενωσιακών κανόνων, δηλαδή της οδηγίας 2001/18/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, οι οποίοι λόγοι συνάδουν με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αυτοί οι λόγοι μπορούν να αφορούν ενδεικτικά στόχους περιβαλλοντικής ή γεωργικής πολιτικής ή άλλους επιτακτικούς λόγους όπως είναι:

- η πολεοδομία και η χωροταξία,
- η χρήση γης,
- κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις,
- η συνύπαρξη,
- η δημόσια πολιτική εν τη εννοία της δημόσιας τάξη (ordre public)
- και άλλοι σημαντικοί λόγοι γενικού συμφέροντος.

Ως λοιποί σημαντικοί λόγοι γενικού συμφέροντος θα μπορούσαν να θεωρηθούν για παράδειγμα οι πολιτιστικές παραδόσεις (βλέπε αιτιολογική σκέψη 15 της οδηγίας (ΕΕ) 2015/412). Σημειώνεται ότι η απαρίθμηση των λόγων βάσει των οποίων λαμβάνονται τα μέτρα της παραγράφου αυτής **είναι ενδεικτική και όχι περιοριστική**. Οι ως άνω λόγοι μπορούν να προβληθούν μεμονωμένα ή σε συνδυασμό, με εξαίρεση τους λόγους δημόσιας τάξης.

Το επίπεδο προστασίας που έχει επιλεγεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την υγεία ανθρώπων ή των ζώων καθώς και το επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος επιτρέπουν την ενιαία επιστημονική αξιολόγηση σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με την οδηγία 2001/18/ΕΚ. Για να αποφευχθεί, λοιπόν, παρεμβολή στις αρμοδιότητες που απονέμουν στους αξιολογητές και διαχειριστές κινδύνων η οδηγία 2001/18/ΕΚ και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, τα αιτιολογημένα μέτρα θα πρέπει να επικαλούνται μόνον λόγους που σέβονται τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής σχετικά με τις επιπτώσεις οι οποίες είναι διαφορετικές και συμπληρωματικές προς την αξιολόγηση κινδύνων για την υγεία και το περιβάλλον που αξιολογούνται με διαδικασίες έγκρισης προβλεπόμενες στην οδηγία 2001/18/ΕΚ και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, όπως είναι η διατήρηση και η ανάπτυξη γεωργικών πρακτικών που παρέχουν καλύτερη δυνατότητα συνδυασμού της παραγωγής με τη βιωσιμότητα του οικοσυστήματος, ή διατήρηση της τοπικής βιοποικιλότητας, περιλαμβανομένων ορισμένων βιότοπων και οικοσυστημάτων, ή ορισμένων τύπων χαρακτηριστικών της φύσης και του τοπίου, καθώς και ορισμένων ειδικών λειτουργιών και υπηρεσιών οικοσυστημάτων.

Τα αιτιολογημένα μέτρα μπορούν να επικαλούνται επίσης λόγους κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων οι οποίες θα μπορούσαν να προκύψουν από την καλλιέργεια ΓΤΟ. Αυτοί οι λόγοι μπορεί να σχετίζονται με το υψηλό κόστος, το πρακτικώς ανέφικτο ή την αδυναμία εφαρμογής μέτρων συνύπαρξης λόγω ειδικών γεωγραφικών συνθηκών, όπως στην περίπτωση μικρών νησιών ή ορεινών περιοχών, ή λόγω ανάγκης να αποφευχθεί η παρουσία ΓΤΟ σε άλλα προϊόντα, όπως σε συγκεκριμένα ή ιδιαίτερα προϊόντα. Επιπλέον, στους λόγους που έχουν σχέση με στόχους γεωργικής πολιτικής μπορεί να συγκαταλέγονται η ανάγκη να προστατευθεί η ποικιλότητα της γεωργικής παραγωγής και η ανάγκη να διασφαλιστεί η καθαρότητα των σπόρων σποράς και του φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού ή λόγους που συνδέονται με τις καλλιεργητικές παραδόσεις.

Τέλος, με σκοπό την απλούστευση και επίσπευση των απαιτούμενων διαδικασιών, τα μέτρα αυτά μπορεί να εφαρμόζονται και για μια ομάδα ΓΤΟ που προσδιορίζεται από την καλλιεργητική ποικιλία ή χαρακτηριστικό (π.χ. για όλα τα είδη ΓΤ αραβόσιτου).

Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 26β της Οδηγίας 2001/18/ΕΚ (που προστέθηκε με την Οδηγία 2015/412), η Αρμόδια Αρχή, πριν από τη θέσπιση των μέτρων, ανακοινώνει τουλάχιστον 75 ημέρες πριν την έγκρισή τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχέδιο αυτών των μέτρων και τους αντίστοιχους λόγους που προβάλλουν προκειμένου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να έχει τη δυνατότητα να προβεί σε παρατηρήσεις, δεδομένου ότι τα μέτρα αυτά επηρεάζουν τη λειτουργία της κοινής αγοράς. Τα μέτρα αυτά, ταυτόχρονα με την ανακοίνωσή τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τίθενται σε δημόσια διαβούλευση για 30 ημερολογιακές ημέρες.

Αυτή η ανακοίνωση μπορεί να πραγματοποιηθεί πριν ολοκληρωθεί η διαδικασία έγκρισης του ΓΤΟ σύμφωνα με το μέρος Γ της οδηγίας 2001/18/ΕΚ ή σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1829/2003. Κατά τη διάρκεια του χρονικού αυτού διαστήματος, η Αρμόδια Αρχή οφείλει να μην εγκρίνει ούτε να εφαρμόσει αυτά τα μέτρα και, ταυτόχρονα, μεριμνά ώστε να απέχουν οι επιχειρηματίες από την καλλιέργεια του(των) εν λόγω ΓΤΟ. Κατά τη διάρκεια της ταχθείσας ανασταλτικής περιόδου οποιοσδήποτε αιτών/κάτοχος της έγκρισης επηρεάζεται από τα μέτρα για τον περιορισμό ή την απαγόρευση της καλλιέργειας του εν λόγω ΓΤΟ θα πρέπει να απέχει από όλες τις δραστηριότητες που σχετίζονται με την καλλιέργεια του εν λόγω ΓΤΟ στο σύνολο ή τμήμα της επικράτειας.

Μετά τη λήξη του χρονικού διαστήματος των 75 ημερών, θεσπίζονται τα μέτρα είτε με τη μορφή που προτάθηκαν αρχικά είτε όπως τροποποιήθηκαν για να ληφθούν υπόψη τυχόν οι μη δεσμευτικές παρατηρήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ή τυχόν παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν στη δημόσια διαβούλευση. Τα μέτρα αυτά κοινοποιούνται αμελλητί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στα άλλα κράτη μέλη και στον κάτοχο της έγκρισης και δημοσιοποιούνται σε όλους τους ενδιαφερόμενους παράγοντες, περιλαμβανομένων των καλλιεργητών.

Είναι προφανές ότι, στην περίπτωση αυτή (σε αντίθεση με το opt out φάση 1), τα μέτρα απαγόρευσης/περιορισμού που θεσπίζονται από μια χώρα μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο δικαστικής προσφυγής από κάποιο τρίτο ενδιαφερόμενο μέρος (π.χ. την εταιρία, κάποια ένωση αγροτών κλπ.) ή από την Ευρ. Επιτροπή στην περίπτωση που δεν τα εγκρίνει ή ζητήσει την τροποποίησή τους αλλά το κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί. Επομένως, είναι σαφώς προτιμότερο για κάθε κράτος μέλος που επιθυμεί την απαγόρευση να ζητά άμεσα την εξαίρεσή του και να ευελπιστεί στην αποδοχή του αιτήματός του που διαβιβάζεται από την Ευρ. Επιτροπή στην εταιρία.

Στην παράγραφο 5 προβλέπεται η διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί από την Αρμόδια Αρχή σε περίπτωση που αποφασιστεί η επανένταξη του συνόλου ή τμήματος της επικράτειας στο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της συγκατάθεσης/έγκρισης από το οποίο είχε προηγουμένως αποκλεισθεί. Για την υποβολή της σχετικής αίτησης επανένταξης

απαιτείται έκδοση κοινής απόφασης των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος και Ενέργειας με την οποία ανακαλείται εν μέρει ή στο σύνολό της είτε το αρχικό αίτημα που είχε υποβληθεί σύμφωνα με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου είτε η αρχική Κοινή Υπουργική Απόφαση της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου με την οποία έχουν θεσπιστεί μέτρα που περιορίζουν ή απαγορεύουν την καλλιέργεια στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας ενός ΓΤΟ ή ομάδας ΓΤΟ. Η απόφαση συνοδεύεται από ειδική αιτιολόγηση (έκθεση τεκμηρίωσης) που τεκμηριώνει την άρση των λόγων λήψης της απόφασης εξαίρεσης σε συνδυασμό και με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 1 ως προς τα ειδικά χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος υποδοχής και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των γεωργικών καλλιεργειών σε συνδυασμό με τους στόχους της γεωργικής πολιτικής και τυχόν πρόσθετους λόγους βάσει των οποίων είχε απαγορευτεί η καλλιέργεια του εν λόγω ΓΤΟ. Πριν από την έκδοση της εν λόγω Απόφασης, σχέδιο αυτής συνοδευόμενο από την έκθεση τεκμηρίωσης τίθεται υποχρεωτικά σε δημόσια διαβούλευση για 90 ημερολογιακές ημέρες προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στο ενδιαφερόμενο κοινό να εκφράσει τις απόψεις του.

Στην παράγραφο 6 προβλέπεται η υποχρέωση της Αρμόδιας Αρχής να ενημερώσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού το μέτρο επηρεάζει τη λειτουργία της κοινής αγοράς.

Στην παράγραφο 7 διευκρινίζεται ότι οι περιορισμοί ή οι απαγορεύσεις που εγκρίνονται βάσει του παρόντος νόμου αναφέρονται στην καλλιέργεια και δεν αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία εγκεκριμένων ΓΤΟ ως προϊόντων ή εντός προϊόντων.

Στην παράγραφο 8 προβλέπεται η δυνατότητα της Αρμόδιας Αρχής, η οποία συγκεντρώνει τα απαραίτητα στοιχεία για την εφαρμογή του παρόντος, να ζητά συμπληρωματικά τις απόψεις άλλων φορέων.

5.3 Η περίπτωση της Ελλάδας

Η Ελλάδα καλύπτει μια έκταση 131.621 km² εκ των οποίων το 50 % είναι δάσος. Έχει συνολικό πληθυσμό σχεδόν 11 εκατομμύρια εκ των οποίων περίπου οι μισοί ζουν σε αγροτικές περιοχές. Χαρακτηρίζεται από γεωργία με δομές μικρής κλίμακας όπου η καλλιέργεια είναι δύσκολη - το 78 % της συνολικής Χρησιμοποιούμενης Γεωργικής Έκτασης (ΧΓΕ) έχει ταξινομηθεί ως περιοχή που αντιμετωπίζει φυσικούς περιορισμούς, ενώ το 53,9 % βρίσκεται σε ορεινές περιοχές. Η αρδευόμενη έκταση αντιστοιχεί στο 19,8 % της ΧΓΕ και το 86 % του νερού που χρησιμοποιείται στην Ελλάδα καταναλώνεται στη γεωργία, συχνά με σημαντικές απώλειες νερού. Περίπου το 3,8% της γεωργικής γης προορίζεται για τη βιολογική καλλιέργεια.

Επομένως, η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από πολλές ιδιαιτερότητες που σχετίζονται με την φύση, τον περιβαλλοντικό πλούτο και την ισορροπία των οικοσυστημάτων. Επίσης, χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα ανεπτυγμένη αγροτική παραγωγή, η οποία συνεισφέρει σε σημαντικό βαθμό, στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και συνοχή, αποτελώντας

σημαντική διέξοδος για την απασχόληση του δοκιμαζόμενου από υψηλά ποσοστά ανεργίας νεανικού πληθυσμού. Οι αγροτικές τακτικές έχουν προσαρμοστεί κατά τη διάρκεια του χρόνου, στις γεωγραφικές, κλιματικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες της Ελλάδας.

Το επίπεδο προστασίας που έχει επιλεγεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την υγεία ανθρώπων ή των ζώων καθώς και το επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος επιτρέπουν την ενιαία επιστημονική αξιολόγηση σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με την οδηγία 2001/18/ΕΚ. Για να αποφευχθεί, λοιπόν, παρεμβολή στις αρμοδιότητες που απονέμουν στους αξιολογητές και διαχειριστές κινδύνων η οδηγία 2001/18/ΕΚ και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, τα αιτιολογημένα μέτρα θα πρέπει να επικαλούνται μόνον λόγους που σέβονται τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής σχετικά με τις επιπτώσεις οι οποίες είναι διαφορετικές και συμπληρωματικές προς την αξιολόγηση κινδύνων για την υγεία και το περιβάλλον που αξιολογούνται με διαδικασίες έγκρισης προβλεπόμενες στην οδηγία 2001/18/ΕΚ και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, όπως είναι η διατήρηση και η ανάπτυξη γεωργικών πρακτικών που παρέχουν καλύτερη δυνατότητα συνδυασμού της παραγωγής με τη βιωσιμότητα του οικοσυστήματος, ή διατήρηση της τοπικής βιοποικιλότητας, περιλαμβανομένων ορισμένων βιότοπων και οικοσυστημάτων, ή ορισμένων τύπων χαρακτηριστικών της φύσης και του τοπίου, καθώς και ορισμένων ειδικών λειτουργιών και υπηρεσιών οικοσυστημάτων.

Τα αιτιολογημένα μέτρα μπορούν να επικαλούνται επίσης λόγους κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων οι οποίες θα μπορούσαν να προκύψουν από την καλλιέργεια ΓΤΟ. Αυτοί οι λόγοι μπορεί να σχετίζονται με το υψηλό κόστος, το πρακτικώς ανέφικτο ή την αδυναμία εφαρμογής μέτρων συνύπαρξης λόγω ειδικών γεωγραφικών συνθηκών, όπως στην περίπτωση μικρών νησιών ή ορεινών περιοχών, ή λόγω ανάγκης να αποφευχθεί η παρουσία ΓΤΟ σε άλλα προϊόντα, όπως σε συγκεκριμένα ή ιδιαίτερα προϊόντα. Επιπλέον, στους λόγους που έχουν σχέση με στόχους γεωργικής πολιτικής μπορεί να συγκαταλέγονται η ανάγκη να προστατευθεί η ποικιλότητα της γεωργικής παραγωγής και η ανάγκη να διασφαλιστεί η καθαρότητα των σπόρων σποράς και του φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού ή λόγους που συνδέονται με τις καλλιεργητικές παραδόσεις.

Σε όλη την ελληνική επικράτεια, η άγρια χλωρίδα και πανίδα, τα μικροκλίματα, το ανάγλυφο του εδάφους και οι λοιπές γεωγραφικές συνθήκες διαφοροποιούνται έντονα σε μικρές αποστάσεις, γεγονός που έχει οδηγήσει στον μεγαλύτερο πλούτο φυτογενετικών πόρων απ' όλη την Ευρώπη και έναν από τους πλουσιότερους στον κόσμο σε σχέση με την έκτασή της. Οι φυτογενετικοί πόροι συνίστανται από άφθονα άγρια φυτικά είδη, καθώς και από μεγάλο πλούτο ενδημικών ποικιλιών από καλλιεργούμενα φυτικά είδη ή συγγενών τους. Για τον λόγο αυτό, και ο ίδιος ο άνθρωπος έχει κάνει αντίστοιχες προσαρμογές για την ορθή εκμετάλλευση της ελληνικής γης, όπως τα μικρά μεγέθη των αργοτεμαχίων, την εκμετάλλευση προσαρμοσμένων, ντόπιων φυτικών ποικιλιών ή την χρήση τους ως γενετικό υλικό προς βελτίωση. Παράλληλα, ο μικρός κλήρος συντελεί στη διατήρηση άγριας χλωρίδας μεταξύ των αγροτεμαχίων. Τέλος, ο φυτογενετικός πλούτος της χώρας στηρίζεται από αρχαιοτάτων χρόνων την μελισσοκομία, η οποία πλέον κατέχει την υψηλότερη

πυκνότητα κυψελών ανά μονάδα έκτασης της χώρας σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση και αποτελεί σημαντικότατο οικονομικό παράγοντα για την Ελλάδα, με μεγάλη εξαγωγική δραστηριότητα όπως απορρέει από την παραγωγή και διακίνηση μελισσοκομικών προϊόντων από την Ελλάδα.

Ειδικότερα, η πρακτική εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων συνύπαρξης για την αποφυγή ακούσιας επιμόλυνσης των συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών με γενετικά τροποποιημένο φυτικό υλικό είναι αδύνατη. Ως εκ τούτου κρίθηκε απαραίτητη η εισαγωγή πρόσθετων περιορισμών λόγω των ειδικών χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος υποδοχής που αφορούν όλες τις γεωγραφικές ζώνες της χώρας καθώς και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των γεωργικών καλλιεργειών της χώρας σε συνδυασμό με την στάση της κοινής γνώμης και των γεωργών/παραγωγών (παράρτημα I) έναντι της καλλιέργειας ΓΤΟ καθώς και τους στόχους της εθνικής γεωργικής πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό λήφθηκαν υπόψη ιδίως οι κάτωθι παράγοντες:

α. Ο μικρός γεωργικός κλήρος και η δυσκολία πρακτικής εφαρμογής αποτελεσματικών κανόνων συνύπαρξης για την αποφυγή ακούσιας επιμόλυνσης που αυτή συνεπάγεται

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά και από τα πιο σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική γεωργία, το οποίο μάλιστα επιτείνεται δραματικά στις ορεινές περιοχές, είναι ο κατακερματισμός και η μεγάλη διασπορά των Μοναδιαίων Ιδιοκτησιών / Χρήσεων / Εκμεταλλεύσεων Γης. Το 76,7% των εκμεταλλεύσεων διαθέτουν λιγότερο από 5 εκτάρια και ο μέσος όρος του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων των 6,8 εκταρίων είναι μικρότερος από το μέσο όρο των εκμεταλλεύσεων της ΕΕ-28, ο οποίος είναι μεγέθους 16,1 εκταρίων. Αυτό αποδίδεται κυρίως στο γεωγραφικό ανάγλυφο της Χώρας, το οποίο δυσχεραίνει ιδιαίτερα τις εκτατικές καλλιέργειες, αλλά και σε ιστορικούς λόγους. Το χαρακτηριστικό αυτό είναι αλληλένδετο με τον μικρό γεωργικό κλήρο, ο οποίος διατηρείται μέχρι σήμερα, και συνδέεται και με τις ακολουθούμενες παραδοσιακές γεωργικές πρακτικές. Οι παραγωγοί προσαρμόζουν τις τεχνικές τους, τα φυτικά είδη που καλλιεργούν και τις ίδιες τις συνήθειές τους, στο ανάγλυφο της περιοχής τους (βλ. ενδεικτικά παραδείγματα στο **παράρτημα II** της Αιτιολογικής Έκθεσης). Το συγκριτικά πολύ μικρό **μέγεθος** αγροτεμαχίων καθιστά πρακτικά αδύνατη την εφαρμογή μέτρων συνύπαρξης γενετικά τροποποιημένων καλλιεργειών με συμβατικές και βιολογικές.

Η δυσκολία συνύπαρξης συμβατικών ή/και βιολογικών καλλιεργειών με ΓΤ καλλιέργειες και αδυναμία εφαρμογής αποτελεσματικών κανόνων συνύπαρξης επιτείνεται από τα συχνά ακραία καιρικά φαινόμενα (όπως οι θυελλώδεις άνεμοι και οι ξαφνικές ισχυρές καταιγίδες που καταλήγουν σε πλημμύρες καθώς και οι ανεμοστρόβιλοι). Σημειώνεται ότι τέτοια **καιρικά φαινόμενα** δεν περιορίζονται τους χειμερινούς μήνες, αλλά σε μεγάλο βαθμό κατά τις υπόλοιπες τρεις εποχές του έτους (βλ. **παράρτημα III** της Αιτιολογικής Έκθεσης). Αυτό συμβαδίζει χρονικά με τις εποχές σποράς, ανάπτυξης φυτωρίων, άνθισης, ωρίμανσης και συγκομιδής καρπών. Επομένως τέτοια καιρικά φαινόμενα μπορεί να προκαλέσουν τη

μεταφορά γενετικά τροποποιημένου φυτικού υλικού σε αγροτεμάχια με συμβατικά φυτά, ακόμα και σε πολύ μακρινές αποστάσεις, σε οποιοδήποτε από τα παραπάνω στάδια καλλιέργειας, όπως:

- μεταφορά Γ.Τ. σπόρου σποράς και φυταρίων σε αγροτεμάχια με συμβατικές καλλιέργειες,
- μεταφορά Γ.Τ. γύρης, επομένως σταυρογονιμοποίηση με συμβατικά φυτά,
- μεταφορά ώριμων καρπών Γ.Τ. φυτών, οι οποίοι θα φυτρώσουν σε μελλοντικές καλλιεργητικές περιόδους συμβατικών σπόρων, ως «εθελοντές σπόροι», αλλά επίσης μπορεί να συγκομισθούν μαζί με ώριμους καρπούς συμβατικών αγροτεμαχίων.

B. Ο ορεινός και νησιωτικός χαρακτήρας πολλών περιοχών της χώρας

Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (NORDREGIO, 2004) στην Ελλάδα η έκταση των ορεινών κοινοτήτων καταλαμβάνει το 77,9% της χώρας γεγονός το οποίο καθιστά την Ελλάδα την πιο ορεινή χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης μαζί με την Αυστρία, ενώ σύμφωνα με την απογραφή της Ε.Σ.Υ.Ε. το 2001 το ποσοστό των ορεινών και ημιορεινών Δήμων και Κοινοτήτων ήταν 61,6% με έκταση ίση με το 71,3% της χώρας¹⁹. Το γεγονός ότι μόνο το 30% περίπου της συνολικής έκτασης της ορεινής και ημιορεινής χώρας αποτελεί γεωργική γη, εντείνει το πρόβλημα του κατακερματισμού και της διασποράς του γεωργικού κλήρου. Εκτιμάται ότι το μέσο μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων των ορεινών περιοχών δεν ξεπερνά τα 33 στρέμματα που αντιστοιχεί μόλις στο 75% του μέσου όρου χώρας ενώ το ανάγλυφο και η πολυσχιδής υδρογραφική μορφολογία επιτείνουν το πρόβλημα του πολυτεμαχισμού (6,8 αγροτεμάχια έναντι 4,8 του μέσου όρου της χώρας). Το 53,9% της συνολικής Χρησιμοποιούμενης Γεωργικής Έκτασης της χώρας βρίσκεται σε ορεινές περιοχές.

Η πλειοψηφία των αγροτικών εκτάσεων της Ελλάδας (περίπου 60%) είναι συγκεντρωμένες σε ημιορεινές, ορεινές και νησιωτικές περιοχές και χαρακτηρίζονται από μικρούς κλήρους γης, αναβαθμίδες και μεγάλης έκτασης βοσκότοπους, αποτελούν δηλαδή τυπικές αγροτικές δομές της Μεσογείου (Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης, 2003). Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με γεωργικές πρακτικές όπως η αμειψισπορά και η αγρανάπαυση, οι μικτές γεωργοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, ιδιαίτερα στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές, συμβάλλουν στη δημιουργία ενός μωσαϊκού τοπίων μεγάλης ποικιλότητας, τα οποία αποτελούν βιότοπο για ένα μεγάλο αριθμό ειδών της άγριας πανίδας που ζουν, τρέφονται και αναπαράγονται γύρω από τις καλλιέργειες. Οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται από κατακερματισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, τη μικρή βλαστητική περίοδο, τις ακραίες καιρικές συνθήκες, καθώς το έντονα και ραγδαία

¹⁹ Οι διαφορές αυτές στα ποσοστά οφείλονται στους διαφορετικούς ορισμούς που χρησιμοποιήθηκαν για την οριοθέτηση των ορεινών περιοχών.

εναλλασσόμενο ανάγλυφο. Τα στοιχεία αυτά συνιστούν ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο και ευάλωτο φυσικό περιβάλλον.

Οι ορεινές και νησιωτικές περιοχές αποτελούν ακόμα πόλους διατήρησης και μετάδοσης των τοπικών παραδόσεων και των τοπικών δεξιοτήτων και τεχνογνωσίας. Αναπτυξιακές στρατηγικές όπως η καλλιέργεια ΓΤΟ οι οποίες δεν είναι προσαρμοσμένες στον ιδιαίτερο φυσικό και κοινωνικοοικονομικό χαρακτήρα τους μπορεί να αλλοιώσουν τον ιδιαίτερο πολιτισμικό πλούτο τους.

Σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 και το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας για την περίοδο 2015-2020 (Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΑΑ, Γενική Γραμματεία Αγροτικής Πολιτικής & Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων του ΥΑΑΤ), η αγροτική ανάπτυξη του ορεινού χώρου στοχεύει σε ένα πολυλειτουργικό μοντέλο με έμφαση στην παραγωγή «ειδικών προϊόντων» (προϊόντα τοπικά, ειδικού τύπου και τεχνολογίας, υψηλής ποιότητας, κ.λπ.) ώστε να μην μπορούν να εκτοπισθούν από τα φθηνότερα προϊόντα άλλων περιοχών. Η ομογενοποίηση, η εντατικοποίηση και η επικράτηση εκτεταμένων μονοκαλλιέργειών που επιφέρει η καλλιέργεια ΓΤΟ δε συνάδει με αυτό το μοντέλο ανάπτυξης. Αντίθετα, οδηγεί σε απώλεια της βιοποικιλότητας και της αγροτικής γενετικής ποικιλότητας ειδών προσαρμοσμένων στις τοπικές συνθήκες (ντόπιες ποικιλίες αγροτικών φυτών) και οδηγεί σε κατάρρευση των οικοσυστημάτων, μέσω της καταστροφής των οικολογικών σχέσεων και των τροφικών πλεγμάτων, στα οποία περιλαμβάνονται οι θηρευτές, οι επικονιαστές, η μικροπανίδα του εδάφους, κ.α.

Γ. Η ανάγκη προστασίας ή διατήρησης της τοπικής βιοποικιλότητας, περιλαμβανομένων ορισμένων βιότοπων και οικοσυστημάτων, ορισμένων ειδικών λειτουργιών και υπηρεσιών οικοσυστημάτων καθώς και του δικτύου προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura 2000

Η Ελλάδα, διαθέτει ένα από τα μεγαλύτερα και σπουδαιότερα δίκτυα προστατευόμενων περιοχών σε όλη την Ευρώπη. Στο ελληνικό Δίκτυο περιλαμβάνονται 419 περιοχές Natura 2000 οι οποίες καταλαμβάνουν 42.955 τετραγωνικά χιλιόμετρα (στοιχεία ΥΠΕΝ). Το εμβαδόν των χερσαίων περιοχών είναι 35.804 (27,1% της επικράτειας με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στο 17,5%). Από το σύνολο των ελληνικών περιοχών Natura 2000 το 14% είναι αγροτικές περιοχές, το 10% βοσκότοποι, το 23% δάση, το 24% θαμνότοποι, το 16% θαλάσσιες περιοχές, το 4% βάλτοι, το 3% εσωτερικά ύδατα και το 6% άλλες περιοχές. Επίσης η Ελλάδα έχει 11 εθνικούς δρυμούς, 2 μεγάλα θαλάσσια πάρκα, 10 υγρότοπους διεθνούς σημασίας που προστατεύονται από τη συνθήκη Ραμσάρ, 19 αισθητικά δάση και πολλά μνημεία μεγάλης περιβαλλοντικής αξίας και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η γεωργική πολιτική στην Ελλάδα στοχεύει στην εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που παρέχει η πλούσια βιοποικιλότητά της με σκοπό τη δημιουργία αγροτικών προϊόντων υψηλής αξίας. Στόχος είναι η διασφάλιση της ποιότητας και όχι η εντατικοποίηση της καλλιέργειας, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία του

περιβάλλοντος που αποτελεί έναν από τους σημαντικότερα πλεονεκτήματα της χώρας που δημιουργεί υπεραξίες σε πολλούς τομείς της οικονομίας. Η διασφάλιση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ελληνικής βιοποικιλότητας αποτελεί επομένως στρατηγικό στόχο, όπως άλλωστε αναγνωρίζεται και στην ΥΑ 40332/8-9-2014 (Β' 2383) «Έγκριση Εθνικής Στρατηγικής για την Βιοποικιλότητα για τα έτη 2014-2029 και Σχεδίου Δράσης πενταετούς διάρκειας» (Σελ. 68, 69, 81 και δευτερευόντως 74, 75, 82, 88 και 91), σύμφωνα και με τους γενικούς και ειδικούς στόχους προστασίας της βιοποικιλότητας του ενωσιακού δικαίου και των συναφών διεθνών συνθηκών. Συνεπώς οι περιοχές Natura 2000 αποτελούν ιδεώδες πεδίο άσκησης πρότυπης ολοκληρωμένης βιολογικής διαχείρισης ή, κατ' ελάχιστον, συμβατικής καλλιέργειας, αλλά δεν μπορούν να αποτελούν πεδίο καλλιέργειας ΓΤΟ. Άλλωστε, στο ν. 3937/2011 (Α'60) «Διατήρηση της Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» δηλώνεται ρητά (άρθρο 14, παρ.1) ότι «Η διατήρηση της Βιοποικιλότητας είναι ασύμβατη με την επιμόλυνση των φυσικών ειδών από ΓΤΟ».

Αν και δεν προβλέπεται *a priori* από το ενωσιακό δίκαιο, η απαγόρευση της καλλιέργειας ΓΤΟ στις προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000, με βάση την Αρχή της Προφύλαξης κρίνεται απαραίτητη μια τέτοια απαγόρευση. Στο πλαίσιο αυτό, στο άρθρο 12 παράγραφος 6 της ΚΥΑ 262385/23-4-2010 (Β'509) «Εφαρμογή του καθεστώτος της πολλαπλής συμμόρφωσης και λοιπά συμπληρωματικά μέτρα σε εκτέλεση του κανονισμού (ΕΚ) 73/2009 (άρθρο 26 και παράρτημα VI του κανονισμού) και του κανονισμού 1698/05 του Συμβουλίου» υπάρχει ήδη ρητή απαγόρευση καλλιέργειας ΓΤΟ σε προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000.

Δ. Η ανάγκη προστασίας ή διατήρησης ορισμένων τύπων χαρακτηριστικών της φύσης και του τοπίου

Η γεωργία αποτελεί τη βασική κινητήρια δύναμη που επηρεάζει την τοπογραφική και βιολογική ποικιλότητα της Ευρώπης εδώ και χιλιετίες και έχει διαμορφώσει, σε μεγάλο βαθμό, το φυσικό τοπίο της ευρωπαϊκής υπαίθρου. Στην Ελλάδα, η πλειονότητα των αγροτικών τοπίων είναι μωσαϊκά από γεωργικές εκμεταλλεύσεις, ημι-φυσικές εκτάσεις, ανθρώπινες κατασκευές και σε ορισμένες περιπτώσεις μεσολαβούν και φυσικά οικοσυστήματα. Η μεγάλη ποικιλία των τοπίων αυτών συντηρεί και ένα μεγάλο αριθμό ειδών πανίδας και χλωρίδας, πολλά από τα οποία εξαρτώνται άμεσα για την επιβίωση τους από τη συνέχιση των παραδοσιακών μορφών γεωργίας και κτηνοτροφίας.

Περίπου 12.500 είδη φυτών της ευρωπαϊκής ηπείρου εξαρτώνται άμεσα από τις γεωργικές πρακτικές και παρατηρούνται τόσο σε αγροτικά όσο και σε ημι-φυσικά περιβάλλοντα. Η Ελλάδα, παρά το μικρό της μέγεθος, χάρις στη μεγάλη ποικιλομορφία των εδαφικών και κλιματικών της συνθηκών, έχουν καταγραφεί έως σήμερα από 5.752 φυτικά είδη και 1.893 υποείδη αγγειόσπερμων φυτών. Από αυτά, τα 1.278 είναι ενδημικά ενώ αποτελούν το 22,2% των ενδημικών φυτικών ειδών όλης της Ευρώπης. Τα είδη αυτά είναι άγρια, ενώ κάποια από αυτά είναι συγγενή είδη των καλλιεργούμενων φυτικών ειδών ή αποτελούν

ντόπιες, προσαρμοσμένες ποικιλίες καλλιεργούμενων φυτικών ειδών. Οι δασικές εκτάσεις και οι εκτάσεις μεσογειακής άγριας βλάστησης καταλαμβάνουν πάνω από το μισό της συνολικής έκτασης της χώρας και κατέχουν μεγάλο αριθμό άγριων προστατευόμενων φυτικών ειδών.

Η ποικιλία του αβιοτικού περιβάλλοντος της Ελλάδας σε συνδυασμό με την άσκηση παραδοσιακών μεθόδων γεωργίας κατά το παρελθόν, συντέλεσε στη διατήρηση μίας υψηλής βιοποικιλότητας των αγροτικών οικοσυστημάτων. Η φυσική τους αξία τεκμηριώνεται και από τις περιοχές Υψηλής Φυσικής Αξίας (ΥΦΑ) γεωργικής γης. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων η έκταση της καλλιεργούμενης γεωργικής γης που κατέχει τον χαρακτήρα ΥΦΑ ανέρχεται σε 24.231.860 στρέμματα, δηλαδή το 67,7% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης στην ελληνική επικράτεια.

Ε. Οι ακολουθούμενες γεωργικές πρακτικές και οι τοπικές γεωργικές δομές για τεχνικούς και αγρο-οικονομικούς λόγους και η ανάγκη διατήρησης και ανάπτυξης τους προκειμένου να παρέχουν καλύτερη δυνατότητα συνδυασμού της παραγωγής με τη βιωσιμότητα του οικοσυστήματος

Βασικοί στόχοι των παρεμβάσεων γεωργικής πολιτικής στη χώρα μας είναι η υποστήριξη παραγωγής ποιοτικών και ασφαλών προϊόντων, η εξασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου αγροτικού εισοδήματος και λογικών τιμών προϊόντων προς τον καταναλωτή, σε συνδυασμό με τη διασφάλιση της αιεφόρου χρήσης των φυσικών πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος. Η καλλιέργεια ΓΤΟ θα ήταν απαγορευτική για τέτοιες ποιοτικές παραγωγές, καθότι αυτή στηρίζεται σε αντίθετες συνθήκες καλλιέργειας, όπως μαζική παραγωγή, μεγάλες ενιαίες εκτάσεις, συμπύκνωση αναγκών σε προσωπικό, εκμηχάνιση της παραγωγής κλπ. Παράλληλα, τα παραπάνω χαρακτηριστικά εκμηχάνισης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων οδηγούν στην καταστροφή των δομικών στοιχείων του αγροτικού τοπίου τα οποία παίζουν κυρίαρχο ρόλο στη διατήρηση της βιοποικιλότητας (Παράρτημα IV της Αιτιολογικής Έκθεσης). Οι σύγχρονες γεωργικές πρακτικές που είναι άμεσα συνδεδεμένες με την μαζική παραγωγή οδηγούν αναπόφευκτα στην εγκατάλειψη των παραδοσιακών και ήπιων μορφών καλλιέργειας με παράλληλη χρήση μεγάλων ποσοτήτων αγροχημικών ουσιών.

Αντίθετα, η ποιοτική καλλιέργεια (όπως η καλλιέργεια ντόπιων ποικιλιών, η παραγωγή ποιοτικών παραδοσιακών προϊόντων σε επίπεδο «οικιακής» ή βιοτεχνικής και όχι ευρείας βιομηχανικής κλίμακας) προϋποθέτει τη διατήρηση των τοπικών γεωργικών δομών και πρακτικών αφού είναι συνυφασμένη με αυτές.

Επιπρόσθετα, οι πρακτικές αυτές απαιτούν τη συμμετοχή και μακροπρόθεσμη δράση περισσότερο και νεότερου πληθυσμού, συντελώντας μεταξύ άλλων και στην καταπολέμηση της ανεργίας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στις ώριμες Ευρωπαϊκές αγορές (π.χ. Γερμανία, Γαλλία, Μ. Βρετανία, Ελβετία, Δανία), υπάρχει έντονη τάση εγκατάλειψης των «Μεγάλων (επώνυμων) Σημάτων» τα οποία στηρίζονται σε υψηλή διαφημιστική δαπάνη και τάση επιστροφής στην αυθεντικότητα, δηλαδή σε προϊόντα μικρών παραγωγών με απλούστερες συσκευασίες (π.χ. χειροποίητες) και με υψηλό βαθμό διαφοροποίησης. Η ανάγκη διαφοροποίησης είναι τεράστια και οι συνειδητοποιημένοι καταναλωτές, οι οποίοι πραγματοποιούν και το μεγαλύτερο ποσοστό των συνολικών αγορών στην συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων, αναζητούν όλο και περισσότερο χαρακτηριστικά που συνδέονται με όραμα, νοσταλγία, κοινωνική ευαισθησία, κ.τ.λ. Ενδεικτικό της τάσης αυτής είναι οι εκρηκτικοί ρυθμοί αύξησης της ζήτησης για προϊόντα με την ένδειξη, «σπιτικό», «οικογενειακή παραγωγή», «συνεταιριστικό», «χειροποίητο», «Π.Ο.Π.», «Π.Γ.Ε.», «αλληλέγγυο εμπόριο», κλπ., που σε ορισμένες κατηγορίες υπερβαίνει το 50%. Άλλωστε, η γνώμη των καταναλωτών στη χώρα είναι σαφώς αντίθετη στην καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων φυτών καθώς και στην κατανάλωση ΓΤ τροφίμων (παράρτημα V της αιτιολογικής Έκθεσης).

Σημαντικό επίσης στοιχείο για τη στήριξη των πληθυσμών της υπαίθρου και ιδίως των ορεινών περιοχών είναι η διασφάλιση της δυνατότητας απόκτησης συμπληρωματικού εισοδήματος στους αγροτικούς πληθυσμούς μέσω της ανάπτυξης δράσεων αγροτουρισμού. Ο αγροτουρισμός αναπτύσσει την τοπική κοινωνία με σεβασμό στο περιβάλλον, συμβάλλει στη συνέχεια της παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων αφού συντελεί αποφασιστικά στη διάθεση των τοπικών αγροτικών και βιοτεχνικών προϊόντων, διατηρεί τέχνες που διαφορετικά θα είχαν εξαφανισθεί, συμβάλλει στην αναβίωση εθίμων και παραδοσιακών εκδηλώσεων, στη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, αποτελεί ένα μέσο επικοινωνίας των απομονωμένων περιοχών με τα μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά και προσφέρει νέες προοπτικές ζωής στους νέους των περιοχών αυτών. Μέσω του αγροτουρισμού προβάλλεται η πολιτιστική κληρονομιά, η μοναδικότητα της κάθε περιοχής, συντελώντας στη δημιουργία υπεραξιών. Ο αγροτουρισμός δε συμβαδίζει με πρακτικές μαζικής «ομοιόμορφης» αγροτικής καλλιέργειας ΓΤΟ. Τυχόν καλλιέργεια ΓΤΟ θα υπονόμει σημαντικά τις δυνατότητες ανάπτυξής του και θα εκμηδένιζε τη δυνατότητα ανάδειξης της μοναδικότητας μιας περιοχής ως συγκριτικό πλεονέκτημα, στοιχείο ουσιώδες στην ελληνική γεωργική παραγωγή.

Στ. Η εστίαση της γεωργικής παραγωγής στις βιολογικές καλλιέργειες καθώς στην καλλιέργεια για την παραγωγή προϊόντων Πιστοποίησης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ), Ιδιότυπων Παραδοσιακών Προϊόντων (ΙΠΠ) και Πιστοποίησης Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ) κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΕ) 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21^{ης} Νοεμβρίου 2012 «για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων» όπως ισχύει, και των εκτελεστικών κανονισμών που έχουν εκδοθεί σε εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) 1151/2012 καθώς και του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) 665/2014 της Επιτροπής της 11^{ης} Μαρτίου 2014 όσον αφορά τους όρους χρήσεις της προαιρετικής ένδειξης ποιότητας «προϊόν ορεινής παραγωγής».

Η καλλιέργεια ΓΤΟ έρχεται σε αντίφαση με την ανάπτυξη βιολογικών καλλιεργειών καθώς και των προϊόντων ΠΟΠ, ΠΓΕ και ΙΠΠ που βασίζονται στη διατήρηση και ανάπτυξη τοπικών γεωργικών δομών και πρακτικών και αποτελούν το μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας μας στη γεωργία.

Σε ό,τι αφορά στις βιολογικές καλλιέργειες, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) 834/2007 «για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων...» η καλλιέργεια ΓΤΟ δεν συμβιβάζεται με την έννοια της βιολογικής παραγωγής. Ειδικότερα, στο άρθρο 9 παρ.1 αναφέρει ότι «στη βιολογική παραγωγή δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται ΓΤΟ, μεταξύ άλλων σπόροι, τρόφιμα και ζωοτροφές». Επίσης, η αιτιολογική σκέψη 9 αναφέρει ότι «Οι γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί (ΓΤΟ) και τα προϊόντα που παράγονται από ή με ΓΤΟ δεν συμβιβάζονται με την έννοια της βιολογικής παραγωγής και με τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι καταναλωτές τα βιολογικά προϊόντα. Κατά συνέπεια, δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται στη βιολογική γεωργία ούτε στη μεταποίηση βιολογικών προϊόντων». Επίσης, στην αιτιολογική σκέψη 10 αναφέρεται ότι «επιδιώκεται η μικρότερη δυνατή παρουσία ΓΤΟ στα βιολογικά προϊόντα...». Επιπρόσθετα, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 889/2008 της Επιτροπής, μεταξύ άλλων, θεσπίζει λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής του παραπάνω κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 σχετικά με τους ΓΤΟ (βλ. άρθρο 69 & ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ XIII του κανονισμού).

Η βιολογική καλλιέργεια συμβάλει στην αύξηση της ποιότητας και της γονιμότητας του εδάφους, στην υψηλότερη ενεργειακή απόδοση, στην υψηλότερη δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα, στη μικρότερη ρύπανση των υπογείων υδάτων, στην περισσότερη κατακράτηση νερού, στην αύξηση της εδαφοπανίδας, στη μεγαλύτερη ανθεκτικότητα στις κλιματικές αλλαγές, στη μείωση της διάβρωσης των εδαφών. Επιπρόσθετα συμβάλλει στην αύξηση της απασχόλησης (παράρτημα VI της Αιτιολογικής Έκθεσης), ενώ, υπό τις νέες συνθήκες που διαμορφώνουν η Κοινή Αγροτική Πολιτική και η παγκοσμιοποίηση, αποτελεί τη μοναδική επιλογή που θα επιτρέψει βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας και θα συμβάλει καθοριστικά στην βιωσιμότητα αλλά και τη δημογραφική στήριξη των προβληματικών ορεινών, ημιορεινών και νησιωτικών περιοχών της χώρας.

Η ζήτηση σε βιολογικά προϊόντα παρουσιάζει έντονα αυξητικές τάσεις (από το 1999 μέχρι σήμερα, η συνολική παγκόσμια αγορά βιολογικών τροφίμων έχει τετραπλασιαστεί σε μέγεθος) όπως επίσης και οι σχετικές καλλιεργούμενες εκτάσεις (οι γεωργικές εκτάσεις βιολογικής παραγωγής στην Ευρ. Ένωση²⁰ έχουν διπλασιαστεί και κάθε χρόνο μετατρέπεται η χρήση 5.000.000 εκταρίων γης, τα οποία στρέφονται προς τη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία).

Η ελληνική γεωργία έχει τις δυνατότητες να μετατραπεί σε σύντομο χρονικό διάστημα σε μαζικό παραγωγό βιολογικών προϊόντων αυξάνοντας τα εισοδήματα και την απασχόληση.

²⁰ Το 28,6% της συνολικής παγκόσμιας έκτασης βιολογικών καλλιεργειών (10,6 εκ. εκ.), βρίσκεται στην Ευρώπη. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις της IFOAM ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης ήταν 4,3% για τις καλλιεργούμενες βιολογικές εκτάσεις, 18,2% για τον αριθμό παραγωγών και 12,6% για την αξία παραγωγής.

Σήμερα, η συνολική έκταση βιολογικών εκμεταλλεύσεων στην χώρα μας αγγίζει τα 3.800.000 στρέμματα²¹ με μεγάλες δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης.

Η σημασία της ανάπτυξης του τομέα των Βιολογικών Προϊόντων καθώς και σχημάτων ποιότητας όπως των προϊόντων ΠΟΠ (Προστατευόμενης Ονομασίας Προελεύσεως), ΠΓΕ (Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης) και ΙΠΠ (Ιδιότυπα Παραδοσιακά Προϊόντα), καθώς και άλλων με προαιρετικές ενδείξεις «Προϊόν ορεινής παραγωγής», «Προϊόν νησιωτικής γεωργίας» κλπ. έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο σε οικονομικό, όσο και σε επίπεδο πολιτικής για την ανάπτυξη της Γεωργικής Παραγωγής στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης.

Μέσα από την Πολιτική Ποιότητας της ΚΓΠ, η ΕΕ παρέχει μια σειρά από μέτρα για να βοηθήσει τους παραγωγούς να αξιοποιήσουν την υψηλής ποιότητας φήμη των ευρωπαϊκών προϊόντων για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και της κερδοφορίας. Ένα βασικό εργαλείο γι' αυτό είναι το μητρώο με περισσότερες από 1.300 προστατευόμενες ονομασίες τροφίμων τα οποία έχουν ταξινομηθεί ως Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (ΠΟΠ), Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη (ΠΓΕ) ή Εγγυημένο Παραδοσιακό Ιδιότυπο Προϊόν (ΕΠΙΠ). Η παραγωγή αυτών των καταχωρημένων προϊόντων ποιότητας συμβάλλει στην ποικιλομορφία, στην ανάπτυξη και μεγέθυνση στις αγροτικές περιοχές όπου παράγονται, και προστατεύει τη γνώση, τις δεξιότητες και τις θέσεις εργασίας σε τοπικό επίπεδο. Επί του παρόντος η Ελλάδα έχει καταχωρήσει 75 προϊόντα ως ΠΟΠ (όπως τυρί Φέτα, Τοματάκι Σαντορίνης κ.λπ.) και 28 προϊόντα ως ΠΓΕ (όπως Πατάτα Νάξου, Μήλο Καστοριάς κ.λπ.).

Η χώρα μας λόγω της ποικιλομορφίας των εδαφών και των μικροκλιμάτων, των εξαιρετικών τοπικών ποικιλιών και των εφαρμοζόμενων τεχνικών καλλιέργειας και συγκομιδής, μπορεί να χτίσει ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα για τον συγκεκριμένο κλάδο προϊόντων καθώς χαρακτηρίζεται από άριστες κλιματολογικές και εδαφολογικές συνθήκες, μεγάλη βιοποικιλότητα, πολύ χαμηλή ρύπανση συγκριτικά με άλλες χώρες, υψηλή ποιότητα προϊόντων, θετικές συνθήκες παραγωγής, ευκολία και χαμηλό κόστος μετατροπής μεγάλων εκτάσεων σε βιολογικές. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι χαρακτηρίζεται από μεγάλη διεθνή αναγνώριση προϊόντων και περιοχών όπως τα νησιά, ορεινές, ιστορικές περιοχές, κλπ. (πχ. μαστίχα Χίου, κρόκος Κοζάνης, κλπ).

Τα αρνητικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ελληνικής παραγωγής (ορεινά ή ημιορεινά εδάφη, νησιωτικές περιοχές, μικρό μέγεθος εκμεταλλεύσεων, οικογενειακός χαρακτήρας, παραδοσιακός τρόπος καλλιέργειας, υψηλό κόστος παραγωγής, χαμηλή εγχώρια παραγωγή χημικών εισροών, κ.τ.λ.) μπορούν να μετατραπούν σε συγκριτικά πλεονεκτήματα, που θα

²¹ Σύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT για το 2010 το 21% των βιολογικών εκμεταλλεύσεων βρίσκονται στη Δυτ. Ελλάδα, το 16% στη Πελοπόννησο, το 12% στο Β. Αιγαίο, το 11% στη Θεσσαλία, το 10,3% στην Κεντρική Μακεδονία, το 7,9% στην Κρήτη, το 6,7% στη Στ. Ελλάδα, το 6,4% στην Αν. Μακεδονία-Θράκη, το 4,7% στη Δ. Μακεδονία, το 2,8% στην Αττική, το 1,3% στην Ήπειρο, το 1% στα νησιά Ιονίου και το 0,3% στο Ν. Αιγαίο. Το μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων που δραστηριοποιούνται στη βιολογική παραγωγή είναι 8 εκτάρια. Σε ότι αφορά την διαστρωμάτωση, το 50% των εκμεταλλεύσεων έχει έκταση μεταξύ 2 και 10 εκταρίων, το 16,9% μεταξύ 10 και 20 εκταρίων, το 15% μικρότερη των 2 εκταρίων και το 18,5% μεγαλύτερη των 20 εκταρίων.

συμβάλουν καθοριστικά στην βιωσιμότητα και τη δημογραφική στήριξη προβληματικών περιοχών της χώρας μέσω της δημιουργίας μιας ανταγωνιστικής βιολογικής γεωργίας προσανατολισμένης στην ποιότητα και στην υψηλή διαφοροποίηση των προϊόντων υψηλής ποιότητας. Τα ελληνικά βιολογικά προϊόντα εκτός από την υψηλή ποιότητα (γεύση, άρωμα, χρώμα, οργανοληπτικά χαρακτηριστικά), χαρακτηρίζονται και από υψηλό βαθμό διαφοροποίησης ανάλογα με την περιοχή. Επίσης υπό κατάλληλες συνθήκες ο συνδυασμός χαρακτηριστικών όπως βιολογικής γεωργίας, και ονομασίας προέλευσης μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό μίγμα προώθησης της ελληνικής βιολογικής παραγωγής στην εγχώρια²² και τις διεθνείς²³ αγορές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα σημαντικό κίνητρο για την ενασχόληση με τη βιολογική γεωργία ή την παραγωγή προϊόντων ΠΟΠ κλπ., είναι η δυνατότητα επίτευξης υψηλότερου εισοδήματος συγκριτικά με τη συμβατική καλλιέργεια. Παρά τις μικρότερες στρεμματικές αποδόσεις και το σχετικά υψηλότερο κόστος παραγωγής της βιολογικής καλλιέργειας, φαίνεται να επιτυγχάνεται ικανοποιητική αποτελεσματικότητα λόγω των υψηλότερων τιμών παραγωγού. Ταυτόχρονα, οι εν λόγω γεωργικές πρακτικές μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά και στην καταπολέμηση της ανεργίας.

Z. Η ανάγκη προστασίας και κατά παρέκκλιση αποδοχής ντόπιων αβελτίωτων πληθυσμών και ποικιλιών φυτικών ειδών που καλλιεργούνται κατά παράδοση σε συγκεκριμένους τόπους και περιφέρειες και απειλούνται από γενετική διάβρωση και ποικιλιών κηπευτικών οι οποίες δεν έχουν πραγματική αξία για εμπορική φυτική παραγωγή αλλά προορίζονται για καλλιέργεια κάτω από ιδιαιτέρες συνθήκες σύμφωνα με την ΚΥΑ 134599/2011 (Β' 194) και ως έχει, σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2009/145/ΕΚ της Επιτροπής, καθώς επίσης και της ανάγκης προστασίας και κατά παρέκκλιση αποδοχής γεωργικών τοπικών αβελτίωτων πληθυσμών και ποικιλιών που είναι φυσικά προσαρμοσμένοι στις τοπικές και περιφερειακές συνθήκες και απειλούνται από γενετική διάβρωση σύμφωνα με την ΚΥΑ 324975/11378/2009 (ΦΕΚ Β' 2038)) και ως έχει, σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2008/62/ΕΚ της Επιτροπής.

Στα πλαίσια της προστασίας της βιοποικιλότητας όπως προκύπτει από τις Διεθνείς Συμβάσεις, η ενωσιακή νομοθεσία προβλέπει την υποστήριξη ντόπιων φυτικών ποικιλιών καλλιεργούμενων φυτικών ειδών, δεδομένου μάλιστα ότι πολλές από αυτές κινδυνεύουν από εξαφάνιση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι βρίσκονται σε καθεστώς εγκατάλειψης λόγω των μειωμένων αποδόσεών τους, αλλά και επίσης και λόγω της οργανωμένης προώθησης περιορισμένου αριθμού ποικιλιών από τις διεθνείς κυρίως εταιρείες

²² Στην Ελλάδα η διείσδυση των βιολογικών τροφίμων στη συνολική κατανάλωση τροφίμων είναι από τις χαμηλότερες στην Ευρώπη, ενώ, επιπρόσθετα, περισσότερο από 60% αφορά εισαγόμενα βιολογικά τρόφιμα που θα μπορούσαν να παραχθούν εύκολα στη χώρα μας (στοιχεία 2013).

²³ Στις ώριμες ευρωπαϊκές αγορές, υπάρχουν ευνοϊκές συνθήκες για αύξηση των εισαγωγών βιολογικών προϊόντων από την Ελλάδα, καθώς η εσωτερική τους ζήτηση για βιολογικά προϊόντα είναι πολύ υψηλότερη από την παραγωγική τους δυναμικότητα.

πολλαπλασιαστικού υλικού. Η τάση αυτή που υπάρχει μέχρι σήμερα, να μην ωθεί σε αυξημένες αποδόσεις, πλην όμως τέτοιου είδους καλλιέργειες απαιτούν μεγάλη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων και λιπασμάτων (λόγω αυξημένης ευαισθησίας τους), ενώ παράλληλα φτωχαίνει όλο και περισσότερο τον φυτογενετικό πλούτο στον πλανήτη μας.

Η ενωσιακή και η αντίστοιχη εθνική νομοθεσία προβλέπει την υποστήριξη των παραγωγών προκειμένου να στραφούν προς τέτοιου είδους καλλιέργειες αντί για τις διαδεδομένες ποικιλίες του ευρύτερου εμπορίου πολλαπλασιαστικού υλικού, χρηματοδοτώντας τους παραγωγούς (Παράρτημα VII της Αιτιολογικής Έκθεσης).

Η ανάγκη αυτή είχε αναγνωριστεί ήδη θεσμικά και στο εθνικό δίκαιο. Συγκεκριμένα, στο ν. 1564/1985 (Α'164) «Οργάνωση παραγωγής και εμπορίας του πολλαπλασιαστικού υλικού φυτικών ειδών», με τον οποίο ορίζονται «απαγορεύσεις και περιορισμοί για την καλλιέργεια των ειδών και ποικιλιών των φυτικών ειδών, των οποίων η παρουσία στην ακτίνα ζώνη προστασίας αποβαίνει σε βάρος του αμιγούς της ποικιλίας και του τύπου καθώς και της υγιεινής κατάστασης του πολλαπλασιαστικού υλικού με τη σταυρογονιμοποίηση...», (άρθρο 12, παρ.1). Ομοίως, στο άρθρο 14, παρ.1 του ίδιου νόμου αναλύονται οι προδιαγραφές για τη «διατήρηση και προστασία γενετικού υλικού» σε εγχώρια αβελτίωτα φυτικά είδη... ποικιλίες και τύποι τους «που έχουν διαμορφωθεί και σταθεροποιηθεί στο χρόνο και το χρόνο, χωρίς επέμβαση της γενετικής επιστήμης, οι αντίστοιχες άγριες μορφές των ειδών αυτών και οι βιότοποι αναπαραγωγής τους αποτελούν πολύτιμα στοιχεία του περιβάλλοντος και προστατεύονται από το Κράτος...». Σε εφαρμογή του ν. 1564/1985 έχει εκδοθεί το Προεδρικό Διάταγμα 80/1990 (Α'40) «Προστασία του Φυτικού Γενετικού Υλικού της Χώρας» του οποίου ο σκοπός είναι η προστασία και η διατήρηση του εγχώριου αβελτίωτου γενετικού υλικού των καλλιεργούμενων φυτικών ειδών (αβελτίωτους πληθυσμούς, ποικιλίες, κλώνους, καθαρές σειρές) και των άγριων προγόνων τους και συγγενών τους ειδών, καθώς και τα συγγενή προς αυτά άγρια και ζιζανιόμορφα είδη. Η προστασία τους έγκειται τόσο στο φυσικό οικοσύστημα όσο και σε Τράπεζα γενετικού υλικού, βοτανικούς κήπους, συλλογές και φυτείες, κλπ. Στο Παράρτημα VIII της Αιτιολογικής Έκθεσης παρατίθενται εκτενέστερα στοιχεία αναφορικά με τα άγρια ή ντόπια καλλιεργούμενα φυτικά είδη, τα οποία είναι συγγενή καλλιεργούμενων φυτικών ειδών που καλλιεργούνται ήδη διεθνώς, σε γενετικά τροποποιημένη μορφή.

Επιπρόσθετα, η υποστήριξη της καλλιέργειας ντόπιων φυτικών ποικιλιών ψυχανθών (οι οποίες συνίστανται από λιγότερο διαδεδομένα φυτικά είδη με μεγάλο γενετικό πλούτο από εγχώριες προστατευόμενες ποικιλίες) για χρήση ως ζωτροφή παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα αφού μειώνει τις ανάγκες εισαγωγών ζωτροφών (σήμερα είναι σε μεγάλο βαθμό εισαγόμενες και γενετικά τροποποιημένες) και παρέχει ποιοτικότερη ζωτροφή άρα και ποιοτικότερη παραγωγή προϊόντων ζωικής προέλευσης (Παράρτημα ΙΧ).

Η. Η ανάγκη προστασίας της μελισσοκομίας και προώθησης των μελισσοκομικών προϊόντων

Η μελισσοκομία αποτελεί ένα σημαντικό κλάδο της πρωτογενούς παραγωγής καθώς δίνει διέξοδο απασχόλησης στην ύπαιθρο, με ιδιαίτερη σημασία για τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας. Τα τελευταία χρόνια, η ελληνική μελισσοκομία ακολουθεί μια σταθερά αναπτυσσόμενη πορεία σε όλη τη χώρα. Επιπρόσθετα, τα τελευταία χρόνια η παραγωγικότητα (απόδοση μελιού ανά κυψέλη) της μελισσοκομίας αυξήθηκε με ταχύτερους ρυθμούς από ό,τι στο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, καθιστώντας προφανές το ότι η μελισσοκομία αποτελεί έναν δυναμικά αναπτυσσόμενο κλάδο στην χώρα μας (βλ. αναλυτικότερα στοιχεία στο Παράρτημα Χ της Αιτιολογικής Έκθεσης).

Πρέπει να τονιστεί εδώ ότι, λόγω υψηλού κόστους παραγωγής (εποχιακές μετακινήσεις και χαμηλή απόδοση/κυψέλη), το ελληνικό μέλι δεν μπορεί να ανταγωνιστεί σε τιμή τα φθηνά μέλια τρίτων χωρών ούτε στην εσωτερική αγορά ούτε στο εξωτερικό. Το ελληνικό μέλι είναι διεθνώς αναγνωρισμένο και οικονομικά ανταγωνιστικό μόνο επειδή είναι ποιοτικό. Η διεθνής αναγνώριση ισχύει και για τα υπόλοιπα μελισσοκομικά προϊόντα, όπως βασιλικός πολτός, κερί και πρόπολη, αλλά και φαρμακευτικά/καλλυντικά προϊόντα υψηλής ποιότητας που περιέχουν συστατικά του μελιού.

Η ποιότητά του μελιού βασίζεται στην ελληνική βιοποικιλότητα, το ξηροθερμικό κλίμα, την ορθή μελισσοκομική πρακτική και την απουσία καλλιέργειας ΓΤΟ. Η συντριπτική πλειοψηφία των Ευρωπαίων και Ελλήνων πολιτών δεν επιθυμεί να καταναλώνει ΓΤ τρόφιμα, ενώ αντιθέτως προσανατολίζεται όλο και περισσότερο προς την κατανάλωση προϊόντων υψηλής ποιότητας. Πρέπει επομένως να διασφαλιστεί το δικαίωμα του παραγωγού στην παραγωγή τέτοιου μελιού, με στόχο τις απαιτήσεις της αγοράς.

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες για υψηλές αποδόσεις στην μελισσοκομία είναι η βιοποικιλότητα, η οποία έχει μια σχέση αμφίδρομης εξάρτησης με τη μελισσοκομία (τροφή από τα φυτά/επικονίαση από τις μέλισσες). Με τις ισχύουσες καλλιεργητικές τεχνικές, το μέγεθος των αγροτεμαχίων στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα μικρό, ενώ γύρω από αυτά αναπτύσσονται άγρια φυτικά είδη (π.χ. αγριοβαμβακιά και πολύκομπος στις καλαμιές που μένουν μετά το θερισμό των σιτηρών, πλήθος αγριολούλουδων στους οπωρώνες γενικότερα) τα οποία είναι απαραίτητα για ποικίλη και ισορροπημένη διατροφή των μελισσών. Εξίσου πλούσια και σημαντική με τη βιοποικιλότητα των ελληνικών φυτών είναι και η βιοποικιλότητα των άγριων επικονιαστών της Ελλάδας. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στη Μελισσοθήκη του Αιγαίου²⁴ έχουν καταχωρηθεί 500 ταξινομημένα είδη άγριων μελισσών από τη Λέσβο, όσα δηλ. έχει ολόκληρη η Γερμανία.²⁵ Η διατήρηση αυτών των

²⁴ http://lab-biogeography-ecology.aegean.gr/pdf_folder/GREEK%20MELISSOTHIKH.pdf

²⁵ Ιδιαίτερη είναι και η συρφιδοπανίδα της Λέσβου, με ταξινομημένα πάνω από 100 είδη συρφίδων, από τα οποία 7 είναι νέα για την επιστήμη. Το έργο αυτό του Πανεπιστημίου του Αιγαίου (Ερευνήτρια Δρ Θεοδώρα Πετανίδου <mailto:t.petanidou@aegean.gr>) είναι σε εξέλιξη, ενώ για την ηπειρωτική Ελλάδα και ειδικά στις ορεινές περιοχές, δεν υπάρχει ακόμα πλήρης μελέτη. Σημειώνεται επίσης ότι ορισμένα φυτά έχουν συνεξελιχθεί με μόνο ένα

ειδών, εκ των οποίων κάποια έχουν ειδικότητα κι επικονιάζουν ένα μόνο είδος αγριολούλουδων (άρα η εξαφάνιση του ενός συνεπάγεται την εξαφάνιση του άλλου), είναι άκρως σημαντική για τη διατήρηση της τοπικής ενδημικής χλωρίδας. Η Ελλάδα διαθέτει 6.900 είδη και υποείδη φυτών (taxa) και σχεδόν το 1/3 αποτελούν τα ενδημικά είδη (1.350 taxa). Πολλά βότανα με σημαντικές φαρμακευτικές ιδιότητες περιλαμβάνονται σε αυτά τα είδη κι αποτελούν παγκόσμια κληρονομιά και παρακαταθήκη.

Η καλλιέργεια ΓΤΟ δύναται να δημιουργήσει πολλά προβλήματα καθώς μπορεί μέσω της μέλισσας να απελευθερωθεί γενετικό υλικό στη φύση το οποίο να μεταφερθεί σε άλλα άγρια, συγγενή φυτά (πχ. ελαιοκράμβη και η συγγενής της βρούβα). Επίσης, η καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων φυτών ανθεκτικών στα ζιζανιοκτόνα είναι ασύμβατη με την μελισσοκομία δεδομένου ότι στις συγκεκριμένες καλλιέργειες γίνεται αλόγιστη χρήση ζιζανιοκτόνων, με άμεση συνέπεια την έλλειψη άγριων φυτικών ειδών γύρω από τις καλλιέργειες αυτές. Εξάλλου η καλλιέργεια ΓΤΟ οδηγεί σε συστήματα μονοκαλλιέργειας, πράγμα που δεν ευνοεί την μελισσοκομία καθώς η διατροφή με μόνο ένα είδος γύρης οδηγεί σε βαθμιαία κατάρρευση του μελισσιού.

Η καλλιέργεια ΓΤΟ πρακτικά αφαιρεί το δικαίωμα των παραγωγών μελισσοκόμων και αγροτών να παράγουν ασφαλή και ποιοτικά προϊόντα, βιολογικά ή ολοκληρωμένης διαχείρισης. Η εξαιρετικά εκτεταμένη μελισσοτροφία στην χώρα μας, καθώς και η νομαδική μορφή της μελισσοκομίας στην χώρα μας καθιστά αδύνατη την λήψη μέτρων συνύπαρξης. Η απόσταση που μπορεί να καλύψει ένα μελίσσι σε αναζήτηση τροφής είναι κατά μέσο όρο 3-4 χιλιόμετρα, δηλαδή περίπου έκταση 28 τετρ. χιλιομέτρων. Σε ακραίες περιπτώσεις και ως όριο επιβίωσης, θεωρείται ότι η έκταση μπορεί να ανέλθει ακόμα και σε 128 τετρ. χιλιόμετρα²⁶.

Επιπρόσθετα, η καλλιέργεια ΓΤ φυτών στην Ελληνική επικράτεια θα είχε ως συνέπεια την ανάγκη πρόσθετων ελέγχων από τους μελισσοκόμους πράγμα που θα οδηγούσε σε ακόμα υψηλότερο κόστος παραγωγής.

Η καλλιέργεια λοιπόν ΓΤΟ δεν συμβαδίζει με τη δυναμική ανάπτυξη της μελισσοκομίας και έρχεται σε αντίθεση με την εθνική αλλά και την κοινοτική πολιτική στο θέμα της μελισσοκομίας, στόχος των οποίων είναι η ανάπτυξή της.

είδος εντόμου ικανού να τα επικονιάσει, πχ. οι ορχιδέες. Η εξαφάνιση επομένως του ενός οδηγεί και στην εξαφάνιση του άλλου.

²⁶ Επιπλέον, οι μελισσοκόμοι, για την εντατικότερη εκμετάλλευση των μελισσοσμηνών, μετακινούν τα μελισσοσμήνη τους στην κάθε φορά κατάλληλη μελισσοκομική χλωρίδα που βρίσκεται σε ανθοφορία (3 φορές το χρόνο κατά μέσο όρο). Ειδικότερα, κατά την περίοδο του καλοκαιριού (Ιούλιο-Σεπτέμβριο), το 50% των μελισσοσμηνών της χώρας είτε ως μόνιμη εγκατάσταση είτε ως μετακινούμενης, θα εκμεταλλευτούν την ανθοφορία κυρίως του βαμβακιού αλλά και των υπόλοιπων καλλιεργειών που συνήθως γειτνιάζουν με τη βαμβακοκαλλιέργεια, άλλες εκτατικές καλλιέργειες π.χ. αραβοσίτου, σόγιας, ζαχαροτεύλων και βιομηχανικής τομάτας, καθώς και τα αυτοφυή φυτά που αναπτύσσονται ανάμεσα από τα αγροτεμάχια. Επίσης, κατά την ανοιξιάτικη περίοδο, υπολογίζεται ότι μεταφέρονται περί τα 100.000 μελισσοσμήνη σε καλλιέργειες ελαιοκράμβης.

5.4 Μεταφορά στο ελληνικό δίκαιο (ΚΥΑ 2775/128098/2017)

Η Ελλάδα, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της χώρας προχώρησε πρόσφατα στην ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/412 «για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/18/ΕΚ όσον αφορά τη δυνατότητα που παρέχεται στα κράτη μέλη να περιορίζουν ή να απαγορεύουν την καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) στην επικράτειά τους» με την ΚΥΑ 2775/128098/2017 (Β' 4287). Επομένως, η ΚΥΑ ενσωμάτωσης περιέχει τις διατάξεις της οδηγίας (ΕΕ) 2015/412 αλλά δεν περιορίζεται σε αυτές. Λαμβάνοντας υπόψη τα γεωμορφολογικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά της χώρας καθώς και τις βασικές κατευθύνσεις της γεωργικής πολιτικής και τα χαρακτηριστικά της αγροτικής παραγωγής **στην Ελλάδα, θεσμοθετεί την υποχρεωτική «αυτόματη» εφαρμογή της διαδικασίας εξαίρεσης της χώρας από την καλλιέργεια των ΓΤΟ**. Η τυχόν αποφυγή εφαρμογής της διαδικασίας αυτής μπορεί να γίνει μόνο κατόπιν ειδικής διαδικασίας που απαιτεί αυξημένη τεκμηρίωση.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο τελευταίο εδάφιο του Άρθρου 1 της ΚΥΑ, οι διατάξεις αποσκοπούν στην προστασία:

- των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των γεωργικών καλλιεργειών της χώρας, στις οποίες περιλαμβάνονται οι εγχώριοι αβελτίωτοι πληθυσμοί και ποικιλίες καλλιεργούμενων φυτικών ειδών,
- της μελισσοκομίας,
- των τοπικών γεωργικών δομών και των ακολουθούμενων παραδοσιακών γεωργικών πρακτικών που παρέχουν καλύτερη δυνατότητα συνδυασμού της παραγωγής με τη βιωσιμότητα του οικοσυστήματος, σύμφωνα με τους στόχους της εθνικής γεωργικής πολιτικής που εστιάζουν στην προώθηση των βιολογικών καλλιεργειών, καθώς και
- της καλλιέργειας για την παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, αφού ληφθούν υπόψη ο ορεινός και νησιωτικός χαρακτήρα πολλών περιοχών της χώρας, τα ειδικά χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος υποδοχής που αφορούν όλες τις γεωγραφικές ζώνες της χώρας, σε συνδυασμό με το μικρό μέγεθος του γεωργικού κλήρου, που καθιστά αδύνατη την πρακτική εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων συνύπαρξης για την αποφυγή ακούσιας επιμόλυνσης των συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών με γενετικά τροποποιημένο φυτικό υλικό.

Η προστασία όλων των παραπάνω συνιστωσών αποτελούν πρωτεύουσας σημασίας εθνική πολιτική για τη χώρα, αλλά επίσης συνάδουν και με την περιβαλλοντική και αγροτική πολιτική της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με την ΚΥΑ εναρμόνισης συμπληρώνεται η Κ.Υ.Α. 38639/2017/2005 (Β' 1334) «Καθορισμός μέτρων και όρων για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/18" για τη σκόπιμη

ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ" του Συμβουλίου της 12ης Μαρτίου 2001 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων".

Ως αρμόδια αρχή θεσπίζεται η Δ/νση Πολλαπλασιαστικού Υλικού Καλλιεργούμενων Φυτικών Ειδών και Φυτογενετικών Πόρων της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, η οποία συγκεντρώνει κατά περίπτωση στοιχεία για την επιβολή εξαιρέσεων από την καλλιέργεια ΓΤΟ και συνεργάζεται με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς για την υλοποίηση των σκοπών της ΚΥΑ.

Λόγω της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ζητήματα διάθεσης στην αγορά και εισαγωγών ΓΤΟ ρυθμίζονται νομοθετικά σε επίπεδο Ένωσης. Η πείρα όμως από την έως τώρα εφαρμογή του ευρωπαϊκού νομοθετικού πλαισίου κατέδειξε ότι η καλλιέργεια ΓΤΟ αντιμετωπίζεται αποτελεσματικότερα σε επίπεδο χώρας.

Για το σκοπό αυτό, η οδηγία (ΕΕ) 2015/412 (που τροποποιεί την οδηγία 2001/18/ΕΚ) δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αδειοδότησης της καλλιέργειας ενός ΓΤΟ που λαμβάνει χώρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, να ζητήσουν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οποιαδήποτε στιγμή έως κάποια συγκεκριμένη χρονική προθεσμία (που ορίζεται σε 45 ημέρες μετά την από την ημερομηνία της κυκλοφορίας της έκθεσης αξιολόγησης βάσει του άρθρου 14 παράγραφος 2 της οδηγίας 2001/18/ΕΚ ή από την παραλαβή της γνώμης της Ευρωπαϊκής Αρχής Ασφαλείας Τροφίμων βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 6 και του άρθρου 18 παράγραφος 6 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1829/2003) την αναπροσαρμογή του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής της γραπτής συγκατάθεσης ή έγκρισης (υποβάλλοντας αίτημα αναπροσαρμογής του γεωγραφικού πεδίου της κοινοποίησης/αίτησής που υποβλήθηκε σύμφωνα με το μέρος Γ της οδηγίας 2001/18/ΕΚ ή σύμφωνα με τα άρθρα 5 και 17 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1829/2003), ώστε να αποκλεισθεί η καλλιέργεια στο εν λόγω κράτος μέλος. Η Ελλάδα κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής (opt out) στην εν λόγω πρώτη φάση σύμφωνα με τα ειδικότερα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 29α της ΚΥΑ 38639/2017/21.9.2005.

Η ΚΥΑ, λόγω των ιδιομορφιών της χώρας που παρατίθενται στην υποενότητα 5.3, προβλέπει την υποχρεωτική κατάθεση αιτήματος εξαίρεσης σε αντίθεση με την Οδηγία που απλώς παρέχει αυτή τη δυνατότητα. Μάλιστα, το αίτημα εξαίρεσης αφορά υποχρεωτικά το σύνολο της επικράτειας. Δεν υπάρχει δηλ. η δυνατότητα που προβλέπεται στην Οδηγία για εξαίρεση τμήματος της επικράτειας. **Πρόκειται για δύο σημαντικές διαφοροποιήσεις, οριακής συμβατότητας με την Οδηγία**, που αποτυπώνουν την πολιτική βούληση για πρακτικά a priori απαγόρευση αλλά και το φόβο του πολιτικού κόστους λόγω της τυχόν πολιτικής εκμετάλλευσης, κυρίως από εσωκομματικούς παράγοντες, σε περίπτωση διαφορετικής διατύπωσης (ότι δεν είναι αρκούτσως αυστηρή η νομοθεσία).

Η διαδικασία συνεχίζεται σε πλήρη συμφωνία αυτή τη φορά με την Οδηγία. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 εφόσον εντός 30 ημερών από την υποβολή του αιτήματος αυτού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο κοινοποιών/αιτών αναπροσαρμόσει το γεωγραφικό πεδίο της

αρχικής κοινοποίησης/αίτησής του ή δεν απαντήσει, η καλλιέργεια του εν λόγω ΓΤΟ απαγορεύεται αυτόματα στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

Στην παράγραφο 3 του άρθρου 4 γίνεται χρήση της διακριτικής ευχέρειας που παρέχει η οδηγία (ΕΕ) 2015/412 στα κράτη μέλη για την εισαγωγή περιορισμών/απαγορεύσεων σε περίπτωση που δεν έχει υποβληθεί αίτημα αναπροσαρμογής του γεωγραφικού πεδίου, ή εάν ο κοινοποιών/αιτών έχει επιβεβαιώσει το γεωγραφικό πεδίο της αρχικής κοινοποίησης/αίτησής του (opt out, φάση 2). Στην περίπτωση αυτή, η Αρμόδια Αρχή (Δ/νση Πολλαπλασιαστικού Υλικού Καλλιεργούμενων Φυτικών Ειδών και Φυτογενετικών Πόρων της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) εισηγείται αιτιολογημένα μέτρα που απαγορεύουν την καλλιέργεια στο σύνολο της ελληνικής επικράτειάς του εν λόγω ΓΤΟ, από τη στιγμή που αυτό εγκρίνεται κατ' εφαρμογή του μέρους Γ της οδηγίας 2001/18/ΕΚ ή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, για λόγους διαφορετικούς και συμπληρωματικούς εκείνων που αξιολογούνται βάσει της εναρμονισμένης δέσμης ενωσιακών κανόνων, δηλαδή της οδηγίας 2001/18/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, οι οποίοι λόγοι συνάδουν με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη διαδικασία παρεμβάλλεται η γνωμοδότηση της εννεαμελούς Γνωμοδοτικής Επιτροπής του Άρθρου 29β. Και στην περίπτωση της παραγράφου αυτής, υπάρχουν δύο ουσιώδεις διαφοροποιήσεις σε σχέση με το αντίστοιχο κείμενο της Οδηγίας δηλ. δεν υπάρχει αναφορά ούτε στη δυνατότητα λήψης μέτρων περιορισμού (μόνο απαγόρευσης) αλλά ούτε και στη δυνατότητα εξαίρεσης μέρους της επικρατείας αντί του συνόλου. Οι λόγοι για τις ρυθμίσεις αυτές αναφέρθηκαν σε προηγούμενη παράγραφο.

Το επίπεδο προστασίας που έχει επιλεγεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την υγεία ανθρώπων ή των ζώων καθώς και το επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος επιτρέπουν την ενιαία επιστημονική αξιολόγηση σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με την οδηγία 2001/18/ΕΚ. Για να αποφευχθεί, λοιπόν, παρεμβολή στις αρμοδιότητες που απονέμουν στους αξιολογητές και διαχειριστές κινδύνων η Οδηγία 2001/18/ΕΚ και ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, τα αιτιολογημένα μέτρα δεν πρέπει να συγκρούονται σε καμιά περίπτωση με την αξιολόγηση περιβαλλοντικών κινδύνων που έχει καταρτισθεί κατ' εφαρμογή της Οδηγίας 2001/18 ή του Κανονισμού 1829/2003. Υπό τον όρο ότι τα εν λόγω μέτρα συνάδουν με το ενωσιακό δίκαιο, είναι αναλογικά και δεν εισάγουν διακρίσεις, τα μέτρα αυτά μπορούν να βασίζονται μόνο σε επιτακτικούς λόγους, όπως λόγους σχετικούς με:

- α) στόχους περιβαλλοντικής πολιτικής.
- β) χωροταξία
- γ) χρήσεις γης
- δ) κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις
- ε) την αποφυγή παρουσίας ΓΤΟ σε άλλα προϊόντα
- στ) στόχους αγροτικής πολιτικής
- ζ) δημόσια πολιτική με την έννοια της δημόσιας τάξης

η) άλλους σημαντικούς λόγους γενικού συμφέροντος

Αυτοί οι λόγοι μπορούν να προβληθούν μεμονωμένα ή σε συνδυασμό, εκτός από τον λόγο στο στοιχείο (ζ) που δεν δύναται να προβληθεί μεμονωμένα, που σέβονται τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής σχετικά με τις επιπτώσεις οι οποίες είναι διαφορετικές και συμπληρωματικές προς την αξιολόγηση κινδύνων για την υγεία και το περιβάλλον που αξιολογούνται με διαδικασίες έγκρισης προβλεπόμενες στην οδηγία 2001/18/ΕΚ και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1829/2003, όπως είναι η διατήρηση και η ανάπτυξη γεωργικών πρακτικών που παρέχουν καλύτερη δυνατότητα συνδυασμού της παραγωγής με τη βιωσιμότητα του οικοσυστήματος, ή διατήρηση της τοπικής βιοποικιλότητας, περιλαμβανομένων ορισμένων βιότοπων και οικοσυστημάτων, ή ορισμένων τύπων χαρακτηριστικών της φύσης και του τοπίου, καθώς και ορισμένων ειδικών λειτουργιών και υπηρεσιών οικοσυστημάτων.

Τα αιτιολογημένα μέτρα μπορούν να επικαλούνται επίσης λόγους κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων οι οποίες θα μπορούσαν να προκύψουν από την καλλιέργεια ΓΤΟ. Αυτοί οι λόγοι μπορεί να σχετίζονται με το υψηλό κόστος, το πρακτικώς ανέφικτο ή την αδυναμία εφαρμογής μέτρων συνύπαρξης λόγω ειδικών γεωγραφικών συνθηκών, όπως στην περίπτωση μικρών νησιών ή ορεινών περιοχών, ή λόγω ανάγκης να αποφευχθεί η παρουσία ΓΤΟ σε άλλα προϊόντα, όπως σε συγκεκριμένα ή ιδιαίτερα προϊόντα. Επιπλέον, στους λόγους που έχουν σχέση με στόχους γεωργικής πολιτικής μπορεί να συγκαταλέγονται η ανάγκη να προστατευθεί η ποικιλότητα της γεωργικής παραγωγής και η ανάγκη να διασφαλιστεί η καθαρότητα των σπόρων σποράς και του φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού ή λόγους που συνδέονται με τις καλλιεργητικές παραδόσεις.

Τέλος, με σκοπό την απλούστευση και επίσπευση των απαιτούμενων διαδικασιών, τα μέτρα αυτά μπορεί να εφαρμόζονται και για μια ομάδα ΓΤΟ που προσδιορίζεται από την καλλιεργητική ποικιλία ή χαρακτηριστικό (π.χ. για όλα τα είδη ΓΤ αραβόσιτου).

Σύμφωνα με την παράγραφο 4, ο Γενικός Γραμματέας Αγροτικής Πολιτικής και Διαχείρισης Κοινοτικών Πόρων του ΥΠΑΑΤ, πριν από τη θέσπιση των μέτρων, ανακοινώνει τουλάχιστον 75 ημέρες πριν την έγκρισή τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχέδιο αυτών των μέτρων και τους αντίστοιχους λόγους που προβάλλουν προκειμένου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να έχει τη δυνατότητα να προβεί σε παρατηρήσεις, δεδομένου ότι τα μέτρα αυτά επηρεάζουν τη λειτουργία της κοινής αγοράς. Τα μέτρα αυτά, ταυτόχρονα με την ανακοίνωσή τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τίθενται σε δημόσια διαβούλευση για 30 ημερολογιακές ημέρες.

Αυτή η ανακοίνωση μπορεί να πραγματοποιηθεί πριν ολοκληρωθεί η διαδικασία έγκρισης του ΓΤΟ σύμφωνα με το μέρος Γ της οδηγίας 2001/18/ΕΚ ή σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1829/2003. Κατά τη διάρκεια του χρονικού αυτού διαστήματος, η Αρμόδια Αρχή οφείλει να μην εγκρίνει ούτε να εφαρμόσει αυτά τα μέτρα και, ταυτόχρονα, μεριμνά ώστε να απέχουν οι επιχειρηματίες από την καλλιέργεια του (των) εν λόγω ΓΤΟ. Κατά τη διάρκεια της ταχθείσας ανασταλτικής περιόδου οποιοσδήποτε αιτών/κάτοχος της έγκρισης επηρεάζεται από τα μέτρα για τον περιορισμό ή την απαγόρευση της καλλιέργειας του εν

λόγω ΓΤΟ θα πρέπει να απέχει από όλες τις δραστηριότητες που σχετίζονται με την καλλιέργεια του εν λόγω ΓΤΟ στο σύνολο ή τμήμα της επικράτειας.

Μετά τη λήξη του χρονικού διαστήματος των 75 ημερών, θεσπίζονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος και Ενέργειας τα μέτρα είτε με τη μορφή που προτάθηκαν αρχικά είτε όπως τροποποιήθηκαν για να ληφθούν υπόψη τυχόν οι μη δεσμευτικές παρατηρήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ή τυχόν παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν στη δημόσια διαβούλευση. Τα μέτρα αυτά κοινοποιούνται αμελλητί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στα άλλα κράτη μέλη και στον κάτοχο της έγκρισης και δημοσιοποιούνται σε όλους τους ενδιαφερόμενους παράγοντες, περιλαμβανομένων των καλλιεργητών.

Στην παράγραφο 5 προβλέπεται η διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί από την Αρμόδια Αρχή σε περίπτωση που αποφασιστεί η επανένταξη του συνόλου ή τμήματος της επικράτειάς στο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της συγκατάθεσης/έγκρισης από το οποίο είχε προηγουμένως αποκλεισθεί. Για την υποβολή της σχετικής αίτησης επανένταξης απαιτείται έκδοση κοινής απόφασης των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος και Ενέργειας με την οποία ανακαλείται εν μέρει ή στο σύνολό της είτε το αρχικό αίτημα που είχε υποβληθεί σύμφωνα με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου είτε η αρχική Κοινή Υπουργική Απόφαση της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου με την οποία έχουν θεσπιστεί μέτρα που περιορίζουν ή απαγορεύουν την καλλιέργεια στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας ενός ΓΤΟ ή ομάδας ΓΤΟ. Η απόφαση συνοδεύεται από ειδική αιτιολόγηση (έκθεση τεκμηρίωσης) που τεκμηριώνει την άρση των λόγων λήψης της απόφασης εξαίρεσης σε συνδυασμό και με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 1 ως προς τα ειδικά χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος υποδοχής και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των γεωργικών καλλιεργειών σε συνδυασμό με τους στόχους της γεωργικής πολιτικής και τυχόν πρόσθετους λόγους βάσει των οποίων είχε απαγορευτεί η καλλιέργεια του εν λόγω ΓΤΟ. Πριν από την έκδοση της εν λόγω Απόφασης, σχέδιο αυτής συνοδευόμενο από την έκθεση τεκμηρίωσης τίθεται υποχρεωτικά σε δημόσια διαβούλευση για 90 ημερολογιακές ημέρες προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στο ενδιαφερόμενο κοινό να εκφράσει τις απόψεις του.

Στην παράγραφο 6 διευκρινίζεται ότι οι περιορισμοί ή οι απαγορεύσεις που εγκρίνονται βάσει του παρόντος νόμου αναφέρονται στην καλλιέργεια και δεν αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία εγκεκριμένων ΓΤΟ ως προϊόντων ή εντός προϊόντων.

Με το άρθρο 29β συστήνεται 9μελής γνωμοδοτική επιτροπή, η οποία έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Τη λήψη μέτρων για την απαγόρευση καλλιέργειας ενός ΓΤΟ ή ομάδας ΓΤΟ σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 29α.

β) Τις παρατηρήσεις που διατυπώνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφορικά με το σχέδιο μέτρων σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 29α της παρούσας.

γ) Την αναθεώρηση της απόφασης ένταξης σύμφωνα με την παρ.5 του άρθρου 29α της παρούσας. δ) Τη λήψη μέτρων για την αποφυγή ενδεχόμενης διασυνοριακής επιμόλυνσης.

ε) Κάθε θέμα που παραπέμπεται σε αυτήν από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και έχει σχέση με την εφαρμογή του άρθρου 29α.

Η Επιτροπή αποτελείται από:

α) έναν εκπρόσωπο της Διεύθυνσης Πολλαπλασιαστικού Υλικού Καλλιεργούμενων Φυτικών Ειδών και Φυτογενετικών Πόρων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ως Πρόεδρο,

β) έναν εκπρόσωπο της Διεύθυνσης Συστημάτων Καλλιέργειας και Προϊόντων Φυτικής Παραγωγής του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,

γ) έναν εκπρόσωπο της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Κλιματικής Αλλαγής του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,

δ) έναν εκπρόσωπο του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ,

ε) δύο εκπροσώπους του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας,

στ) έναν εκπρόσωπο του Υπουργείου Υγείας,

ζ) έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας,

ι) έναν εκπρόσωπο της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας.

Στην επιτροπή είναι δυνατόν, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, να συμμετέχουν χωρίς δικαίωμα ψήφου μετά από πρόσκληση του Προέδρου της Επιτροπής για την παροχή πληροφοριών ή την προσαγωγή στοιχείων και: α) εκπρόσωποι άλλων κατά περίπτωση συναρμόδιων Υπουργείων ή φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, καθώς και β) επιστήμονες που λόγω των εξειδικευμένων γνώσεων τους μπορούν να συνεισφέρουν στο έργο της επιτροπής.

6. Εφαρμογή της νέας Οδηγίας 2015/412 στην Ελλάδα (ΚΥΑ 2775/128098/2017)

Η έναρξη ισχύος της νέας Οδηγίας με τη δημοσίευσή της στην επίσημη εφημερίδα της ΕΕ συνέπεσε με τα πρώτα βήματα της νέας και άπειρης τότε κυβέρνησης. Επειδή το θέμα της νέας Οδηγίας είχε εμπλακεί στην προεκλογική διαμάχη με την αντιπολίτευση να ενστερνίζεται την άποψη ότι η υιοθέτηση της Οδηγίας επί ελληνικής Προεδρίας αποτελούσε περίπου εθνική μειοδοσία έναντι των πάγιων θέσεων της χώρας ενάντια στην καλλιέργεια ΓΤΟ, προπαγάνδα που είχε ενορχηστρωθεί από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κ. Αποστόλου, υπήρχε μεγάλη δυσκολία παραδοχής της πραγματικότητας (αφού τα στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ είχαν πέσει θύματα της πολιτικής τους προπαγάνδας).

Επομένως, η ελληνική διοίκηση επέλεξε να αγνοήσει την αμφιθυμία της τότε νέας κυβέρνησης (με την πολιτική κάλυψη του Υπ. Περιβάλλοντος και Ενέργειας και συγκεκριμένα του Αν. Υπουργού Περιβάλλοντος κ. Τσιρώνη ο οποίος παρότι προέρχεται από το κόμμα των Οικολόγων αντελήφθη αμέσως τις δυνατότητες που έδινε η νέα Οδηγία παρά την αντίθετη προεκλογική θέση του κόμματός του) απέναντι στην Οδηγία και να προχωρήσει σε άμεση χρήση των δυνατοτήτων που παρείχε η νέα Οδηγία. Έτσι, η νέα Οδηγία εφαρμόστηκε στην Ελλάδα πριν ακόμα γίνει η μεταφορά της Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 2775/128098/2017. Διαφορετικά, υπήρχε ο κίνδυνος δημιουργίας τετελεσμένων καταστάσεων που δεν θα επέτρεπαν ή θα καθιστούσαν πολύ πιο δύσκολη την απαγόρευση της καλλιέργειας των ΓΤΟ στην Ελλάδα.

Η αρμόδια αρχή (Υπ. Αγρ. Ανάπτυξης και Τροφίμων) επέλεξε να καταθέσει αίτηση εξαίρεσης της χώρας προς την Ευρ. Επιτροπή στο τέλος Ιουλίου 2015 για το σύνολο των ΓΤΟ που η διαδικασία αδειοδότησής τους ήταν σε εξέλιξη ή είχαν ήδη αδειοδοτηθεί (μόνο το καλαμπόκι MON 810) έτσι ώστε να εκμεταλλευτεί τη διάταξη περί σιωπηρής αποδοχής του αιτήματος εξαίρεσης σε περίπτωση μη απάντησης από την εταιρία στο σχετικό αίτημα που της διαβίβασε η Ευρ. Επιτροπή (λόγω θερινών διακοπών). Για το σκοπό αυτό έκανε χρήση του άρθρου 26γ «Μεταβατικά μέτρα» που προστέθηκε στην Οδηγία 2001/18/EC με την Οδηγία 2015/412, με το οποίο δίνεται η δυνατότητα στα κράτη-μέλη να ζητήσουν την προσαρμογή της γεωγραφικής εμβέλειας της ειδοποίησης/αίτησης που θα υποβληθεί από τις 2 Απριλίου 2015 μέχρι τις 3 Οκτωβρίου 2015. Αν επομένως, δεν είχε προβεί έγκαιρα στην αποστολή του αιτήματος εξαίρεσης θα είχε νομιμοποιηθεί η καλλιέργεια λόγω της αδράνειας της ελληνικής πολιτείας.

Συγκεκριμένα, η αρμόδια αρχή του Υπ. Αγρ. Ανάπτυξης και Τροφίμων απέστειλε εγγράφως με υπογραφή του Γεν. Γραμματέα του Υπουργείου αιτήματα εξαίρεσης του συνόλου της ελληνικής επικράτειας για την καλλιέργεια των ακόλουθων ΓΤΟ²⁷:

- Αραβόσιτος Bt11 με αρ. πρωτ. 2478/83542 από 27/7/2015
- Αραβόσιτος GA21 με αρ. πρωτ. 2479/83550 από 27/7/2015
- Αραβόσιτος MIR604 με αρ. πρωτ. 2480/83557 από 27/7/2015

²⁷ https://ec.europa.eu/food/plant/gmo/authorisation/cultivation/geographical_scope_en

- Αραβόσιτος MON810 (αναφορικά με το αίτημα ανανέωσης της ήδη υφιστάμενης έγκρισης) με αρ. πρωτ. 2481/83560 από 27/7/2015
- Αραβόσιτος 1507 με αρ. πρωτ. 2482/83565 από 27/7/2015
- Αραβόσιτος 59122 με αρ. πρωτ. 2483/83568 από 27/7/2015
- Αραβόσιτος 1507 x 59122 με αρ. πρωτ. 2484/83574 από 27/7/2015
- Αραβόσιτος Bt11xMIR604xGA21 με αρ. πρωτ. 2485/83578 από 27/7/2015
- Το ήδη αδειοδοτημένο Αραβόσιτος MON810 με αρ. πρωτ. 2530/85152 από 30/7/2015

Οι ενδιαφερόμενες εταιρίες απάντησαν εντός του προβλεπόμενου χρονικού διαστήματος των 30 ημερών αποδεχόμενες το αίτημα που τους διαβιβάστηκε από την Ευρ. Επιτροπή στηλιτεύοντας ταυτόχρονα το αίτημα των ελληνικών αρχών ως αντιεπιστημονικό και «σκοταδιστικό». Επομένως, όλοι οι ανωτέρω ΓΤΟ έχουν πλέον απαγορευτεί στην ελληνική επικράτεια.

7. Σχολιασμός της κριτικής που ασκήθηκε κατά τη διάρκεια της διαπραγμάτευσης της νέας Οδηγίας 2015/412 και συμπεράσματα

Η Οδηγία, από τη στιγμή που προτάθηκε, έγινε αντικείμενο σφοδρής κριτικής από δύο διαμετρικά αντίθετες πλευρές. Η πλευρά όσων τάσσονται υπέρ των ΓΤΟ υποστήριζε ότι η Οδηγία παραβιάζει κατάφωρα τις θεμελιώδεις αρχές της κοινής αγοράς ενώ η πλευρά όσων αντιτίθενται στην καλλιέργεια των ΓΤΟ θεωρούσε ότι θα έπρεπε να απαγορευτεί οριζόντια η καλλιέργεια των ΓΤΟ στην ΕΕ και να μην υπάρχει δυνατότητα μεμονωμένης αδειοδότησης συγκεκριμένων καλλιεργειών με βάση ανάλυση κινδύνου, όπως δηλαδή προβλέπει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Ειδικότερα:

A. Κριτική από τους υπέρμαχους της καλλιέργειας των ΓΤΟ

Οι υπέρμαχοι των ΓΤΟ προέρχονται κυρίως από:

- τις μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες που παράγουν τους ΓΤΟ (όπως π.χ. η Monsanto και η Pioneer),
- τα στελέχη της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Ασφάλειας Τροφίμων και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- και όσους σχηματικά περιγράφονται ως υπέρμαχοι των κανόνων της κοινής αγοράς και της υπεροχής των (ενιαίων) κανόνων λειτουργίας της αγοράς έναντι όλων των άλλων τομεακών πολιτικών, οι οποίες, κατά την εκτίμησή τους, αποτελούν αντικείμενο του ενωσιακού δικαίου μόνο στο βαθμό που επηρεάζουν της συνθήκης λειτουργίας της αγοράς (χώρες όπως το Ην. Βασίλειο, η Ολλανδία, η Σουηδία κλπ.).

Τα επιχειρήματά τους ήταν τα ακόλουθα:

Το βασικό τους επιχείρημα ήταν, όπως προαναφέρθηκε, ότι **τυχόν περιορισμός στην αδειοδότηση της καλλιέργειας των ΓΤΟ παραβιάζει τους κανόνες της κοινής ευρωπαϊκής αγοράς**, κανόνες στους οποίους οφείλει την ύπαρξη της η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο ίδιο ακριβώς πνεύμα ήταν και το επιχείρημα ότι τυχόν απαγόρευση **έρχεται σε αντίθεση με τους κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)**. Πολλές και σημαντικές – σε επίπεδο πολιτικού και οικονομικού βάρους – χώρες εκτός ΕΕ υποστηρίζουν την καλλιέργεια ΓΤΟ και με σκοπό την προώθησή τους ενεργοποιούν τον ΠΟΕ στην κατεύθυνση της επιβολής κυρώσεων στις χώρες που αντιτίθενται στη χρήση τους (η εναντίωση στους ΓΤΟ εκλαμβάνεται ως πρόσχημα που υποκρύπτει προστατευτισμό και δημιουργία τεχνητών εμποδίων στο ελεύθερο εμπόριο). Ως εκ τούτου, οι μονομερείς απαγορεύσεις που είχαν επιβληθεί έως τότε από κάποια κράτη μέλη (κατά παράβαση του ενωσιακού δικαίου) είχαν προσβληθεί στον ΠΟΕ και μάλιστα η Αυστρία και η Ιταλία είχαν καταδικασθεί για παραβίαση των σχετικών κανόνων. Επιπρόσθετα, επικαλούνταν και την περίπτωση της Γαλλίας όπου η μονομερής απαγόρευση της καλλιέργειας ΓΤΟ (κατά παράβαση της ενωσιακής νομοθεσίας) κατέπεσε στο ανώτατο Γαλλικό δικαστήριο μετά από σχετική προσφυγή που κατέθεσε η συνδικαλιστική οργάνωση των Γάλλων αγροτών.

Αντίλογος: Πράγματι, με βάση το προϋφιστάμενο νομικό πλαίσιο (δηλ. την Οδηγία 2001/18), τυχόν απαγόρευση οδηγούσε ουσιαστικά και τυπικά σε παραβίαση της ενωσιακής νομοθεσίας και των κανόνων του ΠΟΕ. Όμως, πρέπει να επισημανθεί ότι όλες οι μονομερείς προηγούμενες απαγορεύσεις που είχαν επιβάλει κάποια κράτη μέλη της ΕΕ συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας αφορούσαν την καλλιέργεια του συνόλου των ΓΤΟ και όχι μεμονωμένων ΓΤΟ.

Η νέα διάταξη αφορά τη δυνατότητα μονομερούς απαγόρευσης συγκεκριμένων ΓΤΟ. Αν και πράγματι συνιστά μια καινοφανή προσέγγιση, είναι απολύτως συμβατή με το ενωσιακό δίκαιο αφού, με τη νέα Οδηγία, ρητά προβλέπεται αυτή η δυνατότητα εξαίρεσης και ο μηχανισμός για τη νομική κατοχύρωσή της μέσα από συγκεκριμένα βήματα και χρονοδιαγράμματα. Επιπρόσθετα, από νομικής πλευράς είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι η Οδηγία 2015/412 βασίζεται στο άρθρο 114²⁸ (πρώην 95) της Συνθήκης για τη Λειτουργία της

²⁸ 1. Εκτός αν ορίζουν άλλως οι Συνθήκες, εφαρμόζονται οι ακόλουθες διατάξεις για την πραγματοποίηση των στόχων του [άρθρου 26](#). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, εκδίδουν τα μέτρα τα σχετικά με την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που έχουν ως αντικείμενο την εγκαθίδρυση και τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται στις φορολογικές διατάξεις, στις διατάξεις για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και στις διατάξεις για τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των μισθωτών.

3. Η Επιτροπή, στις προτάσεις της που προβλέπονται στην παράγραφο 1, σχετικά με την υγεία, την ασφάλεια, την προστασία του περιβάλλοντος και την προστασία των καταναλωτών, λαμβάνει ως βάση ένα υψηλό επίπεδο προστασίας, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη όσες νέες εξελίξεις βασίζονται σε επιστημονικά δεδομένα. Στα πλαίσια των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο επιδιώκουν επίσης την επίτευξη αυτού του στόχου.

4. Όταν, μετά τη θέσπιση μέτρου εναρμόνισης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, από το Συμβούλιο ή από την Επιτροπή, ένα κράτος μέλος θεωρεί αναγκαίο να διατηρήσει εθνικές διατάξεις που δικαιολογούνται από τις επιτακτικές ανάγκες που προβλέπονται στο [άρθρο 36](#) ή διατάξεις σχετικές με την προστασία του περιβάλλοντος ή του χώρου εργασίας, τις κοινοποιεί στην Επιτροπή, καθώς και τους λόγους διατήρησής τους.

5. Επίσης, υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 4, εάν, μετά τη θέσπιση μέτρου εναρμόνισης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, από το Συμβούλιο ή από την Επιτροπή, ένα κράτος μέλος θεωρεί αναγκαία τη θέσπιση εθνικών διατάξεων επί τη βάσει νέων επιστημονικών στοιχείων σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος ή του χώρου εργασίας, για λόγους οι οποίοι συντρέχουν μόνον στην περίπτωση του και οι οποίοι έχουν ανακύψει μετά τη θέσπιση του μέτρου εναρμόνισης, κοινοποιεί στην Επιτροπή τις μελετώμενες διατάξεις και τους λόγους που υπαγορεύουν τη θέσπισή τους.

6. Η Επιτροπή, εντός έξι μηνών από τις κοινοποιήσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 4 και 5, εγκρίνει ή απορρίπτει τις εν λόγω εθνικές διατάξεις, αφού εξακριβώσει εάν αποτελούν ή όχι μέσο αυθαιρέτων διακρίσεων ή συγκεκριμένου περιορισμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών, και εάν συνιστούν ή όχι εμπόδιο στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Εάν η Επιτροπή δεν αποφασίσει εντός αυτής της περιόδου, οι εθνικές διατάξεις, περί των οποίων οι παράγραφοι 4 και 5, λογίζονται ότι έχουν εγκριθεί.

Εάν η πολυπλοκότητα του αντικειμένου το δικαιολογεί, και δεν υπάρχει κίνδυνος για την υγεία του ανθρώπου, η Επιτροπή μπορεί να κοινοποιήσει στο συγκεκριμένο κράτος μέλος ότι η περίοδος η αναφερόμενη στην παρούσα παράγραφο μπορεί να παραταθεί μέχρι ένα εξάμηνο.

7. Οσάκις, σύμφωνα με την παράγραφο 6, επιτρέπεται σε ένα κράτος μέλος να διατηρήσει ή να εισαγάγει εθνικές διατάξεις παρεκκλίνοσες από το μέτρο εναρμόνισης, η Επιτροπή εξετάζει πάραυτα μήπως πρέπει να προτείνει αναπροσαρμογή του εν λόγω μέτρου.

8. Όταν ένα κράτος μέλος επικαλείται συγκεκριμένο πρόβλημα δημόσιας υγείας σε τομέα στον οποίο έχουν ήδη ληφθεί μέτρα εναρμόνισης, το θέτει υπόψη της Επιτροπής η οποία αμέσως εξετάζει αν πρέπει να προτείνει κατάλληλα μέτρα στο Συμβούλιο.

Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) το οποίο αφορά την προστασία του περιβάλλοντος και τη δυνατότητα των κρατών μελών για λήψη αυστηρότερων μέτρων για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος, της υγείας και της προστασίας των καταναλωτών. Ιδιαίτερα δε σημαντική είναι η παραπομπή μέσω της παραγράφου 4 του άρθρου 114 στο άρθρο 36²⁹ της ΣΛΕΕ, μέσω της οποίας δίνεται η δυνατότητα επίκλησης και πρόσθετων λόγων που δεν σχετίζονται άμεσα με το περιβάλλον αλλά με τις έννοιες της δημόσια τάξης, δημόσιας ηθικής, προστασίας και προφύλαξης των φυτών, προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς κλπ.. Ακριβώς για το λόγο αυτό, η επιλογή του άρθρου της ΣΛΕΕ βάσει του οποίου εκδόθηκε η Οδηγία 2015/412 αποτέλεσε σκληρό πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ των δύο αντίπαλων στρατοπέδων.

Εξίσου σημαντική είναι η συμπερίληψη ανοιχτού ενδεικτικού καταλόγου αιτιών τις οποίες μπορούν να επικαλεστούν τα κράτη μέλη ενώ κρίσιμη είναι και η αναφορά στην παράγραφο 3³⁰ του άρθρου 26β του επιτακτικού χαρακτήρα των επικαλούμενων λόγων. Η συμπερίληψη η μη καταλόγου ενδεικτικών λόγων εξαίρεσης αποτέλεσε το μεγαλύτερο σημείο τριβής κατά τη διάρκεια της διαπραγμάτευσης της Οδηγίας καθώς είναι κομβικής σημασίας για την ασφάλεια δικαίου, για τη νομική διασφάλιση της εξαίρεσης σε περίπτωση προσφυγής στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ).

Αναφορικά με τη συμβατότητα ή μη με τους κανόνες του ΠΟΕ, επισημαίνεται ότι στον ΠΟΕ προβλέπεται η δυνατότητα αιτιολογημένων εξαιρέσεων για σειρά λόγων συμπεριλαμβανομένων των λόγων περιβαλλοντικής προστασίας αρκεί οι λόγοι αυτοί να μην θεωρείται ότι υποκρύπτουν προστατευτικά μέτρα οικονομικού χαρακτήρα. Σε κάθε περίπτωση, απουσιάζουν από την Οδηγία αναφορές στον ΠΟΕ. Τούτο έχει γίνει εσκεμμένα (ένα ακόμα σημείο διαμάχης κατά τη διαπραγμάτευση κυρίως με την Ευρ. Επιτροπή και το Ην. Βασίλειο) έτσι ώστε να μην μπορούν οι εταιρίες παραγωγής ΓΤΟ να προσφύγουν απευθείας στον ΠΟΕ εναντίον τυχόν μέτρων μονομερούς απαγόρευσης (για να έχουν αυτό το δικαίωμα θα έπρεπε να υπάρχουν στην Οδηγία ρητές αναφορές στον ΠΟΕ). Ασφαλώς, μπορεί να προσφύγει κάποια άλλη χώρα (π.χ. η ΗΠΑ ή η Βραζιλία) στον ΠΟΕ ζητώντας να κριθούν παράνομα κάποια συγκεκριμένα μέτρα απαγόρευσης ή και η Οδηγία συνολικά αλλά αυτό είναι πολύ πιο δύσκολο καθώς είναι προφανές ότι θα οδηγήσει σε αντίποινα από πλευράς του θιγόμενου κράτους μέλους της ΕΕ (δηλ. σε προσφυγή στον ΠΟΕ για άλλα θέματα εναντίον της χώρας που κατέθεσε πρώτη προσφυγή). Μια τέτοια κίνηση θα έδινε το έναυσμα ενός εμπορικού πολέμου μεταξύ των χωρών κάτι το οποίο έχει ευρύτερες πολιτικές επιπτώσεις και επομένως καθίσταται μάλλον απίθανο ενδεχόμενο.

9. Κατά παρέκκλιση από τη διαδικασία των [άρθρων 258](#) και [259](#) η Επιτροπή ή κάθε κράτος μέλος δύναται να προσφύγει απευθείας στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για το θέμα αυτό, εάν κρίνει ότι ένα άλλο κράτος μέλος ασκεί καταχρηστικώς τις εξουσίες που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

10. Τα προαναφερόμενα μέτρα εναρμόνισης περιλαμβάνουν, στις ενδεδειγμένες περιπτώσεις, ρήτρα διασφάλισης που επιτρέπει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν, για έναν ή περισσότερους από τους μη οικονομικούς λόγους που προβλέπονται στο [άρθρο 36](#), προσωρινά μέτρα υποκείμενα σε διαδικασία ελέγχου της Ένωσης.

²⁹ Οι διατάξεις των [άρθρων 34](#) και [35](#) δεν αντιτίθενται στις απαγορεύσεις ή στους περιορισμούς εισαγωγών, εξαγωγών ή διαμετακομίσεων που δικαιολογούνται από λόγους δημοσίας ηθικής, δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας, προστασίας της υγείας και της ζωής των ανθρώπων και των ζώων ή προφυλάξεως των φυτών, προστασίας των εθνικών θησαυρών που έχουν καλλιτεχνική, ιστορική ή αρχαιολογική αξία, ή προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. Οι απαγορεύσεις ή οι περιορισμοί αυτοί δεν δύναται πάντως να αποτελούν ούτε μέσο αυθαιρέτων διακρίσεων ούτε συγκεκριμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.

³⁰ «αιτιολογημένα, αναλογικά και δεν εισάγουν διακρίσεις και, επιπλέον, βασίζονται σε επιτακτικούς λόγους»

- Επιπρόσθετα, θεωρούσαν ότι όσοι εναντιώνονται στην καλλιέργεια των ΓΤΟ διακατέχονται από τεχνοφοβικές αντιλήψεις, δηλ. εναντιώνονται επί της ουσίας στην επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο. Πρόκειται επομένως για απόψεις συντηρητικές και αναχρονιστικές που δεν υποστηρίζονται από τα επιστημονικά ευρήματα τα οποία αποδεικνύουν ότι η καλλιέργεια των ΓΤΟ δε δημιουργεί κανένα πρόβλημα στη φύση, πολλώ δε μάλλον στην ανθρώπινη υγεία. Αντίθετα, μπορεί να αποτελέσει λύση στο πρόβλημα της έλλειψης τροφίμων και της πείνας αφού δημιουργεί αγροτικές καλλιέργειες πολύ πιο ανθεκτικές στα ζιζάνια και τις ασθένειες.

Αντίλογος: Το συγκεκριμένο επιχείρημα είναι πολιτικό και ασκεί κριτική στις προθέσεις όσων αντιτίθεται στην καλλιέργεια των ΓΤΟ και όχι σε αυτήν καθ' αυτή την άποψη.

- Σε ό,τι αφορά δε το ενωσιακό δίκαιο, υποστήριζαν ότι αυτό είναι πλήρες και διασφαλίζει απόλυτα την προστασία του περιβάλλοντος μέσα από τη θεσμοθετημένη διαδικασία αξιολόγησης του φακέλου που καταθέτει η αιτούσα εταιρία και την ανάλυση κινδύνου που αυτή περιέχει και η οποία αξιολογείται με αυστηρότατα κριτήρια από τις αρμόδιες εθνικές αρχές και την EFSA ειδικά ως προς τις επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα.

Παράλληλα, σύμφωνα με το άρθρο 20 της Οδηγίας 2001/18, σε περίπτωση που προκύψουν σε μεταγενέστερο χρόνο στοιχεία τέτοια που να εγείρουν ανησυχία ως προς τις επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα, τα κράτη μέλη μπορούν να τα προσκομίσουν, να τα επικαλεστούν και να οδηγήσουν ακόμα και σε αναθεώρηση της απόφασης έγκρισης.

Επιπρόσθετα, το άρθρο 23 δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη με βάση τη ρήτρα διασφάλισης «*όταν το ΚΜ, βάσει νέων ή πρόσθετων πληροφοριών, οι οποίες κατέστησαν διαθέσιμες μετά την ημερομηνία συγκατάθεσης και οι οποίες επηρεάζουν την αξιολόγηση περιβαλλοντικού κινδύνου, ή βάσει επαναξιολόγησης υφιστάμενων πληροφοριών, συνεπεία νέων ή πρόσθετων επιστημονικών στοιχείων, έχει τεκμηριωμένους λόγους να θεωρεί ότι ένας ΓΤΟ ως προϊόν ή εντός προϊόντος, ο οποίος έχει κοινοποιηθεί καταλλήλως και έχει λάβει γραπτή συγκατάθεση δυνάμει της παρούσας οδηγίας, συνιστά κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον, το ΚΜ αυτό μπορεί να περιορίζει ή να απαγορεύει προσωρινά τη χρήση ή/και την πώληση του συγκεκριμένου ΓΤΟ ως προϊόντος ή εντός προϊόντος στην επικράτειά του*».

«Το κράτος μέλος ενημερώνει αμέσως την Επιτροπή και τα άλλα ΚΜ για τις δράσεις που αναλαμβάνει δυνάμει του παρόντος άρθρου και αιτιολογεί την απόφασή του, παρέχοντας την αναθεώρηση της αξιολόγησης του περιβαλλοντικού κινδύνου, αναφέροντας κατά πόσον και με ποιο τρόπο θα πρέπει να τροποποιηθούν οι όροι της συγκατάθεσης ή να παύσει να ισχύει η συγκατάθεση και, ανάλογα με την περίπτωση, τα νέα ή πρόσθετα στοιχεία, στα οποία βασίζεται η απόφασή του».

Σχετική απόφαση σε ευρωπαϊκό επίπεδο λαμβάνεται εντός 60 ημερών με τη διαδικασία του άρθρου 30 παρ.2 της Οδηγίας 2001/18 (ζητείται η γνώμη της EFSA).

Ταυτόχρονα, με βάση το άρθρο 26α της Οδηγίας 2001/18, τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση θέσπισης μέτρων συνύπαρξης καλλιεργειών ΓΤΟ με συμβατικές ή βιολογικές καλλιέργειες και επομένως παρέχεται επαρκής προστασία των καλλιεργειών συμβατικών

φυτών που με την αθέλητη επιμόλυνση με ΓΤ ποικιλίες φυτών. Επί του θέματος αυτού, η Ευρ. Επιτροπή, στις 23/7/2003 εξέδωσε τη σύσταση 2003/556 στην οποία περιέχονται αναλυτικές κατευθυντήριες οδηγίες για την ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών καθώς και βέλτιστες πρακτικές για την αποτροπή της επιμόλυνσης συμβατικών ή οργανικών καλλιεργειών με ΓΤ καλλιέργειες. Τα μέτρα συνύπαρξης πρέπει να διασφαλίζουν ότι δε τίθεται σε κίνδυνο ούτε περιορίζεται α) το δικαίωμα του καλλιεργητή να επιλέγει τον τύπο καλλιέργειας που επιθυμεί να καλλιεργήσει καθώς και το δικαίωμα της απρόσκοπτης άσκησης κάθε αγροτικής δραστηριότητας και β) του καταναλωτή να επιλέγει τον τύπο προϊόντων που θα καταναλώσει.

Αντίλογος: Πράγματι, το ενωσιακό νομοθετικό πλαίσιο για την αδειοδότηση των ΓΤΟ είναι πολύ αυστηρότερο από κάθε άλλο στον κόσμο. Στην πράξη όμως έχει αποδειχθεί ότι οδηγεί μεν σε σημαντικές καθυστερήσεις στην αδειοδότηση αλλά όχι σε τελικές απορρίψεις (δεν έχει απορριφθεί καμιά αίτηση)³¹. Επίσης δεν αντιμετωπίζει το πολιτικό πρόβλημα το οποίο είναι ότι η μεγάλη πλειοψηφία των κρατών μελών, καλώς ή κακώς, είναι αντίθετη στην καλλιέργεια ΓΤΟ και η πλειοψηφία αυτή γίνεται ακόμα μεγαλύτερη σε επίπεδο πολιτών της ΕΕ.

Ως προς το άρθρο 23³² σχετικά με τη ρήτρα διασφάλισης, μετά από άνω των 10 ετών εμπειρία εφαρμογής του έχει αποδειχθεί ότι όλες οι ρήτρες διασφάλισης που έχουν υποβληθεί στην EFSA έχουν χαρακτηριστεί αβάσιμες από επιστημονική άποψη και ως εκ τούτου έχουν απορριφθεί. Επομένως, η δυνατότητα χρήσης της ρήτρας διασφάλισης είναι μόνο θεωρητική αφού στην πράξη έχει αποδειχθεί ότι δεν παράγει νομικά αποτελέσματα (εύλογα για τους υποστηρικτές των ΓΤΟ αφού τα στοιχεία κρίνονται αβάσιμα από την EFSA και άδικα κατά τους πολέμιους των ΓΤΟ αφού δεν λαμβάνονται υπόψη οι κατά την άποψή τους δικαιολογημένες ανησυχίες δεδομένου ότι η EFSA, κατά την εκτίμησή τους, είναι προκατειλημμένη υπέρ των ΓΤΟ δεδομένου ότι αποτελείται από επιστήμονες που προέρχονται από το χώρο της βιοτεχνολογίας και έχουν έμμεση σχέση με τις μεγάλες εταιρίες του κλάδου).

³¹ Δεκατρείς (13) ΓΤΟ έχουν υποβάλει αίτηση για καλλιέργεια, από τους οποίους οι επτά (7) έχουν λάβει θετική εισήγηση από την EFSA (επισημαίνονται με σκούρο φόντο). Αναλυτικά:

1. **MON810 maize (ανανέωση) (Bt)**
2. **Bt11 maize (Bt)**
3. **1507 maize (Bt)**
4. 1507xNK603 maize (Bt, HT)
5. **NK603 maize (HT)**
6. **59122 maize (Bt)**
7. **40-3-2 soybean (HT)**
8. 1507x59122 maize (Bt)
9. 59122x1507xNK603 maize (Bt, HT)
10. **GA21 maize (HT)**
11. MIR604 maize
12. Bt11xMIR604xGA21 maize
13. GHB614 cotton

³² Οκτώ κράτη μέλη (**Αυστρία, Βουλγαρία, Ελλάδα, Γερμανία, Ουγγαρία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Πολωνία**) έχουν εγκρίνει μέτρα διασφάλισης και απαγορεύουν την καλλιέργεια του Γ.Τ. αραβόσιτου MON810 στην επικράτειά τους. Η **Γαλλία** είχε επίσης απαγορεύσει την καλλιέργεια έως τον Αύγουστο του 2013, όταν η απαγόρευση ακυρώθηκε από το γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας. Επιπλέον, η Αυστρία, η Ελλάδα, η Ουγγαρία, το Λουξεμβούργο και η Πολωνία έχουν κοινοποιήσει στην Επιτροπή την απαγόρευση της καλλιέργειας της πατάτας Amflora.

Αναφορικά με τα μέτρα συνύπαρξης και το βαθμό που αυτά μπορούν να διασφαλίσουν όσους δεν θέλουν οι καλλιέργειές τους να επιμολυνθούν με ΓΤΟ, αυτό πράγματι είναι σε σημαντικό βαθμό εφικτό εφόσον πρόκειται για χώρες με μεγάλες ιδιοκτησίες που επιτρέπουν τη δημιουργία «buffer zones» ικανού μεγέθους. Όμως, υπάρχουν αρκετά κράτη μέλη όπως π.χ. η Ελλάδα, τα οποία χαρακτηρίζονται από μεγάλο κατακερματισμό της γεωργικής γης και επομένως δεν είναι δυνατή η εφαρμογή ουσιαστικό μέτρων συνύπαρξης με δημιουργία κατάλληλου μεγέθους ζωνών προφύλαξης.

B. Κριτική από τους πολέμιους της καλλιέργειας των ΓΤΟ

Προς την αντίθετη κατεύθυνση, η κύρια κριτική που ασκήθηκε στην Οδηγία προήλθε από τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σε θέματα προστασία του περιβάλλοντος με προεξάρχουσα την Greenpeace.

Τα επιχειρήματά τους ήταν τα ακόλουθα:

- Το βασικό τους επιχείρημα ήταν ότι με τις νέες διατάξεις που δίνουν τη δυνατότητα σε ένα κράτος μέλος να εξαιρείται από την αδειοδότηση για καλλιέργεια Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών θα επιταχυνόταν η αδειοδότηση νέων ΓΤΟ αφού πλέον τα κράτη μέλη που αντιδρούν στους ΓΤΟ δεν θα είχαν ισχυρό κίνητρο για να συνεχίσουν να αντιδρούν και να καταψηφίζουν. Επιπρόσθετα, η αδειοδότηση θα επιταχύνονταν γιατί πλέον η Ευρ. Επιτροπή δεν θα αισθανόταν την ισχυρή πολιτική πίεση που έως τότε είχε, γεγονός που την καθιστούσε διστακτική στην έγκριση της καλλιέργειας των ΓΤΟ ακόμα και στις περιπτώσεις που όφειλε τυπικά να προχωρήσει άμεσα σε έγκριση δεδομένου ότι είχαν ολοκληρωθεί όλα τα σχετικά διαδικαστικά βήματα. Υπαινίσσονταν δηλαδή ότι η Ευρ. Επιτροπή, αν και όφειλε με βάση τις προβλεπόμενες διαδικασίες να έχει εγκρίνει την καλλιέργεια πολύ περισσότερων ΓΤΟ, εντούτοις, λόγω των σφοδρών πολιτικών αντιδράσεων δεν προχωρούσε σε έγκριση ως τυπικά όφειλε.

Αντίλογος: Πρόκειται για επιχείρημα που βασιζόταν σε μια μελλοντική εκτίμηση (με βάση πολιτικά επιχειρήματα) της πορείας του θέματος της αδειοδότησης της καλλιέργειας ΓΤΟ ως αποτέλεσμα της εφαρμογής της νέας Οδηγίας. Η εκτίμηση αυτή αποδείχθηκε εσφαλμένη όπως έχει δείξει η τριετής περίοδος εφαρμογής της Οδηγίας από το 2015 έως σήμερα (2018). Η πράξη έχει δείξει ότι δεν επιταχύνθηκε η αδειοδότηση της καλλιέργειας των ΓΤΟ.

- Άλλο επιχείρημα ήταν ότι η ρύθμιση έρχεται σε αντίθεση με τους κανόνες της ενιαίας αγοράς και επομένως θα πέσει στο ΔΕΕ (και προς τούτο επικαλούνταν τα πραγματικά παραδείγματα που επικαλείτο και η άλλη πλευρά) ή ότι η ρύθμιση έρχεται σε αντίθεση με τους κανόνες του ΠΟΕ και θα πέσει εκεί, επιχειρήματα δηλαδή που χρησιμοποιούσε και η πλευρά όσων υπερασπίζονταν τη χρήση των ΓΤΟ!

Αντίλογος: Το συγκεκριμένο επιχείρημα έχει απαντηθεί διεξοδικά στην προηγούμενη ενότητα. Τα προβλήματα αυτά έχουν ληφθεί υπόψη και αντιμετωπίζονται με τη νέα Οδηγία. Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι η διαδικασία χορήγησης της εξαίρεσης έχει δύο παραλλαγές. Στην πρώτη (την κατ' αρχήν ακολουθούμενη) ουσιαστικά η αιτούσα εταιρία εξαιρεί η ίδια (κατόπιν αιτήματος της χώρας αλλά δεν είναι το αίτημα της χώρας που παράγει το νομικό

αποτέλεσμα) τη χώρα από το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της αδειοδότησης και επομένως δεν μπορεί κανείς να προσφύγει κατά της απόφασης εξαίρεσης πολλών δε μάλλον η ίδια η εταιρία. Δυνατότητα προσφυγής (από την Ευρ. Επιτροπή ή την εταιρία) ενάντια στην απόφαση εξαίρεσης υπάρχει μόνο στην περίπτωση που η εταιρία εμείνει στην απόφασή της να συμπεριλάβει μια χώρα στο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της αδειοδότησης. Όπως δε εξηγήθηκε και προηγουμένως, αναφορικά με τυχόν παραβίαση των κανόνων του ΠΟΕ προσφυγή μπορούν να ασκήσουν μόνο άλλες χώρες και όχι οι θιγόμενες εταιρίες, επομένως καθίσταται πολύ πιο απίθανη μια τέτοια περίπτωση.

- Ένα άλλο επιχείρημα που χρησιμοποιήθηκε ήταν ότι η νέα Οδηγία οδηγεί σε απευθείας συναλλαγή των εταιριών με τις δημόσιες αρχές (όταν η αρμόδια δημόσια αρχή ζητά από την εταιρία να εξαιρέσει τη χώρα από το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της αίτησής της) κάτι το οποίο δεν είναι «ηθικό» και αυξάνει την πιθανότητα διαπλοκής με την (ιδιωτική) εταιρία.

Αντίλογος: Πρόκειται για υποκριτική ευαισθησία απέναντι στη «διαπλοκή» του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα. Κατ' αρχήν, έτσι κι αλλιώς, με τη σημερινή διάρθρωση της οικονομίας σε όλο το Δυτικό κόσμο και όχι μόνο, τα επιχειρηματικά συμφέροντα είναι σε συνεχή επαφή και διάλογο με τη δημόσια διοίκηση. Η ίδια η ύπαρξη του σύγχρονου οικονομικού συστήματος βασίζεται στη στενότερη συνεργασία του κράτους με τομείς του ιδιωτικού τομέα όπως π.χ. τις τράπεζες που αποτελούν το βασικό πυλώνα του σύγχρονου οικονομικού συστήματος αλλά και με άλλες μεγάλες εταιρίες όπως εταιρίες ηλεκτρισμού (π.χ. η ΔΕΗ), εξόρυξης και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (π.χ. η BP στο Ην. Βασίλειο), εταιρίες υδάτων (π.χ. η Suez στη Γαλλία), εταιρίες διαχείρισης αποβλήτων (π.χ. η Veolia στη Γαλλία), διυλιστήρια (π.χ. τα ΕΛΠΕ στην Ελλάδα), εταιρίες εκμετάλλευσης αεροδρομίων (π.χ. η Fraport στη Γερμανία), εταιρίες κατασκευής αεροπλάνων (η Boeing στις ΗΠΑ και η Airbus στη Γαλλία), εταιρίες κατασκευής οπλικών συστημάτων, κατασκευαστικές εταιρίες (η Hochtief στη Γερμανία) είτε ευθέως είτε εμμέσως μέσω του τραπεζικού συστήματος.

Κατά δεύτερο λόγο, για την αντιμετώπιση της κριτικής αυτής που είχε αρκετή απήχηση καθώς έθιγε ένα πολιτικά ευαίσθητο σημείο, η Οδηγία αποκλείει την απευθείας επαφή με την εταιρία αφού αυτή γίνεται χρησιμοποιώντας την Ευρ. Επιτροπή ως ενδιάμεσο. Συγκεκριμένα, η αρμόδια αρχή ενημερώνει την Ευρ. Επιτροπή ότι επιθυμεί την εξαίρεση του συνόλου ή μέρους της επικράτειάς της από το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης καλλιέργειας ΓΤΟ και η Ευρ. Επιτροπή ενημερώνει με τη σειρά της την αιτούσα εταιρία ζητώντας της να διευκρινίσει εν επιμένει στο αρχικό αίτημά της ή θα το τροποποιήσει. Επομένως, τυπικά δεν υπάρχει απευθείας επαφή της εταιρίας με την αρμόδια αρχή.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε ανεπίσημες συζητήσεις με την Greenpeace η οποία πρωτοστατούσε στις αντιδράσεις εκ μέρους των ΜΚΟ εναντίον της Οδηγίας, ο εκπρόσωπός της είχε παραδεχθεί (επικοινωνία Mario Cantero με κ. Βαρελίδη ο οποίος ήταν ο υπεύθυνος διαπραγμάτευσης από πλευράς Ευρ. Συμβουλίου) ότι ο πραγματικός λόγος αντίδρασης από μέρους τους ήταν ότι δεν επιθυμούσαν τη λύση του προβλήματος αλλά, στρατηγικά, προτιμούσαν να διαιωνίζεται το πρόβλημα γιατί αυτό έδινε την ευκαιρία για διατήρηση του θέματος των ΓΤΟ στην επικαιρότητα και έδινε τη δυνατότητα ευαισθητοποίησης των ευρωπαϊκών πολιτών. Επομένως, πολιτικά, συνέφερε την Greenpeace η διατήρηση της διαμάχης και του προβλήματος δεδομένου ότι, έτσι κι αλλιώς, η

αδειοδότηση της καλλιέργειας ΓΤΟ στην Ευρώπη ακόμα και με το τότε υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο (Οδηγία 2001/18) ήταν δυσχερές.

Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ότι οι όποιες αντιδράσεις των ΜΚΟ στην Ελλάδα ήταν πολλαπλάσιες και υιοθετήθηκαν από κόμματα της τότε αντιπολίτευσης όπως ο ΣΥΡΙΖΑ αλλά και σημαντικούς εν ενεργεία ή παλαίμαχους πολιτικούς παράγοντες.

Οι εγχώριες αυτές αντιδράσεις παρουσίαζαν τη νέα Οδηγία ως την κερκόπορτα μέσω της οποίας ανοίγει η οδός για να επιτρέπεται η καλλιέργεια ΓΤΟ στην ΕΕ. Χαρακτηριστικά σημειώνεται ότι ο τότε υπουργός Περιβάλλοντος κ. Μανιάτης κατακλυζόταν από δεκάδες χιλιάδες αυτοματοποιημένα ηλεκτρονικά μηνύματα εναντίον της Οδηγίας ενώ υπήρχε πληθώρα δημοσιευμάτων (καθώς και ανακοινώσεων της αντιπολίτευσης) σύμφωνα με τα οποία «η Ελλάδα άνοιγε την πόρτα στα ΓΤΟ» ενώ η πραγματικότητα ήταν ακριβώς η αντίθετη.

Επίσης λौδορούσαν την ελληνική κυβέρνηση (η οποία στην πραγματικότητα δεν είχε ανάμιξη στη διαπραγμάτευση αφού αυτή διεξήχθη αποκλειστικά μέσω της Μόνιμης Ελληνικής Αντιπροσωπείας στην ΕΕ και ειδικότερα τον τότε ακόλουθο περιβάλλοντος κ. Βαρελίδη, ο οποίος ασφαλώς είχε την εξουσιοδότηση από την ελληνική κυβέρνηση) γιατί δεν ανέλαβε την πρωτοβουλία να καταθέσει νομοθετική ρύθμιση με την οποία θα απαγορεύονταν συλλήβδην και εκ των προτέρων συνολικά η καλλιέργεια ΓΤΟ στην Ευρώπη, δεδομένου ότι η εν λόγω διαπραγμάτευση διεξήχθη υπό την Προεδρία της Ελλάδας κατά τη διάρκεια του α' εξαμήνου του 2014, αγνοώντας (συνειδητά στη μεγάλη τους πλειοψηφία) τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις στην ΕΕ και το ρόλο της εκάστοτε Προεδρίας στη διαπραγμάτευση³³.

Οι αντιδράσεις αυτές, οι οποίες κυριάρχησαν στο δημόσιο διάλογο στην Ελλάδα, δεν μπορούν να αντέξουν σε οποιαδήποτε σοβαρή συζήτηση και για το λόγο αυτό άλλωστε απουσίαζαν πλήρως από τον αντίστοιχο διάλογο που διεξαγόταν παράλληλα σε επίπεδο ΕΕ. Είναι μάλλον ενδεικτικές των

³³ Ο μόνος που έχει το δικαίωμα κατάθεσης νομοθετικών προτάσεων στην ΕΕ είναι η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή**. Επομένως, οποιαδήποτε συζήτηση γίνεται επί νομοθετικού θέματος βασίζεται αναγκαστικά στην αρχική πρόταση της Επιτροπής. Η νομοθετική πρόταση κατατίθεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο (δηλ. τα 28 ΚΜ), όπου διεξάγονται δύο χωριστές παράλληλες διαπραγματεύσεις.

Στην περίπτωση του ΕΚ, η διαπραγμάτευση γίνεται μεταξύ των κοινοβουλευτικών ομάδων και των μεμονωμένων βουλευτών, με βάση τις τροπολογίες που προτείνει ο εισηγητής του ΕΚ αλλά και μεμονωμένες τροπολογίες που προτείνουν οι βουλευτές. Αφού ψηφίσει επί των προτεινόμενων τροπολογιών, η αρμόδια θεματική επιτροπή (η επιτροπή ΕΝVI, εν προκειμένω) καθώς και οι τυχόν συναρμόδιες επιτροπές, στη συνέχεια ψηφίζει η ολομέλεια του ΕΚ. Η απόφαση λαμβάνεται με απλή πλειοψηφία.

Στην περίπτωση του Συμβουλίου, η διαπραγμάτευση γίνεται μεταξύ των 28 ΚΜ στην Ομάδα Εργασίας, και η Προεδρία αναδιατυπώνει το κείμενο επί τη βάση των σχετικών συζητήσεων. Στη συνέχεια, όταν επιλυθούν τα περισσότερα τεχνικά και πολιτικά ζητήματα, το θέμα συζητείται στην Επιτροπή Μόνιμων Αντιπροσώπων και, εφόσον είναι αναγκαίο, στο Συμβούλιο Υπουργών. Η απόφαση λαμβάνεται με ειδική πλειοψηφία. Αυτό σημαίνει, ότι οι αρνητικές ψήφοι και οι αποχές δεν πρέπει να ξεπερνούν τις 93 ψήφους (πρακτικά δηλαδή, αρκούν 3 μεγάλα και 1 μεσαίου μεγέθους ΚΜ για να εμποδιστεί η συμφωνία). Μάλιστα, για τις νομοθετικές προτάσεις που κατατίθενται μετά την 1/1/2014, για το σχηματισμό ειδικής πλειοψηφίας απαιτούνται τουλάχιστον α) το 55% των ΚΜ, (16 από τα 28 ΚΜ) και β) το 65% του πληθυσμού της ΕΕ (328,6 εκ.). Σημειώνεται επίσης, ότι η **Ευρ. Επιτροπή έχει δικαίωμα να ασκήσει βέτο, οπότε στην περίπτωση αυτή απαιτείται ομοφωνία μεταξύ των ΚΜ.**

Με το πέρασμα των 2 αυτών παράλληλων διαδικασιών, ολοκληρώνεται η διαδικασία της **πρώτης ανάγνωσης**. Στη συνέχεια, αρχίζει η διαδικασία της **δεύτερης ανάγνωσης**, όπου το ΕΚ και το Συμβούλιο ξεκινούν μεταξύ τους διαπραγματεύσεις για την επίτευξη τελικής συμφωνίας, έχοντας σαν σημείο εκκίνησης τα δύο διαφορετικά σχέδια που έχουν προκύψει ως αποτέλεσμα της πρώτης ανάγνωσης και προσπαθώντας να γεφυρώσουν τις διαφορές με τη διαμεσολάβηση της Ευρ. Επιτροπής.

παθογενειών της χώρας που αποτελούν γενεσιουργές αιτίες των ευρύτερων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η χώρα με αποκορύφωμα την οικονομική κρίση των τελευταίων ετών.

Εν κατακλείδι, με τη νέα Οδηγία δίνεται για πρώτη φορά η δυνατότητα στα κράτη μέλη να απαγορεύουν οριστικά μονομερώς την καλλιέργεια αδειοδοτημένων ή υπό αδειοδότηση ΓΤΟ στο έδαφός τους με την επίκληση σειράς αιτιάσεων πολύ γενικής φύσεως, με τρόπο που είναι σύμφωνος με τους κανονισμούς του ΠΟΕ. Για την εξαίρεση αυτή, δεν απαιτείται η έγκριση της Ευρ. Επιτροπής ούτε μπορεί η Ευρ. Επιτροπή να προσφύγει εναντίον του κράτους μέλους στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, δυνατότητα που μέχρι τότε δεν υπήρχε. Αναλυτικότερα:

- Τίθενται συγκεκριμένα αυστηρά χρονικά πλαίσια για όλα τα βήματα της διαδικασίας εξαίρεσης/απαγόρευσης, τα οποία περιγράφονται αναλυτικά, με σκοπό τη μεγαλύτερη νομική ακρίβεια.
- Κατά τη διαδικασία αδειοδότησης (ή ανανέωσης της άδειας), το κράτος μέλος μπορεί να απαιτήσει την ολική ή μερική εξαίρεσή του (Φάση Α). Το αίτημά του διαβιβάζεται στην Επιτροπή, η οποία το μεταφέρει στην εταιρία.
- Το αίτημα μπορεί να αφορά και μια ομάδα ΓΤΟ (π.χ. όλα τα καλαμπόκια).
- Η εταιρία έχει μόλις 30 ημέρες για να μην αποδεχθεί την εξαίρεση του κράτους μέλους από το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της αδειοδότησης του ΓΤΟ.
- Η απουσία απάντησης της εταιρίας εκλαμβάνεται ως σιωπηρή αποδοχή της εξαίρεσης.
- Αν η εταιρία απαντήσει αρνητικά, το κράτος μέλος μπορεί να προχωρήσει μονομερώς στην απαγόρευση, επικαλούμενο σειρά λόγων (που δεν έρχονται σε αντίθεση με την αξιολόγηση του περιβαλλοντικού κινδύνου από την EFSA).
- Έχει περιληφθεί (όπως ήταν πάγιο αίτημα των χωρών που αντιτίθενται στους ΓΤΟ) ανοιχτός/ενδεικτικός κατάλογος πιθανών αιτιάσεων που μπορούν να επικαλεστούν τα κράτη μέλη, στην οποία συμπεριλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, λόγοι περιβάλλοντος, αγροτικής πολιτικής, πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού, κοινωνικοοικονομικοί, δημόσιας τάξης κ.λπ.
- Δίνεται η πρόσθετη δυνατότητα στα κράτη μέλη να απαγορεύουν μονομερώς την καλλιέργεια, ακόμα και όταν δεν έχουν διατυπώσει το σχετικό αίτημα (Φάση Α).
- Η απόφαση μονομερούς απαγόρευσης διαβιβάζεται στην Επιτροπή για να εκφράσει εντός 75 ημερών τη (μη δεσμευτική) γνώμη της.
- Με τη λήξη των 75 ημερών το κράτος μέλος μπορεί να υιοθετήσει την απόφαση μονομερούς απαγόρευσης, όπως την είχε αρχικά συντάξει ή τροποποιώντας την, για να λάβει υπόψη τυχόν σχόλια της Επιτροπής.
- Έχουν διαγραφεί όλες οι αναφορές στο Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), καθιστώντας αδύνατη την προσφυγή των εταιριών εναντίον τυχόν απαγόρευσης στον ΠΟΕ.
- Σε περίπτωση που ένα κράτος μέλος αλλάξει γνώμη και θέλει να επιτρέπεται η καλλιέργεια, απλώς το ζητά και τροποποιείται η απόφαση αδειοδότησης.

- Με τις μεταβατικές διατάξεις δίνεται η δυνατότητα απαγόρευσης των ΓΤΟ που έχουν ήδη αδειοδοτηθεί πριν από την έναρξη ισχύος της νέας Οδηγίας.

Κατά τα λοιπά, παραμένει ως έχει το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και δεν αλλάζει σε τίποτα ο υφιστάμενος τρόπος αδειοδότησης, αφού η αλλαγή του υφιστάμενου τρόπου αδειοδότησης δεν αποτελούσε αντικείμενο της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η αποτελεσματικότητα της Οδηγίας, μετά από 3 χρόνια πλήρους εφαρμογής της, δεν μπορεί πλέον να αμφισβητηθεί από κανέναν, αφού οι διατάξεις της έχουν χρησιμοποιηθεί από πολλά κράτη μέλη της ΕΕ για την απαγόρευση της καλλιέργειας συγκεκριμένων ΓΤΟ, παρέχοντας πλέον στις χώρες το νομικό εργαλείο που εξασφαλίζει τη νομιμότητα της απαγόρευσης. Καμιά απόφαση μονομερούς απαγόρευσης δεν έχει έως τώρα προσβληθεί στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ή στον ΠΟΕ και αυτό αποτελεί την καλύτερη απόδειξη της αποτελεσματικότητας της Οδηγίας 2015/412.

Παράρτημα Ι

Πίνακας 1. Γνώμη γεωργών/παραγωγών για την καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων φυτών (στοιχεία Υπ. Αγρ. Ανάπτυξης & Τροφίμων με α.π. 3188/123680) (σε ΠΟΣΟΣΤΑ%)

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΖΩΝΗ / <u>ΑΡΙΘΜΟΣ</u> <u>ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ</u>	1. γνωρίζεις αν καλλιεργούνται ΓΤΟ στην Ελλάδα;			αν επιτραπεί η καλλιέργεια ΓΤΟ:														
				2. Η διακίνηση ΓΤ σπόρων από τις <u>διεθνείς</u> σποροπαραγωγικές <u>εταιρείες</u> , θα έχει <u>οικονομικό αντίκτυπο</u> <u>στις μικρότερες;</u>			3. Θα υπάρχουν <u>κοινωνικές</u> <u>επιπτώσεις στις επόμενες</u> <u>γενιές</u> παραγωγών (π.χ. εγκατάλειψη μικρών αγροτεμαχίων, ΜΗ- ελεύθερη επιλογή φυτικών ειδών, συμβατικών ή βιολογικών καλλιεργειών);			4. αν επιτραπεί η καλλιέργεια ΓΤΟ, θα υπάρχουν <u>οικονομικές</u> <u>επιπτώσεις στις</u> <u>επόμενες γενιές</u> <u>παραγωγών;</u>			5. Θα επιφέρει <u>εγκατάλειψη</u> της υπαίθρου;			6. Θα υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στο <u>περιβάλλον;</u>		
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΑ
ΘΡΑΚΗ / <u>82 παραγωγοί</u>	82	18	0	78	7	15	77	17	6	52	32	16	50	35	15	72	12	16
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ / <u>226 παραγωγοί</u>	79	21	0	83	10	7	89	7	4	63	26	12	53	39	8	71	14	15
ΚΕΝΤΡΙΚΗ & ΝΟΤΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ / <u>127 παραγωγοί</u>	51	49	0	65	17	18	69	20	10	49	35	17	50	43	8	72	17	10
ΝΗΣΙΑ / <u>74 παραγωγοί</u>	53	47	0	91	4	5	82	11	7	77	16	7	70	23	7	85	11	4
ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ / <u>509 παραγωγοί</u>	69	31	0	79	10	11	81	13	6	60	28	13	54	37	9	74	14	12

(Παράρτημα Ι (συνέχεια))

Πίνακας 2. ΓΝΩΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΣΠΟΡΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΣΠΟΡΩΝ ΦΜΚ

(σύνολο: 62 εταιρείες από Ξάνθη, Δράμα, Σέρρες, Μαγνησία, Βοιωτία, Μεσσηνία)-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (%)

			αν επιτραπεί η καλλιέργεια ΓΤΟ:														
1. γνωρίζεις αν καλλιεργούνται ΓΤΟ στην Ελλάδα;	2. Η διακίνηση ΓΤ σπόρων από τις <u>διεθνείς</u> σποροπαραγωγικές εταιρείες, θα έχει <u>οικονομικό αντίκτυπο στις μικρότερες;</u>					3. Θα υπάρχουν <u>κοινωνικές επιπτώσεις στις επόμενες γενιές παραγωγών</u> (π.χ. εγκατάλειψη μικρών αγροτεμαχίων, ΜΗ- ελεύθερη επιλογή φυτικών ειδών, συμβατικών ή βιολογικών καλλιεργειών)			4. αν επιτραπεί η καλλιέργεια ΓΤΟ, θα υπάρχουν <u>οικονομικές επιπτώσεις στις επόμενες γενιές παραγωγών;</u>			5. θα επιφέρει <u>εγκατάλειψη</u> της υπαίθρου;			6. Θα υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στο <u>περιβάλλον;</u>		
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΑ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
89	11	0	85	15	0	84	13	3	58	32	10	55	32	13	75	10	15

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Από τους 509 παραγωγούς που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο:
- Περισσότερο από τα 2/3 των παραγωγών γνωρίζουν ότι δεν καλλιεργούνται ΓΤ φυτά στην Ελλάδα.
- Το 79% αυτών εκτιμά ότι η διακίνηση ΓΤ σπόρων σποράς από τις μεγάλες διεθνείς εταιρείες θα επιφέρει επιπτώσεις στις μικρότερες, ενώ μόνο το 10% εκτιμά ότι δεν θα υπάρξουν τέτοιες επιπτώσεις.
- Το 81% των παραγωγών εκτιμά ότι θα υπάρχουν μακροπρόθεσμες ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ επιπτώσεις, π.χ. μη δυνατότητα ελεύθερης επιλογής φυτικού είδους, συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών, καλλιέργεια σε μικρά αγροτεμάχια, κλπ.
- Το 60% των παραγωγών εκτιμά ότι θα υπάρχουν μακροπρόθεσμες ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ επιπτώσεις, ενώ το 28% πως όχι.
- Το 54% των παραγωγών εκτιμά ότι θα εγκαταλειφθεί η υπαίθρος, ενώ το 37% πως όχι. Αυτό επιβεβαιώνει τις προηγούμενες δύο απαντήσεις όπου, κατά τη γνώμη των παραγωγών, οι επιπτώσεις από την καλλιέργεια ΓΤ φυτών θα είναι καταρχήν κοινωνικές, καθότι κάποιο μέρος των παραγωγών θα υποχρεωθεί να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες. Το γεγονός ότι οι μισοί περίπου ερωτηθέντες παραγωγοί υποστηρίζουν ότι θα υπάρχουν οικονομικές επιπτώσεις στις ερχόμενες γενιές παραγωγών, παραπέμπει σε κίνδυνο έντονου διαπληκτισμού μεταξύ των παραγωγών που θα υποχρεωθούν να προσαρμοσθούν στην καλλιέργεια ΓΤ φυτών, με αυτούς που δεν θα θέλουν να προβούν σε τέτοια ριζική αλλαγή. Οι παραγωγοί αυτοί, που αποτελούν και την πλειονότητα των παραγωγών, θα θελήσουν να στηρίξουν κατά το δυνατόν το

δικαίωμά τους για επιλογή τύπου καλλιέργειας, ενώ αλλιώς θα αναγκαστούν να εγκαταλείψουν την ύπαιθρο.

7. Τέλος φαίνεται η ιδιαίτερη ευαισθητοποίηση των παραγωγών στις επιπτώσεις στο περιβάλλον, από την καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων φυτών.

Οι θέσεις των 62 ερωτηθέντων εγχώριων εμπορικών και σποροπαραγωγικών επιχειρήσεων είναι πολύ κοντινές με αυτές των παραγωγών, εκτός του ότι το ποσοστό αυτών που γνωρίζει ότι δεν καλλιεργούνται ΓΤ φυτά στην Ελλάδα είναι σαφώς μεγαλύτερο (89% έναντι 69%).

Παράρτημα II

Μέσο μέγεθος αγροτεμαχίων (Πηγή: ΟΠΕΚΕΠΕ)

Ενδεικτικά για το βαμβάκι που αποτελεί σημαντικό ελληνικό προϊόν, κατά μέσο όρο την τριετία 2011-2013 η συνολική έκταση βαμβακοκαλλιέργειας στην Χώρα 2.759.900 στρέμματα, τα οποία αντιστοιχούν σε 37.485 βαμβακοκαλλιεργητές. Η κατανομή των αγροτεμαχίων ανά παραγωγό έχει ως εξής:

Πίνακας 1

Μέγεθος εκμετάλλευσης	% του συνόλου των εκμεταλλεύσεων με βαμβάκι
Από 0 στρ. έως 50 στρ.	65,6%
Από 50,1 στρ. έως 80 στρ.	14,8%
Από 80,1 στρ. έως 100 στρ.	5,6%
Από 100,1 στρ. έως 200 στρ.	10,7%
Από 200,1 στρ. και πάνω	3,2%

Δηλαδή, περισσότεροι από τους μισούς βαμβακοπαραγωγούς της Χώρας καλλιεργούν εκτάσεις μικρότερης από 5 στρέμματα, ενώ το ποσοστό βαμβακοκαλλιεργητών με εκτάσεις πάνω από 200 εκτάρια είναι ελάχιστο.

Αντίστοιχα, η μέση έκταση των αγροτεμαχίων για πέντε ακόμα σημαντικά φυτικά είδη μεγάλης καλλιέργειας έχει ως εξής (Πηγή: ΟΠΕΚΕΠΕ)

Πίνακας 2

Φυτικό είδος (2014)	Πλήθος Αιτήσεων στον ΟΠΕΚΕΠΕ	Σύνολο στρεμμάτων	Μέσος όρος μεγέθους αγροτεμαχίων (στρέμματα)
Αραβόσιτος	58.196	1.426.113	24,51
Ελαιοκράμβη	953	40.718	42,73
Σόγια	1.257	32.277	25,68
Τεύτλα	6.678	78.100	11,70
Τομάτα για μεταποίηση	1.532	50.664	33,07

Παράρτημα III - ακραία καιρικά φαινόμενα κατά τους μήνες καλλιέργειας

Ειδικά σε ό,τι αφορά στη συχνότητα των ακραίων καιρικών φαινομένων, σύμφωνα με τους επίσημους χάρτες του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών κατά την τελευταία δεκαετία, παρουσιάζονται κάθε έτος τουλάχιστον 15 τέτοια ακραία καιρικά φαινόμενα (πλημμύρες και θύελλες), ενώ το 2009 και το 2014 ήταν περισσότερα από 25 ανά έτος. Ενδεικτικά, αναφέρονται μερικά από τα ακραία καιρικά φαινόμενα για την περίοδο από Μάρτιο έως και Νοέμβριο της τελευταίας δεκαετίας:

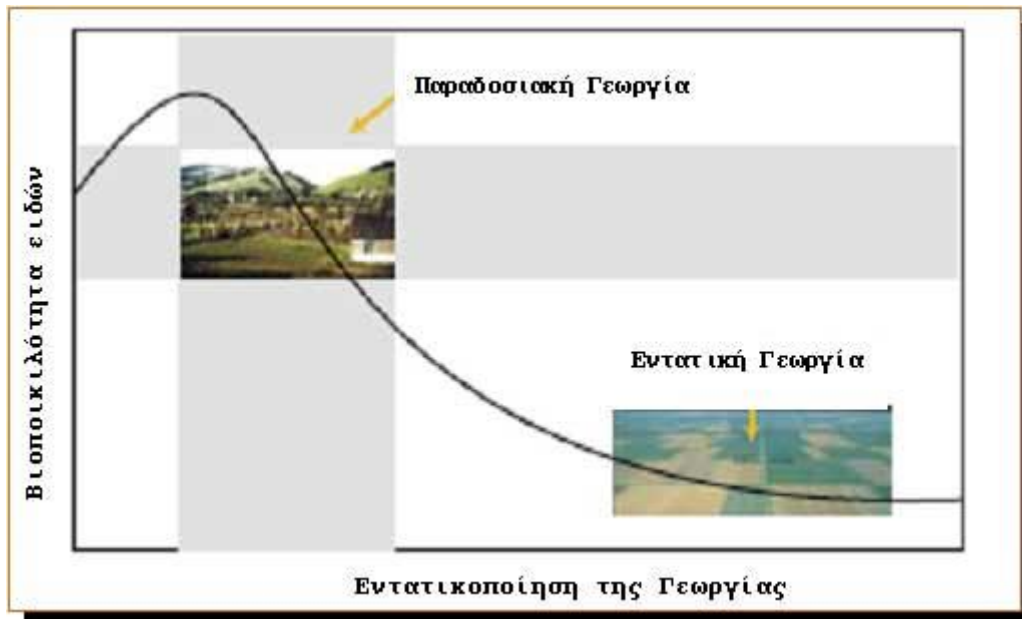
- Μάιος 2005: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων και χαλάζι στον Ν. Ηρακλείου.
- Ιούλιος 2005: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στον Ν. Θεσσαλονίκης.
- Αύγουστος 2005: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στους Ν. Λαρίσης, Θάσο, Ξάνθη, Χαλκιδική.
- Οκτώβριος 2005: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στους Ν. Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Καβάλας & Ηλείας.
- Μάρτιος 2006: Πλημμύρα λόγω καταιγίδων στον Ν. Έβρου.
- Ιούλιος 2006: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στην Κέρκυρα.
- Σεπτέμβριος 2006: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στους Ν. Καρδίτσας & Αχαΐας.
- Οκτώβριος 2006: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων σε Κρήτη, Δωδεκάνησα, Κυκλάδες, Χαλκιδική & Θεσσαλονίκη.
- Μάιος 2007: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων και υπερχειλίση του ποταμού Λούσιου στον Ν. Αρκαδίας.
- Ιούνιος 2007: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στους Ν. Θεσσαλονίκης, Καβάλας & Σερρών.
- Σεπτέμβριος 2007: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στους Ν. Χαλκιδικής, Έβρου & Σερρών καθώς και σφοδρή χαλαζόπτωση.
- Αύγουστος 2008: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων σε πολλές περιοχές της Κεντρικής & Βορείου Ελλάδος και στον Ν. Βοιωτίας.
- Σεπτέμβριος 2008: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στους Ν. Μεσσηνίας, Ζακύνθου & Σερρών.
- Οκτώβριος 2008: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στον Ν. Αιτωλοακαρνανίας.
- Μάρτιος 2009: Ανεμοστρόβιλος στον Ν. Ηλείας.
- Ιούλιος 2009: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στους Ν. Θεσσαλονίκης, Αττικής, Σερρών, Χαλκιδικής, Πιερίας & Κιλκίς.
- Σεπτέμβριος 2009: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στην Εύβοια.
- Σεπτέμβριος 2010: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στην Δυτική & Βόρεια Ελλάδα καθώς και στον Ν. Τρικάλων.
- Οκτώβριος 2010: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στους Ν. Αττικής, Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής, Αργολίδος, Ηλείας.
- Αύγουστος 2011: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στον Ν. Μαγνησίας.
- Σεπτέμβριος 2011: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στους Ν. Θεσσαλονίκης και Χαλκιδικής, ανεμοστρόβιλος στη Λευκάδα.
- Μάιος 2012: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων και χαλάζι στους Ν. Λαρίσης, Φθιώτιδος & Σερρών.
- Σεπτέμβριος 2012: Χαλάζι, καταιγίδες και ισχυροί άνεμοι στους Ν. Κεφαλονιάς, Αχαΐας, Φθιώτιδος, Ηλείας, Βοιωτίας και στους Παξούς.
- Μάρτιος 2013: Ανεμοστρόβιλος, καταρρακτώδης βροχή και χαλάζι στους Ν. Ιωαννίνων, με πλημμύρες στον Ν. Άρτας.
- Σεπτέμβριος 2013: Ανεμοθύελλα και πλημμύρες στους Ν. Φωκίδος, Αχαΐας, Αττικής. Ισχυροί άνεμοι στους Ν. Φθιώτιδος, Τριπόλεως και Καβάλας.
- Μάρτιος 2014: Πλημμύρα από συνεχόμενες βροχοπτώσεις στον Ν. Ηλείας. Πλημμύρες με λάσπη στον Ν. Καβάλας.
- Ιούλιος 2014: Χαλάζι και εκτεταμένες πλημμύρες στους Ν. Θεσσαλονίκης, Καβάλας, Δράμας, Ημαθίας και στην Ορεσιτιάδα.
- Αύγουστος 2014: Ανεμοθύελλα στους Ν. Λαρίσης και Μαγνησίας.
- Σεπτέμβριος 2014: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στους Ν. Θεσσαλονίκης, Καστοριάς, Αχαΐας και Αιτωλοακαρνανίας.
- Οκτώβριος 2014: Ξαφνική πλημμύρα λόγω καταιγίδων στον Ν. Θεσσαλονίκης. Τριπόλεως, Χανίων Ρεθύμνου και Χαλκιδικής. Ανεμοστρόβιλος στους Ν. Ζακύνθου και Κομοτηνής.

Παράρτημα IV

Βιοποικιλότητα και μεταβολές στη γεωργία (ΠΗΓΗ: Hoogeveen et al. 2001)

Η σχέση ανάμεσα στην βιοποικιλότητα και στις μεταβολές της γεωργίας παρουσιάζεται σε μια απλοποιημένη μορφή στο παρακάτω σχήμα, όπου φαίνεται χαρακτηριστικά ότι όσο περισσότερο εντατικοποιείται η γεωργία τόσο μειώνεται η ποικιλότητα των ειδών.

ΣΧΗΜΑ: Γραφική σχέση ανάμεσα στην ποικιλότητα των ειδών χλωρίδας και πανίδας και την ένταση των γεωργικών πρακτικών

Παράρτημα V

Γνώμη των καταναλωτών για την καλλιέργεια Γ.Τ. φυτών και την κατανάλωση Γ.Τ. τροφίμων

(Στοιχεία «Ένωσης Εργαζομένων Καταναλωτών Ελλάδας», αρ. πρωτ. 1178/23-11-2015)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	Κρίνεις ότι η καλλιέργεια ΓΤ φυτών στην Ελλάδα θα έχει επιπτώσεις;		Θα προτιμούσες ένα γενετικά τροποποιημένο τρόφιμο εφόσον φαινομενικά είναι:		Κρίνεις ότι η παραγωγή γενετικά τροποποιημένων τροφίμων	Ο υπάρχων τρόπος σήμανσης στα τρόφιμα που περιέχουν γενετικά τροποποιημένα συστατικά	Κρίνεις ότι η καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων φυτών στην Ελλάδα
		A) στο περιβάλλον;	B) στην καλλιέργεια εγχώριων και προστατευόμενων ποικιλιών φυτικών ειδών;	A) καλύτερο από το αντίστοιχο συμβατικό;	B) ίδιο με το συμβατικό αλλά φθηνότερο;			
Αποτελέσματα σε ποσοστά %	ΝΑΙ	80,21	82,32	74,41	69,66	11,21	8,71	20,32
	ΟΧΙ	11,87	9,37	18,73	22,69	77,71	72,56	58,44
	ΔΞ/ΔΑ	7,92	8,31	6,86	7,65	11,08	18,73	21,24

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε τον Νοέμβριο 2015 από 758 καταναλωτές στις εξής γεωγραφικές ζώνες:

- Ανατολική Μακεδονία/Θράκη: 101
- Κεντρική/Δυτική Μακεδονία: 308
- Θεσσαλία: 126
- Αθήνα/ευρύτερη Αττική: 223

Παράρτημα VI

Βιολογικές καλλιέργειες και απασχόληση

Στο τέλος του 2011 δραστηριοποιούνταν στον κλάδο 18.415 βιοκαλλιεργητές, 1.506 μεταποιητές, 5 εισαγωγείς και 27 χονδρέμποροι, διακινητές (πηγή: Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων).

Σύμφωνα με σχετική κλαδική μελέτη της Τράπεζας Πειραιώς το 2013, «... από όλες τις μελέτες που έχουν γίνει σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες (Μ. Βρετανία, Γερμανία και Γαλλία) αλλά και στις ΗΠΑ, προκύπτει ότι οι βιολογικές εκμεταλλεύσεις είναι υψηλότερης έντασης εργασίας από τις συμβατικές. Οι θέσεις απασχόλησης που δημιουργούνται στη βιολογική γεωργία είναι περισσότερες σε σχέση με τη συμβατική, αφού πολλές εργασίες δεν γίνονται με χημικά αλλά χειρονακτικά ή με μηχανικά μέσα, ενώ παράλληλα αυξάνεται η οικονομική αυτονομία των εκμεταλλεύσεων λόγω των χαμηλότερων εισροών (λιπάσματα, φυτοφάρμακα κλπ). Οι περισσότερες θέσεις εργασίας στη βιολογική γεωργία, σε σχέση με τη συμβατική, συνδέονται όχι μόνο με τη μεγαλύτερη χρησιμοποίηση μηχανικών ή χειρονακτικών μεθόδων φυτοπροστασίας ή την αμειψισπορά αλλά και με την παράλληλη ενασχόληση των βιοκαλλιεργητών με περισσότερα στάδια της αλυσίδας παραγωγής, όπως τη μεταποίηση, την προβολή και τη λιανική πώληση, με αποτέλεσμα τα οφέλη να διαχέονται σε περισσότερους κλάδους της οικονομίας.».

Εξ άλλου, σύμφωνα με την έρευνα του Πανεπιστημίου του Essex που έγινε για λογαριασμό της Soil Association το 2006, το ποσοστό των βιοκαλλιεργητών που είχαν μεταποιητική δραστηριότητα ήταν τριπλάσιο από αυτό των συμβατικών παραγωγών. Σημαντικό λοιπόν, είναι το γεγονός ότι η δραστηριότητα αυτή, όχι μόνο αποτελεί προοπτική ανάπτυξης ιδιαίτερα για ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας μας, αλλά διασυνδέει την ύπαιθρο με την πόλη καθώς είναι χαρακτηριστική η ύπαρξη έντονου ενδιαφέροντος για επιχειρηματική δραστηριοποίηση στον κλάδο, όχι μόνο από αγρότες αλλά και από κατοίκους αστικών περιοχών, ευαισθητοποιημένους σε θέματα περιβάλλοντος.

Παράρτημα VII

Προστασία και ανάπτυξη ντόπιων φυτικών ποικιλιών: κοινοτική και εθνική νομοθεσία

Για φυτά μεγάλης καλλιέργειας και πατάτα:

1. ΟΔΗΓΙΑ 2008/62/ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 20ής Ιουνίου 2008 «για την πρόβλεψη ορισμένων παρεκκλίσεων για την αποδοχή γεωργικών ντόπιων αβελτίωτων φυλών και ποικιλιών που είναι φυσικώς προσαρμοσμένες στις τοπικές και περιφερειακές συνθήκες και απειλούνται από γενετική διάβρωση καθώς και για τη διάθεση στην αγορά σπόρων και σπόρων γεωμήλων των εν λόγω ντόπιων φυλών και ποικιλιών»
2. ΚΥΑ. 324975/11378/2009 (Β' 2038) «Μέτρα για την κατά παρέκκλιση αποδοχή γεωργικών τοπικών αβελτίωτων πληθυσμών και ποικιλιών που είναι φυσικά προσαρμοσμένοι στις τοπικές και περιφερειακές συνθήκες και απειλούνται από γενετική διάβρωση, καθώς και για την εμπορία σπόρων σποράς και κονδύλων πατάτας προς φύτευση των εν λόγω τοπικών αβελτίωτων πληθυσμών και ποικιλιών, σε συμμόρφωση προς την οδηγία 2008/62/ΕΚ της Επιτροπής της 20ης Ιουνίου 2008 (L 162)».
3. ΚΥΑ. 523/8481/2014 (Β'165) «Τροποποίηση της αριθμ. 324975/11378/16.9.2009 απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Μέτρα για την κατά παρέκκλιση αποδοχή γεωργικών τοπικών αβελτίωτων πληθυσμών και ποικιλιών που είναι φυσικά προσαρμοσμένοι στις τοπικές και περιφερειακές συνθήκες και απειλούνται από γενετική διάβρωση, καθώς και για την εμπορία σπόρων σποράς και κονδύλων πατάτας προς φύτευση των εν λόγω τοπικών αβελτίωτων πληθυσμών και ποικιλιών, σε συμμόρφωση προς την οδηγία 2008/62/ΕΚ της Επιτροπής της 20ης Ιουνίου 2008 (L 162)» (Β'2038/21.9.2009).

Για κηπευτικά:

1. ΟΔΗΓΙΑ 2009/145/ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 26ης Νοεμβρίου 2009 «σχετικά με την πρόβλεψη ορισμένων παρεκκλίσεων για την αποδοχή ντόπιων αβελτίωτων φυλών και ποικιλιών κηπευτικών που καλλιεργούνται κατά παράδοση σε συγκεκριμένους τόπους και περιφέρειες και απειλούνται με γενετική διάβρωση και ποικιλιών κηπευτικών οι οποίες δεν έχουν εγγενή αξία για εμπορική φυτική παραγωγή αλλά αναπτύσσονται για καλλιέργεια υπό ιδιαίτερες συνθήκες, και για την εμπορία σπόρων προς σπορά των εν λόγω ντόπιων φυλών και ποικιλιών»
2. ΚΥΑ 134599/2011 (Β'194) Μέτρα για την κατά παρέκκλιση αποδοχή ντόπιων αβελτίωτων πληθυσμών και ποικιλιών κηπευτικών που καλλιεργούνται κατά παράδοση σε συγκεκριμένους τόπους και περιφέρειες και απειλούνται από γενετική διάβρωση και ποικιλιών κηπευτικών οι οποίες δεν έχουν πραγματική αξία για εμπορική φυτική παραγωγή αλλά προορίζονται για καλλιέργεια κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες, και για την εμπορία σπόρων προς σπορά των εν λόγω ντόπιων αβελτίωτων πληθυσμών και ποικιλιών, σε συμμόρφωση προς την οδηγία 2009/145 /ΕΚ της Επιτροπής της 26ης Νοεμβρίου 2009.
3. ΚΥΑ 2337/30503/2014 (β'565)«Τροποποίηση της υπ' αριθμ. 134599/21-01-2011 απόφασης των Υπουργών Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Β' 194/11-02-2011) και συμμόρφωση προς την Εκτελεστική οδηγία 2013/45/ΕΕ (L 213/20/8-8-2013) της Επιτροπής όσον αφορά τη βοτανική ονομασία της τομάτας»

Παράρτημα VIII

Ενδεικτικά, αναφέρονται κάποια άγρια ή ντόπια καλλιεργούμενα φυτικά είδη, τα οποία είναι συγγενή καλλιεργούμενων φυτικών ειδών που καλλιεργούνται ήδη διεθνώς, σε γενετικά τροποποιημένη μορφή

Σύμφωνα με στοιχεία The [International Union for the Conservation of Nature](#) (IUCN), από τα 50 βασικότερα φυτικά είδη που κινδυνεύουν σε όλη τη Μεσόγειο (τα 10 από αυτά βρίσκονται στην Ελλάδα, ενώ τα περισσότερα ανήκουν σε βοτανικές οικογένειες στις οποίες υπάγονται και καλλιεργούμενα φυτικά είδη. Πρόκειται για τα εξής:

Aethionema retsina Οικογένεια: Cruciferae,

Allium calamarophilon Οικογένεια: Alliaceae,

Consolida samia Οικογένεια: Ranunculaceae

,*Minuartia dirphya* Οικογένεια: Caryophyllaceae,

Polygala helenae Οικογένεια: Polygalaceae

Saponaria jagelii Οικογένεια: Caryophyllaceae

Anthemis glaberrima Οικογένεια: Compositae

Bupleurum kakiskalae Οικογένεια: Umbelliferae,

Convolvulus argyrothamnus Οικογένεια: Convolvulaceae,

Horstrissea dolinicola Οικογένεια: Umbelliferae

Εξ άλλου, στην Ελλάδα αυτοφύονται περισσότερα από 50 είδη γαρύφαλλου, τη στιγμή που ορισμένες γενετικές τροποποιήσεις καλλιεργούμενου γαρύφαλλου (*Dianthus caryophyllus*) για χρήση ως δρεπτά άνθη έχουν βρεθεί στο παρελθόν ή βρίσκονται ακόμα και σήμερα σε διαδικασία έγκρισης ελευθέρωσης στο περιβάλλον από την Ε.Ε. ως δρεπτά άνθη, τα οποία όμως σημειώνεται ότι μπορεί να ελευθερωθούν τυχαία και αναπόφευκτά στη φύση ως μοσχεύματα ή επικονιαστές. Ορισμένα από αυτά είναι τα εξής: *D. creticus*, *D. aridus*, *D. armeria*, *D. arpadianus*, *D. biflorus*, *D. brachyzonus*, *D. caryophyllus*-ποικιλίες διαρκούς άνθισης, *D. chalcidicus*, *D. cinnamoneus*, *D. epiroticus*, *D. gracilis*, *D. haematocalyx*, *D. lydus*, *D. quadrangulum*, *D. xylorrhizus*.

Αντίστοιχα, η γενετικά τροποποιημένη ελαιοκράμβη (*Brassica napus*), η οποία καλλιεργείται διεθνώς (ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπάρχουν ήδη εγκεκριμένες γενετικές τροποποιήσεις ελαιοκράμβης για χρήση ως τρόφιμα και ζωοτροφές) παρουσιάζει αντίστοιχα προβλήματα. Στην οικογένεια της ελαιοκράμβης (Brassicaceae-Σταυρανθή) υπάρχουν συνολικά περισσότερα από 4.000 φυτικά είδη). Διάφορα αρωματικά είδη καλλιεργούνται ή αναπτύσσονται ως άγρια στην Ελλάδα (αγριοβρούβα *Sinapis arvensis*, *Sinapis alba*, *Sinapis nigra*, *Sisymbrium officinalis*), το πικρόχορτο (*Sisymbrium irio*), καθώς και τα φαρμακευτικά είδη του γένους *Brassica* (*B. campestris* & *B. oleracea*). Επίσης, συγγενή άγρια είδη είναι τα *Brassica cretica* & *Brassica fruticulosa*.

Βεβαίως, το σύνολο των φυτικών ειδών σε όλη την Ελλάδα που χρήζουν προστασίας και βρίσκονται ήδη σε μελέτη, συλλογή και προσπάθεια εντοπισμού και διατήρησης σε τράπεζες φυτογενετικού υλικού είναι σημαντικά μεγαλύτερο, λαμβάνοντας υπόψη ότι η ελληνική χλωρίδα είναι από τις πλουσιότερες παγκοσμίως.

Παράρτημα ΙΧ

Φυτικά είδη που χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα ως ζωοτροφές

(στοιχεία Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Εργαστήριο Γεωργίας, καθ. Χρ. Αυγουλάς)

ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΑ

Βίκος, κτηνοτροφικό λούπινο, κτηνοτροφικά κουκιά, κτηνοτροφικό μπιζέλι, κτηνοτροφικό λαθούρι
κτηνοτροφική ρόβη, κτηνοτροφικό ρεβίθι, πολυετής μηδική,
τριφύλλι το περσικό/ τριφύλλι το λειμώνιο/ τριφύλλι το αλεξανδρινό

ΑΥΤΟΦΥΗ

λωτός, ονοβρυχίδα, μελίλωτος,
τριφύλλι το έρπον / τριφύλλι το σαρκόχρουν / τριφύλλι το λάσιο / τριφύλλι το υπόγειο.

Παράρτημα Χ

Κοινωνικοοικονομικά στοιχεία της μελισσοκομίας

Η μελισσοκομία αποτελεί για την Ελλάδα ένα σημαντικό κλάδο της πρωτογενούς παραγωγής με ιδιαίτερες κοινωνικοοικονομικές προεκτάσεις, καθώς αποτελεί σημαντική οικονομική δραστηριότητα που δίνει διέξοδο απασχόλησης στην ύπαιθρο, με ιδιαίτερη σημασία για τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας.

Εκτός όμως από τα άμεσα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από την ενασχόληση με την μελισσοκομία και την παραγωγή μελισσοκομικών προϊόντων, υπάρχουν και σημαντικά έμμεσα οφέλη, τόσο οικονομικά όσο και περιβαλλοντικά. Συγκεκριμένα, η συμβολή των μελισσών στο περιβάλλον και στον άνθρωπο, δεν περιορίζεται μόνο στα πολύ ωφέλιμα προϊόντα που παράγουν, αλλά και στην αναπαραγωγική διαδικασία των φυτών (επικονίαση). Οι μέλισσες έχουν ενεργό ρόλο στην γονιμοποίηση των φυτών, καθώς δρουν ως φορείς μετακίνησης της γύρης. Χαρακτηριστικό είναι ότι βοηθούν στην επικονίαση του 60 με 70 % των φυτικών ειδών. Ήδη σε πολλές χώρες οι καλλιεργητές καταφεύγουν στην ενοικίαση κυψελών, προκειμένου να πετύχουν ικανοποιητική επικονίαση και να αυξήσουν την παραγωγή τους αφού α) οι μέλισσες επισκέπτονται πάνω από 300 είδη καλλιεργούμενων φυτών και β) αναπτύσσονται σε μεγάλους πληθυσμούς, δραστήριους σε όλη σχεδόν την διάρκεια του έτους. Τέλος, η ενασχόληση με την μελισσοκομία εμφανίζεται άρρηκτα συνδεδεμένη σε λεπτή αρμονία με την εξαιρετικά πλούσια βιοποικιλότητα (περί τα 6.000 είδη άγριων και καλλιεργούμενων φυτικών ειδών) της χώρας μας και αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την προστασία και την προαγωγή την αυτοφυούς βλάστησης. Η μελισσοκομία στην Ελλάδα είναι μια αειφόρο δραστηριότητα που δεν αφαιρεί τίποτα από το περιβάλλον και αντίθετα προσφέρει μέσω της επικονίασης πολλαπλάσια στην αγροτική παραγωγή και το φυσικό οικοσύστημα, προσφέρει τα θαυμαστά προϊόντα της μέλισσας στη διατροφή και την υγεία του ανθρώπου και παράλληλα τονώνει την τοπική και κατ' επέκταση την εθνική οικονομία.

Το σημαντικότερο προϊόν της ελληνικής μελισσοκομίας είναι το μέλι, ακολουθούμενο από τα υπόλοιπα προϊόντα της κυψέλης, όπως το κερί, τη γύρη, τον βασιλικό πολτό, την πρόπολη, καθώς και το δηλητήριο της μέλισσας. Σε παγκόσμιο επίπεδο, παράγονται περίπου 1,5 εκ. τόνοι μελιού από 65 εκ. κυψέλες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της εμφανίζεται ελλειμματική στο μέλι, ενώ καλύπτει το 13% της παγκόσμιας παραγωγής, με ετήσια παραγωγή μελιού σχεδόν 200 χιλ. τόνους.

Η Ελλάδα κατατάσσεται τρίτη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και δέκατη ένατη παγκοσμίως σε παραγωγή μελιού, με ετήσια παραγωγή κοντά στους 20 χιλ. τόνους (2012), βρίσκεται στη δεύτερη θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως προς τον αριθμό των κατεχόμενων μελισσοσμηνών, κατέχει δε τη μεγαλύτερη πυκνότητα κυψελών/τετραγωνικό χιλιόμετρο σε παγκόσμιο επίπεδο (14,66 μελίσια / τετραγωνικό χιλιόμετρο). Το ήπιο κλίμα, η ποικίλη και σε μεγάλη έκταση μελισσοκομική χλωρίδα και η μεγάλη μελισσοκομική παράδοση, εξασφαλίζουν ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη της μελισσοκομίας στη χώρα μας, γεγονός που δίνει διέξοδο σε πολλούς Έλληνες, κατά την κρίσιμη αυτή συγκυρία που περνάει η χώρα μας. Για το 80-85% των Ελλήνων μελισσοκόμων, η μελισσοκομία αποτελούσε και αποτελεί συμπληρωματικό εισόδημα, ιδιαίτερα αναγκαίο στις συνθήκες οικονομικής κρίσης που έχουν μειώσει σημαντικά το εισόδημα της μέσης ελληνικής οικογένειας. Εντούτοις, η Ελλάδα έχει το μεγαλύτερο αριθμό επαγγελματιών μελισσοκόμων παγκοσμίως σε ποσοστό επί του συνολικού πληθυσμού.

Τα τελευταία χρόνια, η ελληνική μελισσοκομία ακολουθεί μια σταθερά αναπτυξιακή πορεία σε όλη τη χώρα. Στην Ελλάδα είναι καταγεγραμμένοι 23.000 μελισσοκόμοι, οι οποίοι κατέχουν 1.935.000 μελισσοσμήνη (αύξηση κατά 30% από το 2006), ενώ η μέση απόδοση των κυψελών ανέρχεται σε 10-13 κιλά μέλι/κυψέλη (στοιχεία ΥΠΑΠΕΝ 2013).

Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, ο αριθμός των διατηρουμένων κυψελών αυξήθηκε κατά 10%, η μέση απόδοση ανά κυψέλη κατά 51%, η ετήσια παραγωγή κατά 67%, η τιμή του μελιού 14 φορές και η ετήσια πρόσοδος περισσότερο από 24 φορές (από περίπου 4,5 εκ. € το 1981 σε περισσότερο από 110 εκ. € το 2008). Η ετήσια παραγωγή ανέρχεται περίπου στους 20.000 τόνους μέλι ενώ τα έσοδα από εξαγωγές υπολογίζονται σε περισσότερα από 3 εκ. €. Τα τελευταία 30 χρόνια, η παραγωγή μελιού αυξήθηκε με ένα ρυθμό 3% ανά έτος, ο αριθμός των κυψελών αυξήθηκε κατά 0,3% ανά έτος και η παραγωγικότητα κατά 2,5% ανά έτος. Επίσης, τα τελευταία χρόνια η παραγωγικότητα (απόδοση μελιού ανά κυψέλη) της μελισσοκομίας αυξήθηκε με ταχύτερους ρυθμούς από ό,τι στο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, καθιστώντας προφανές το ότι η μελισσοκομία αποτελεί έναν δυναμικά αναπτυσσόμενο κλάδο στην χώρα μας.

Όπως προκύπτει από τον πίνακα 1, τις τελευταίες δυο δεκαετίες, ο αριθμός των διατηρουμένων κυψελών στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 50,22% (μέση ετήσια αύξηση 2,79%). Αντίστοιχα η παραγωγή μελιού αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό 3%.

Πίνακας 1

	1995	1999	2004	2009	2012	2013
ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΟΙ	24.814	22.906	20.111	15.190	21.577	23.000
ΜΕΛΙΣΣΙΑ	1.288.099	1.380.070	1.460.853	1.549.500	1.800.664	1.935.000

Στοιχεία Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Λοιπά στατιστικά στοιχεία:

Με 20.000 τόνους συνολική ετήσια παραγωγή και με μέση τιμή 10 €/κιλό στη λιανική η αξία είναι 200 εκ. €, ακόμα και για το 2008 που είχαμε 1,5 εκ. μελίσινα . Σε μια καλή χρονιά πλέον μπορούμε να φτάσουμε πάνω από 25.000 τόνους (μόνο μέλι, όχι άλλα προϊόντα). Παράγονται επίσης γύρη, βασιλικός πολτός, κερι, πρόπολη, βασίλισσες και παραφυάδες, η ποσότητες των οποίων δεν είναι επίσημα καταγεγραμμένες ώστε να υπολογιστεί η αξία τους. Εξάλλου το μέλι μεταποιείται και μπαίνει πχ. σε παστέλια, ξύδι, ρακόμελο και άλλα τρόφιμα και ποτά, καθώς και σε καλλυντικά ή φαρμακευτικά προϊόντα . Στα καλλυντικά μπαίνουν επίσης ο βασιλικός πολτός και η πρόπολη.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΠΕ οι εξαγωγές ελληνικού μελιού προς τις χώρες του ΟΟΣΑ εμφάνισαν αύξηση κατά 184% στην εξαετία 2006-2012. Το 2012 εξήχθησαν 1.118 τόνοι αξίας 6.474.471€, ενώ για τα έτη 2013 και 2014 εκτιμώνται σε 1300 και 1700 τόνοι αντίστοιχα.

Βιβλιογραφία

<http://www.et.gr/>

<https://ec.europa.eu>

www.ypeka.gr

<https://eur-lex.europa.eu>

www.ymeperaa.gr

www.isaaa.org

www.geogreece.gr/

<http://bioecolab-aegean.blogspot.gr>

<https://www.aegean.gr/>

<https://www.cbd.int>

<https://www.consilium.europa.eu>

<https://publications.europa.eu>

<https://www.lawspot.gr>

www.europarl.europa.eu/committees/el/envi/home.html

<http://www.minagric.gr/index.php/el/>

www.opekepe.gr/

www.noa.gr/

<https://www.sciencedirect.com/>

<https://www.sron.nl/>

<https://eeke.gr/>

<https://www.iucn.org/>

<http://www.hepo.gr/>

www.minagric.gr

www.efet.gr

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο/Η κάτωθι υπογεγραμμένος Ζενάκος Δημήτριος του Βασιλείου, φοιτητής του ΠΜΣ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ & ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ του Α.Ε.Ι Πειραιά Τ.Τ, πριν αναλάβω την εκπόνηση της Διπλωματικής Εργασίας μου, δηλώνω ότι ενημερώθηκα για τα παρακάτω:

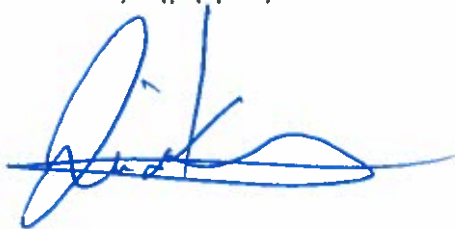
«Η Διπλωματική Εργασία (Δ.Ε) αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο του συγγραφέα, όσο και του Ιδρύματος και θα πρέπει να έχει μοναδικό χαρακτήρα και πρωτότυπο περιεχόμενο.

Απαγορεύεται αυστηρά οποιοδήποτε κομμάτι κειμένου της να εμφανίζεται αυτούσιο ή μεταφρασμένο από κάποια άλλη δημοσιευμένη πηγή. Κάθε τέτοια πράξη αποτελεί προϊόν λογοκλοπής και εγείρει θέμα Ηθικής Τάξης για τα πνευματικά δικαιώματα του άλλου συγγραφέα. Αποκλειστικός υπεύθυνος είναι ο συγγραφέας της Π.Ε, ο οποίος φέρει και την ευθύνη των συνεπειών, ποινικών και άλλων, αυτής της πράξης.

Πέραν των όποιων ποινικών ευθυνών του συγγραφέα, σε περίπτωση που το ίδρυμα του έχει απονείμει Πτυχίο, αυτό ανακαλείται με απόφαση της Συνέλευσης του Τμήματος. Η Συνέλευση του Τμήματος με νέα απόφασή της, μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου, του αναθέτει εκ νέου την εκπόνηση Π.Ε με άλλο θέμα και διαφορετικό επιβλέποντα καθηγητή. Η εκπόνηση της εν λόγω Π.Ε πρέπει να ολοκληρώσει εντός τουλάχιστον ενός ημερολογιακού βμήνου από την ημερομηνία ανάθεσής της. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται τα προβλεπόμενα στο άρθρο 18. παρ.5 του ισχύοντος Εσωτερικού Κανονισμού».

Ο Δηλών

Ζενάκος Δημήτριος

Ημερομηνία

20/06/2018